

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทรายของเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ^{1/}

ชัยวัฒน์ วัชรนาถ^{2/} และ ภัทรกร ชื่นโกมล^{2/}

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมบางประการของเกษตรกร 2) สภาพการเลี้ยงการจัดการไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทรายปัญหาและอุปสรรค 3) ความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทราย 4) ความต้องการรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทราย 5) ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทรายของเกษตรกร โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มประชากรจำนวน 136 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ในระหว่างเดือนพฤษภาคม – กรกฎาคม 2561 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป อธิบายผลการศึกษาใช้ค่าสถิติ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด ค่า t - test ค่า F - test และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยใช้วิธีของ Scheffe test

ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรร้อยละ 64.7 เป็นเพศชาย เฉลี่ยอายุ 45.5 ปี นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 80.8 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.4 คน จำนวนพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 4.05 ไร่ การศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุดร้อยละ 55.8 ประสบการณ์ในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเฉลี่ย 5.7 ปี เกษตรกรเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทราย เฉลี่ยพ่อพันธุ์จำนวน 2.2 ตัว แม่พันธุ์จำนวน 12.2 จำนวนที่เลี้ยงสูงสุด 202 ตัวต่ำสุด 7 ตัว วัตถุประสงค์ในการเลี้ยงเพื่อจำหน่ายเพื่อการบริโภคและบริโภคในครัวเรือนร้อยละ 60.2 เกษตรกรจำหน่ายไก่มีชีวิตเฉลี่ยกิโลกรัมละ 86.6 บาท จำหน่ายเป็นไก่ชน เฉลี่ยตัวละ 1,420 บาท จำหน่ายเป็นพ่อพันธุ์เฉลี่ยตัวละ 378.5 บาท และแม่พันธุ์เฉลี่ยตัวละ 292.1 บาท เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ยต่อการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทรายต่อปี 8,859 บาท และรายจ่ายต่อปีเฉลี่ย 4,011 บาท โรงเรือนที่ใช้เลี้ยงร้อยละ 53 แยกออกมาจากตัวบ้านโดยไม่มีตาข่ายกันนก และร้อยละ 53.7 เลี้ยงแบบกึ่งขังกึ่งปล่อย โดยร้อยละ 88.3 มีอุปกรณ์ใส่น้ำใส่อาหาร อาหารที่ให้ไก่กินร้อยละ 30.9 มาจากอาหารวัตถุดิบล้วนๆ เช่น ข้าวโพด ข้าวเปลือก ปลายข้าว เกษตรกรร้อยละ 56.6 มีการป้องกันโรคโดยการให้วัคซีน วิธีการผสมพันธุ์ของเกษตรกรทั้งหมดจะใช้การผสมโดยวิธีธรรมชาติ เกษตรกรร้อยละ 90.4 ให้แม่ไก่ฟักโดยวิธีธรรมชาติ ปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทรายของเกษตรกร คือ ขาดเงินทุนในการสร้างโรงเรือนอาหารมีราคาแพง และไม่มีที่จำหน่ายวัคซีน เกษตรกรมีความพึงพอใจมากที่สุดต่อการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทราย คือ ความแข็งแรงและการอยู่รอด ความสามารถในการหากินตามธรรมชาติ ลักษณะรูปร่างและโครงสร้าง ความกว้างของหน้าอกและรอบอก ความทนทานต่อโรค

ปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทรายของเกษตรกร พบว่า ปัจจัยที่มีผลมากที่สุด ได้แก่ ด้านผลิตภาพและด้านเสถียรภาพวัดจากความหลายหลายของระบบการผลิต ปัจจัยที่มีผลน้อย ได้แก่ ด้านความสามารถในการปรับตัว และด้านความสามารถในการพึ่งตนเองและหรือความมั่นคงทางสังคม การเปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรที่แตกต่างกันทางเพศ ระดับการศึกษา รายได้จากการเลี้ยง และช่วงอายุ พบประเด็นที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ($p < 0.05$) 17 ประเด็น

คำสำคัญ : ความยั่งยืน ไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทราย ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

^{1/}ทะเบียนวิชาการเลขที่ : 62(2)-0216(7)-119

^{2/}สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดเพชรบุรี อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี 76000

Factors Affecting Sustainability of Huai Sai Green Native Chicken of Farmers in Huai Sai Royol Development Study Center^{1/}

Chaiwat Watcharanart^{2/} Pattarakorn Churnkomon^{2/}

Abstract

The aims of this studies were to 1) some of the basic socioeconomic data of farmers. 2) the farming conditions and management of Huai Sai Green Native Chickens and farming problems. 3) The satisfaction of Huai Sai Green Native Chickens farming. 4) The requirement of knowledge and technology of farming. 5) The opinions of farmers on the durability factors affecting sustainability of Huai Sai Green Native Chickens farming. A total of 136 farmers in the area were selected by census sampling technique and interviewing during May - July 2018. The data were analyzed by static program analysis. The analysis data shown the frequency, percentage, mean, standard deviation, maximum and minimum. Statistical difference between means were examined by T-test, F-test and Scheffe test.

The result shown 64.7% were male farmers whom 45.5 years old by averaged. 80.8% were Buddhist. The average number of household member were 4.4. The average Size of land with tenures were 6,480 square meters (4.05 rais). 55.8% were finished primary education. The average of experienc to Huai Sai Green Native Chickens farming were 5.7 years. The average of male breeders were 2.2 and the female breeders were 12.2. The maximum number of the herd size were 202 and the minimum were 7 per farm. Some were farming for household consumption and some were selling. 60.2% of farmers they farming for selling. The average price of alive chicken which 86.6 Baht per kilogram, 1,420 Baht per chicken for fighting cock. 378.5 Baht per chicken for male breeder and 292.1 Baht for female breeder. The Huai Sai Green Native Chickens farmer had an average net income 8,859 Baht per year and an average expenditure 4,011 Baht per year. 53% of the farming house without net were separated from the farmer's house. 53.7% were semi free-range chickens. 88.3% they had chicken broiler feeding system. 30.9% they feed the chickens by raw materials such as corns, paddies, broken rices 56.6% of chickens were vaccinated. 100% of the chickens were natural breeding. 90.4% of the chickens were natural hatching, The trouble of farming were lack of funds for housing, the feeds were expensive and lack of vaccination service. The Huai Sai Green Native Chickens were strong chicken which is living naturally, good body structure and genetic variations in disease resistance.

High factors affecting sustainability of Huai Sai Green Native Chickens and farming were the productivity and the stability of diversity production. Low factors were adaptability, self empowerment and social security. Comparing opinions of farmers who difference in sex, education level, farming net income and age. Found the subjects were significant differences ($P < 0.05$) in 17 items of opinions.

Key word : Sustainability, Huai Sai Green Native Chickens, Huai Sai Royol Development Study Center

---

^{1/}Research Paper No. 62(2)-0216(7)-119

^{2/}Phetchaburi Provincial Livestock Office, Muang District, Phetchaburi Province, 76000,

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
สารบัญ	ค
สารบัญภาพ	จ
บทที่ 1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	2
ความรู้ทางวิชาการหรือแนวคิดหรือหลักทฤษฎีที่ใช้ในการดำเนินการ	2
ขอบเขตของการศึกษา	2
ข้อตกลงเบื้องต้น	4
คำนิยามศัพท์เฉพาะ	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
เกษตรกรรมยั่งยืน	6
ไถ่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทราย	10
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
บทที่ 3 วิธีการศึกษา	
พื้นที่ที่ทำการศึกษา	18
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	18
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	19
การเก็บรวบรวมข้อมูล	19
การวิเคราะห์ข้อมูลและอธิบายผล	19
จัดทำรายงานและเผยแพร่	21
บทที่ 4 ผลการศึกษาและวิจารณ์ผล	
ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมบางประการของเกษตรกร	22
ตอนที่ 2 สภาพการเลี้ยงการจัดการไถ่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทราย	23
ปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยง	
ตอนที่ 3 ความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการเลี้ยงไถ่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทราย	27
ตอนที่ 4 ความต้องการรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีองค์ความรู้ด้านการเลี้ยง	28
ไถ่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทราย	
ตอนที่ 5 ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยงไถ่พื้นเมือง	28
เขี้ยวห้วยทรายของเกษตรกร	
ตอนที่ 6 การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการ	31
เลี้ยงไถ่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทราย	

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	
สรุปผล	34
ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา	38
ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป	39
เอกสารอ้างอิง	40
ภาคผนวก	
ตารางที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมบางประการของเกษตรกร	42
ตารางที่ 2 สภาพการเลี้ยงการจัดการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทราย	44
ตารางที่ 3 ระดับปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทราย	49
ตารางที่ 4 ระดับความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทราย	50
ตารางที่ 5 ระดับความต้องการรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีองค์ความรู้ด้านการเลี้ยง ไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทราย	51
ตารางที่ 6 ระดับที่มีผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทราย	52
ตารางที่ 7 เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการ ไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทรายจำแนกเพศ	54
ตารางที่ 8 เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยง ไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทรายจำแนกตามระดับการศึกษา	57
ตารางที่ 9 เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยง ไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทรายจำแนกตามระดับรายได้	60
ตารางที่ 10 เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยง ไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทรายจำแนกตามระดับช่วงอายุ	63

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 ลักษณะประจำพันธุ์ของไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทราย	10
ตารางที่ 2 ข้อมูลทางเศรษฐกิจของไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทราย	11
ตารางที่ 3 องค์ประกอบคะแนนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	15
ตารางที่ 4 เกณฑ์การประเมินระดับความยั่งยืน	16
ตารางที่ 5 การแบ่งช่วงชั้นระดับความสุข	16

สารบัญภาพ

ภาพกรอบแนวคิดในการวิจัย

หน้า

4

บทที่ 1 บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการศึกษา

จากการที่พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร ได้เสด็จพระราชดำเนินทรงเยี่ยม พสกนิกรทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย พระองค์ทรงได้พบเห็นสภาพปัญหาของพสกนิกรโดยเฉพาะเกษตรกร และเมื่อวันที่ 5 เมษายน 2526 พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร ได้เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรพื้นที่ห้วยทราย ซึ่งแต่เดิมพื้นที่แห่งนี้มีสภาพป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ แต่เมื่อเวลาผ่านไปได้มีการบุกรุกแผ้วถางป่าเพื่อทำไร่ มีการใช้สารเคมีที่เกินความจำเป็น ดินขาดการบำรุงรักษา คุณภาพของดินเสื่อมโทรม ทรงมีพระกระแสรับสั่งว่า “หากปล่อยทิ้งไว้จะกลายเป็นทะเลทรายในที่สุด” และได้พระราชทานพระราชดำริให้พัฒนาพื้นที่ส่วนหนึ่งของพระราชนิเวศน์มฤคทายวันเป็นศูนย์ศึกษาการพัฒนาด้านเกษตรกรรม โดยเน้นการปลูกป่าไม้ให้กลับอุดมสมบูรณ์ดังเดิม สามารถทำการปลูกพืชชนิดต่าง ๆ ควบคู่ไปกับการปลูกป่าและการเพาะปลูกพืช จัดระเบียบราษฎร ในพื้นที่โครงการให้เข้าอยู่อาศัยและทำกินอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ และสอดคล้องกับธรรมชาติให้ราษฎรเข้าร่วมดูแลรักษา ตลอดจนได้อาศัยผลผลิตจากป่าและเพาะปลูกพืชชนิดต่างๆ โดยไม่ต้องเข้าบุกรุกทำลายป่าอีกต่อไป ให้ทำการทดลองศึกษาวิจัยเพื่อให้ได้รูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมในการประกอบอาชีพต่างๆ โดยยึดหลักการที่ว่าราษฎรอยู่รอดและธรรมชาติก็อยู่รอดด้วย มีการทดลองอนุรักษ์ดินและน้ำ พันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ และปล่อยสัตว์ คินคัว ธรรมชาติ ศึกษาหารูปแบบในการทำฟาร์มเลี้ยงสัตว์ที่เหมาะสมเช่น เลี้ยงกบ การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรนำออกเผยแพร่เป็นแบบอย่างแก่เกษตรกร ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีพื้นที่รับผิดชอบประกอบด้วย 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลชะอำ ตำบลไร่ใหม่พัฒนา ตำบลห้วยทรายเหนือ และตำบลสามพระยา เกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเช่น ทำไร่สับปะรด ไร่อ้อย ทำนาและเลี้ยงสัตว์ชนิดต่างๆ เช่น โคนม โคเนื้อ แพะเนื้อ สุกร และไก่เนื้อ มีเกษตรกร จำนวน 250 ราย เลี้ยงไก่พื้นเมืองเป็นอาชีพเสริมประมาณ 8,762 ตัว เฉลี่ย 35 ตัวต่อรายและมีเกษตรกรส่วนหนึ่งเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย ซึ่งเป็นไก่พื้นเมืองที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้ดำเนินการพัฒนาปรับปรุงสายพันธุ์ภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงสายพันธุ์ไก่พื้นเมืองคุณภาพดี มีคุณลักษณะเด่นชัดที่เป็นเอกลักษณ์และเพื่ออนุรักษ์สายพันธุ์ไก่พื้นเมืองจังหวัดเพชรบุรี นอกจากนี้ไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย มีรูปร่างใหญ่หน้าอกกว้างน่องใหญ่ ทนต่อสภาพแวดล้อม โดยเกษตรกรที่ผ่านการฝึกอบรมจากงานปศุสัตว์ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จะได้รับการสนับสนุนพันธุ์ไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายคละเพศอายุ 1 เดือนจำนวน 8 - 10 ตัวต่อราย ซึ่งงานปศุสัตว์ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้นำไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายส่งเสริมให้เกษตรกรในพื้นที่รับผิดชอบเลี้ยงตั้งแต่ 2556

จากการดำเนินการที่ผ่านมา พบว่าเกษตรกรยังประสบปัญหาการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายในด้านต่างๆเช่น ขาดแหล่งเงินทุนในการเลี้ยง , การจัดการเลี้ยงดูที่ทำให้ผลผลิตต่ำ , อาหาร

สัตว์มีราคาแพงหาซื้อยาก , การขาดองค์ความรู้ด้านต่างๆในการเลี้ยงอย่างแท้จริง ซึ่งทำให้การเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายของเกษตรกรขาดความต่อเนื่องและยั่งยืน

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจ ที่จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายของเกษตรกร ในพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อให้ทราบถึงรูปแบบวิธีการเลี้ยงของเกษตรกร ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย ปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยง ความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย ตลอดจนความต้องการรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีองค์ความรู้ของเกษตรกร ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาพันธุ์ไก่ พัฒนารูปแบบวิธีการเลี้ยงการให้อาหารการป้องกันโรค และด้านการตลาด รวมทั้งใช้ในการกำหนด กิจกรรมถ่ายทอดเทคโนโลยีเกี่ยวกับการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย ให้เกิดในเชิงเครือข่ายในพื้นที่เพื่อความยั่งยืน การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายของเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้ ข้อมูลจากการศึกษาจะสามารถนำไปใช้ในการส่งเสริมและพัฒนารูปแบบการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายและเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการประยุกต์ใช้กับการส่งเสริมการเลี้ยงปศุสัตว์ชนิดอื่น ในพื้นที่ที่แตกต่างกันออกไป การศึกษานี้จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจ

2. วัตถุประสงค์ของโครงการ

- 1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานเศรษฐกิจและสังคมบางประการของเกษตรกร
- 2) เพื่อศึกษาสภาพการเลี้ยงการจัดการไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายปัญหาและอุปสรรค
- 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย
- 4) เพื่อศึกษาความต้องการรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย
- 5) เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายของเกษตรกร

3. ความรู้ทางวิชาการหรือแนวคิดหรือหลักทฤษฎีที่ใช้ในการดำเนินการ

การศึกษานี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative research) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม เพื่อนำมาใช้ประกอบการอธิบายผลการศึกษา ใช้แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกษตรกรประสบผลสำเร็จมีความยั่งยืนในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย โดยมุ่งศึกษาเริ่มต้นจากลักษณะข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมบางประการ สภาพการเลี้ยงและปัญหาอุปสรรคความต้องการในการถ่ายทอดเทคโนโลยี ในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายของเกษตรกร ข้อมูลดังกล่าว จะทำให้เกษตรกรแสดงความคิดเห็นถึงเรื่องปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยง ซึ่งจะได้ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและพัฒนาให้เกษตรกรเลี้ยงได้อย่างถูกต้องเหมาะสมยั่งยืนต่อไป (ภาพที่1)

4. ขอบเขตของการศึกษา

4.1 การศึกษาครั้งนี้ได้ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เพื่อให้ทราบถึงลักษณะรูปแบบและวิธีการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย , ปัญหาอุปสรรค , ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย , ปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนของเกษตรกรที่ได้รับการสนับสนุนพันธุ์ไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย ในปีงบประมาณ 2560 จำนวน 200 ราย ที่จะนำไปวินิจฉัย

ปัญหาและศักยภาพในการพัฒนาการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายของเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

4.2 ตัวแปรที่ใช้ในงานวิจัย

4.2.1 ตัวแปรต้น

1) ข้อมูลส่วนบุคคลของเกษตรกร ประกอบด้วย เพศ , อายุ , สถานภาพสมรส , ระดับการศึกษา , สถานภาพทางสังคม , ประสบการณ์การเลี้ยง , จำนวนแรงงาน , อาชีพหลัก , รายรับรายจ่ายจากการเลี้ยงไก่พื้นเมือง และการรับรู้ข่าวสารการเกษตร

2) สภาพการเลี้ยงการจัดการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายประกอบด้วย วัตถุประสงค์ในการเลี้ยง , จำนวนไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายที่เลี้ยง , รายได้ต่อปีจากการจำหน่ายไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย , วิธีจำหน่ายไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายของเกษตรกร , ลักษณะโรงเรือนที่เกษตรกรใช้เลี้ยง , รูปแบบการเลี้ยง , แหล่งอาหารและน้ำที่ใช้เลี้ยง , การทำวัคซีนป้องกันโรค , การกำจัดพยาธิ , อัตราการเจ็บป่วยและตาย , วิธีการผสมพันธุ์ , วิธีการฟักไข่ของเกษตรกร , การทำบันทึกรายรับรายจ่าย , ปัญหาอุปสรรคในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย

3) ความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย ได้แก่ ด้านการเจริญเติบโต , ความแข็งแรงและการอยู่รอด , ความสามารถในการหากินตามธรรมชาติ , ลักษณะรูปร่างและโครงสร้าง , ความกว้างหน้าอกและรอบอก , ความทนทานต่อโรค , อัตราการให้ไข่ , อัตราการฟักไข่

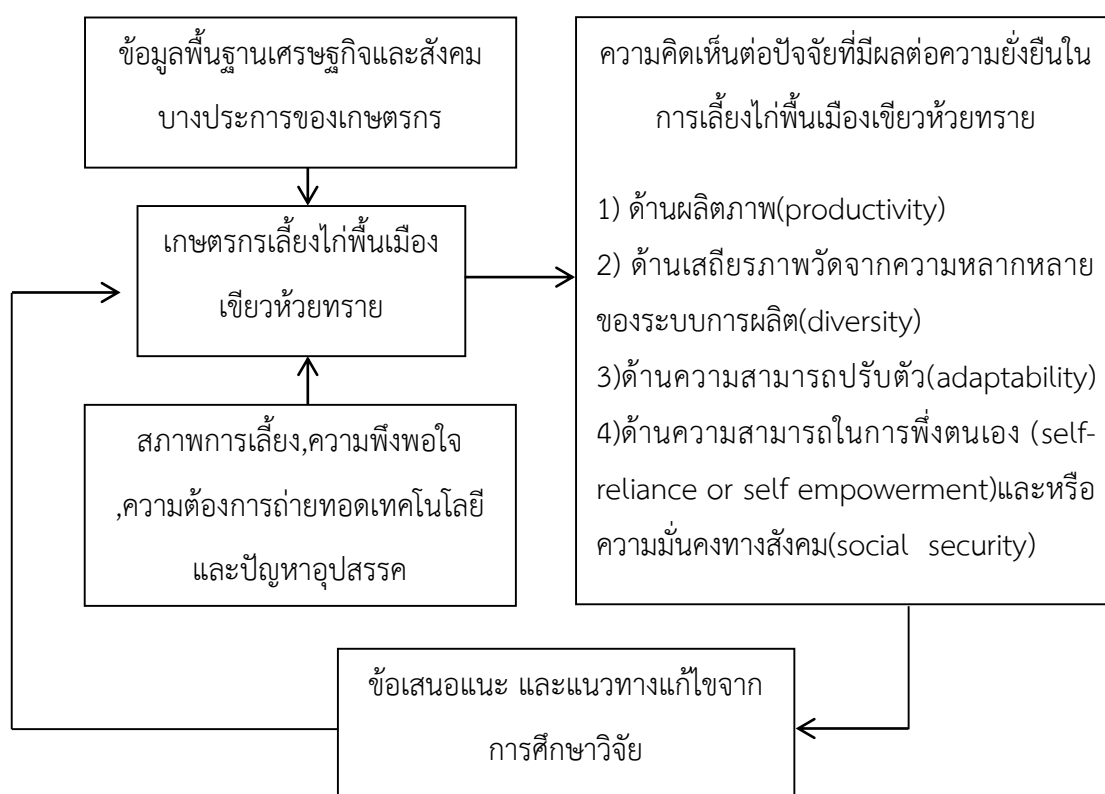
4) ความต้องการรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย ได้แก่ ด้านพันธุ์ , ด้านโรงเรือน , ด้านการจัดการฟาร์ม , ด้านวิธีการจัดการและการเลี้ยงดูไก่ในระยะต่างๆ , ด้านอาหารไก่พื้นเมือง , ด้านการปรับปรุงและพัฒนาสายพันธุ์ , ด้านการป้องกันและรักษาโรค

4.2.2 ตัวแปรตาม

ความยั่งยืนของการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายประกอบด้วยปัจจัย 4 ด้านคือ

1. ด้านผลิตภาพ (productivity) หมายถึง ระดับความยั่งยืนในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย 4 ปัจจัยประกอบด้วย จำนวนไก่พื้นเมืองที่ผลิตได้ (ตัว/เดือนหรือปี) , รายได้เฉลี่ยของการเลี้ยงไก่พื้นเมือง (บาท/เดือนหรือปี) , รายได้สุทธิหรือผลกำไร , ต้นทุนการผลิตต่อหน่วย (บาท/ตัว)
2. ด้านเสถียรภาพวัดจากความหลากหลายของระบบการผลิต (diversity) หมายถึง ระดับความยั่งยืนในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย 8 ปัจจัยประกอบด้วย การมีแหล่งรับซื้อไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายเป็นประจำ/ตลอดเวลา , การจำหน่ายไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายได้หลายรูปแบบ เช่น ขายเป็นเนื้อบริโภค , ไก่ชน , ไก่สวยงาม , การเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายทำให้มีรายได้เกิดขึ้นหลายอย่าง , การมีเครือข่ายระบบธุรกิจการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายในท้องถิ่น , การเลี้ยงไก่พื้นเมืองมีกิจกรรมการผลิตหลายชนิด/ประเภท , การเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายสามารถประกอบเป็นอาชีพเสริมกับอาชีพอื่นได้ , ผลกระทบจากการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายที่มีต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม , ประสบการณ์ในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง
3. ด้านความสามารถปรับตัว (adaptability) หมายถึง ระดับความยั่งยืนในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย 7 ปัจจัยประกอบด้วย การปรับปรุงพันธุ์ , การพัฒนาความรู้จากการเข้ารับการฝึกอบรมและการศึกษาดูงาน , การลดต้นทุนการผลิต เช่น การใช้วัสดุในท้องถิ่น , การลดต้นทุนการผลิตต่อหน่วย (บาท/ตัว) , การเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการฟาร์ม , การปรับปรุงฟาร์มเข้าสู่ระบบมาตรฐาน , การได้รับบริการส่งเสริมจากภาครัฐ
4. ด้านความสามารถในการพึ่งตนเอง (self-reliance or self empowerment)

และหรือความมั่นคงทางสังคม (social security) หมายถึง ระดับความยั่งยืนในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง เชียงหวัยทราย 7 ปัจจัยประกอบด้วย ความรู้สึกมั่นคงในการดำรงชีพด้วยการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชียงหวัยทรายเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริม , ความมั่นใจในคุณภาพของไก่พื้นเมืองเชียงหวัยทราย เช่น เลี้ยงง่าย ตัวใหญ่ ฟักไข่ได้เอง มีความทนทานต่อโรค , ความมั่นใจในไก่พื้นเมืองเชียงหวัยทรายเป็นที่ต้องการของตลาดไก่พื้นเมือง , ความมั่นใจในการส่งเสริมและบริการในด้านต่างๆของหน่วยงานภาครัฐ , ความมั่นใจในการพึ่งตนเองได้ในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชียงหวัยทราย , ความมั่นใจที่สามารถหาหรือจัดซื้อปัจจัยที่เกี่ยวกับการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชียงหวัยทรายได้อย่างสะดวก , ความมั่นใจในนโยบายภาครัฐที่มีต่ออาชีพการเลี้ยงสัตว์ปีก

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

5. ข้อตกลงเบื้องต้น

การศึกษาครั้งนี้ ได้กำหนดข้อตกลงเบื้องต้นไว้ดังนี้

5.1 เกษตรกรที่ให้สัมภาษณ์เป็นผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองเชียงหวัยทรายที่มีอำนาจในการตัดสินใจในการเลี้ยง

5.2 การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะปัจจัยบางประการที่เกษตรกรเห็นว่า มีผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชียงหวัยทราย ไม่ได้ศึกษาลงลึกถึงปัจจัยอื่นๆ ว่ามีผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชียงหวัยทรายในภาพรวมได้มากน้อยเพียงใด

5.3 ประชากรที่ทำการศึกษาไม่ได้จัดบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับรายรับ รายจ่าย ตลอดจนผลผลิตไว้อย่างละเอียด ดังนั้นตัวเลขเหล่านี้จึงเป็นค่าโดยประมาณของผู้ให้สัมภาษณ์และมีข้อมูลบางส่วนที่ได้จัดบันทึกไว้โดยนำมาใช้ประกอบเพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์ใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด

6. คำนิยามศัพท์เฉพาะ

ปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืน (sustainability) หมายถึง ปัจจัยที่เป็นเกณฑ์ดัชนีวัดความยั่งยืนของการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายประกอบด้วยปัจจัย 4 ด้านใหญ่ๆ คือ 1. ด้านผลิตภาพ (productivity) 2. ด้านเสถียรภาพวัดจากความหลากหลายของระบบการผลิต (diversity) 3. ด้านความสามารถปรับตัว (adaptability) 4. ด้านความสามารถในการพึ่งตนเอง (self-reliance or self empowerment) และหรือความมั่นคงทางสังคม (social security)

ด้านผลิตภาพ (productivity) หมายถึง ระดับความยั่งยืนในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย 4 ปัจจัยประกอบด้วย จำนวนไก่พื้นเมืองที่ผลิตได้ (ตัว/เดือนหรือปี) , รายได้เฉลี่ยของการเลี้ยงไก่พื้นเมือง (บาท/เดือนหรือปี) , รายได้สุทธิหรือผลกำไร , ต้นทุนการผลิตต่อหน่วย (บาท/ตัว)

ด้านเสถียรภาพวัดจากความหลากหลายของระบบการผลิต (diversity) หมายถึง ระดับความยั่งยืนในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย 8 ปัจจัยประกอบด้วย การมีแหล่งรับซื้อไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายเป็นประจำ/ตลอดเวลา , การจำหน่ายไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายได้หลายรูปแบบ เช่น ขายเป็นเนื้อบริโภค , ไก่ชน , ไก่สวยงาม , การเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายทำให้มีรายได้เกิดขึ้นหลายอย่าง , การมีเครือข่ายระบบธุรกิจการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายในท้องถิ่น , การเลี้ยงไก่พื้นเมืองมีกิจกรรมการผลิตหลายชนิด/ประเภท , การเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายสามารถประกอบเป็นอาชีพเสริมกับอาชีพอื่นได้ , ผลกระทบจากการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายที่มีต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม , ประสบการณ์ในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง

ด้านความสามารถปรับตัว (adaptability) หมายถึง ระดับความยั่งยืนในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย 7 ปัจจัยประกอบด้วย การปรับปรุงพันธุ์ , การพัฒนาความรู้จากการเข้ารับการฝึกอบรมและการศึกษาดูงาน , การลดต้นทุนการผลิต เช่น การใช้วัสดุในท้องถิ่น , การลดต้นทุนการผลิตต่อหน่วย (บาท/ตัว) , การเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการฟาร์ม , การปรับปรุงฟาร์มเข้าสู่ระบบมาตรฐาน , การได้รับบริการส่งเสริมจากภาครัฐ

ด้านความสามารถในการพึ่งตนเอง (self-reliance or self empowerment) และหรือความมั่นคงทางสังคม (social security) หมายถึง ระดับความยั่งยืนในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย 7 ปัจจัยประกอบด้วย ความรู้สึกมั่นคงในการดำรงชีพด้วยการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริม , ความมั่นใจในคุณภาพของไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย เช่น เลี้ยงง่าย ตัวใหญ่ ฟักไข่ได้เอง มีความทนทานต่อโรค , ความมั่นใจในไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายเป็นที่ต้องการของตลาดไก่พื้นเมือง , ความมั่นใจในการส่งเสริมและบริการในด้านต่างๆของหน่วยงานภาครัฐ , ความมั่นใจในการพึ่งตนเองได้ในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย , ความมั่นใจที่สามารถหาหรือจัดซื้อปัจจัยที่เกี่ยวกับการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายได้อย่างสะดวก , ความมั่นใจในนโยบายภาครัฐที่มีต่ออาชีพการเลี้ยงสัตว์ปีก

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 ผู้เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ เพื่อการขยายผลในการส่งเสริมและพัฒนาการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายของเกษตรกรและถ่ายทอดองค์ความรู้เทคโนโลยีที่เหมาะสมให้กับเกษตรกร ทำให้การเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลดีขึ้น

7.2 เกษตรกรในพื้นที่ศูนย์ศึกษาดูงานพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ นำองค์ความรู้ไปใช้ในการผลิตไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย ทำให้การประกอบอาชีพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเกิดความยั่งยืน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทรายของเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ผู้ศึกษาและคณะได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารทางวิชาการและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ประมวลผลและสังเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางหรือกรอบแนวคิดในการต่อบวัตฤประสงค์ของการศึกษา ดังนี้

เกษตรกรรมยั่งยืน

มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน (2547) ให้ความหมายเกษตรกรรมยั่งยืนไว้ว่า เป็นระบบเกษตรกรรมที่มีความเป็นไปได้ทางเศรษฐกิจเกื้อกูลต่อระบบนิเวศน์ ความเป็นธรรม เคารพในความเป็นมนุษย์และมีระบบวัฒนธรรมที่เหมาะสม ซึ่งมีหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับให้ความสำคัญหรือเน้นหนักองค์ประกอบด้านในของระบบเกษตรกรรม โดยรูปแบบเกษตรกรรมยั่งยืนที่โดดเด่นและได้รับการยอมรับจากเครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกประกอบด้วย (มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน(ประเทศไทย) , 2547)

1.เกษตรธรรมชาติ

การเกษตรและการเลี้ยงสัตว์เชิงพาณิชย์ที่เป็นการผลิตแบบเชิงเดี่ยว (monoculture) จะมุ่งเน้นการเพิ่มผลผลิต โดยพึ่งปัจจัยภายนอกทำให้เกษตรกรไม่สามารถพึ่งตนเองได้ มีการใช้สารเคมีเป็นจำนวนมากและใช้ติดต่อกันเป็นระยะเวลายาวนาน ทำให้เกิดปัญหาสารพิษตกค้างจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่กระจายสะสมในดินไหลลงสู่ต้นน้ำลำธารมายังพื้นที่ด้านล่าง ทำลายสมดุลของระบบนิเวศน์ในธรรมชาติ เกษตรกรยังได้รับสารพิษเข้าสู่ร่างกายและมีสารพิษตกค้างในผลผลิต การเกษตรที่ก่อให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพแก่ผู้บริโภคอีกด้วย เกษตรธรรมชาติ (natural farming) เป็นการเกษตรอีกรูปแบบหนึ่งที่เน้นการผลิตโดยใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยไม่เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม เกษตรกรสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้ อย่างกลมกลืนซึ่งสามารถสนองปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำริได้

2. เกษตรผสมผสาน (Integrated Farming)

เป็นการนำกิจกรรมการเกษตรหลายๆ อย่างร่วมกันในไร่นา เช่น พืช สัตว์ และประมง ให้มีการผสมผสานกันอย่างต่อเนื่อง กิจกรรมแต่ละอย่างที่ทำร่วมกันจะต้องสนับสนุนเกื้อกูลกันและกัน มีความสมดุลของสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศน์เกษตร และเกิดผลในการเพิ่มพูนความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติด้วย ระบบการเกษตรผสมผสานเป็นการจัดระบบของกิจกรรมการผลิตในไร่นา ได้แก่ พืช สัตว์ และประมง ให้มีการผสมผสานต่อเนื่องและเกื้อกูลซึ่งกันและกัน โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในไร่นา เช่น ดินน้ำ แสงแดด ให้เป็นไปอย่างเหมาะสมและเกิดผลในการเพิ่มพูนความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติด้วย โดยมีหลักการดำเนินการที่เน้นให้ความสำคัญหลากหลายของกิจกรรม การลดความเสี่ยงจากผลกระทบต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากความผันแปรของสภาวะราคาพืชผลที่ไม่แน่นอน ลดความเสี่ยงต่อการขาดทุน เกษตรกรได้ใช้ผลผลิตจากไร่นาบริโภค ทำให้สภาพความเป็นอยู่ ผลผลิตที่เหลือจากการบริโภค หรือส่วนที่ผลิตเพื่อขายจะเป็นรายได้สำหรับใช้สอย ทำให้

เศรษฐกิจครอบครัวมั่นคง การเกษตรผสมผสานมีผลกระทบในทางบวกทั้งระดับครัวเรือนเกษตรกร จนถึงระดับชาติกล่าวคือ ในระดับครัวเรือนเกษตรกรจะมีเสถียรภาพ (Stability) และความยั่งยืน (Sustainability) ต่อหน่วยการผลิต ปรับปรุงคุณภาพโภชนาการสุขภาพของประชากรในชนบท รวมทั้งสามารถผลิตพลังงานได้เองโดยใช้มูลสัตว์ทำก๊าซชีวภาพ ส่วนในระดับชาตินั้น การเกษตรผสมผสานเป็นแหล่งรองรับแรงงานต่อเนื่องตลอดปี ช่วยแก้ปัญหาการเคลื่อนย้ายถิ่นเพื่อไปทำงานทำในเมือง สังคมอบอุ่นชุมชนเข้มแข็ง เป็นแหล่งผลิตอาหารเลี้ยงประชากรของประเทศและส่งออก เป็นสินค้าทำเงินตราเข้าประเทศตลอดจนช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และระดับนิเวศน์ให้สมดุลรูปแบบการเกษตรผสมผสานจะจัดให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นหรือสภาพพื้นที่ สภาพทางสังคม และวัฒนธรรมของเกษตรกร มีทั้งรูปผสมผสานระหว่างข้าว ปลา ถั่วลิสง กับผัก รูปแบบข้าว มันสำปะหลังสุกร กับไก่อรูปแบบข้าว สุกร ผัก กับปลา ตลอดจนรูปแบบ ข้าว เป็ด ไม้ผล กับไม้ดอกไม้ประดับ เป็นต้น

3. เกษตรอินทรีย์ หมายถึง ระบบการเกษตรที่หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีการเกษตรทุกประเภท รวมทั้งฮอร์โมนกระตุ้นการเจริญเติบโตของพืชและสัตว์ชนิดต่างๆ และมีหัวใจอยู่ที่ความอุดมสมบูรณ์ของดิน

วิฑูรย์ (2547) กล่าวไว้ในหนังสือเกษตรยั่งยืนวิถีการเกษตรเพื่ออนาคตถึงแนวคิดเกษตรยั่งยืนไว้ว่า คำว่า ความยั่งยืน มาจากคำภาษาอังกฤษว่า Sustainability ซึ่งในพจนานุกรมนั้น อธิบายความหมายว่า คือ การดำเนินการไปอย่างต่อเนื่องหรือความสามารถในการดำรงอยู่โดยไม่มีวันสูญหายไป แต่เมื่อนำคำนี้มาใช้ในทางการเกษตร คำว่า ความยั่งยืนนี้น่าจะหมายถึง ศักยภาพในการผลิตที่ดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง โดยไม่ทำให้ฐานทรัพยากรทรุดโทรมหรือสูญสิ้นไป ระบบเกษตรยั่งยืนประกอบด้วยเงื่อนไข 5 ประการ ดังนี้

1. สอดคล้องกับระบบนิเวศ คือ มีการรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้คงสภาพที่สมบูรณ์รวมทั้งระบบนิเวศการเกษตรอย่างเป็นองค์รวม ไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่ไม่มีชีวิต เช่น ดิน น้ำ หรือสิ่งมีชีวิต เช่น มนุษย์ พืช หรือสัตว์ ตลอดจนถึงสิ่งมีชีวิตขนาดเล็กในดินควรได้รับการดูแลจัดการให้มีความสมดุล และมีสุขภาพที่ดี โดยนำระบบการจัดการการปรับปรุงบำรุงดินและการดูแลสุขภาพของพืชสัตว์ และมนุษย์โดยขบวนการทางชีววิทยา (การควบคุมตนเอง) มาใช้ รวมทั้งนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ แต่ขณะเดียวกันก็มีการป้องกันการสูญเสียธาตุอาหารมวลชีวภาพและพลังงาน รวมทั้งป้องกันการเกิดมลพิษต่างๆ ตลอดจนควรเน้นการใช้แหล่งทรัพยากรและพลังงานหมุนเวียนเพิ่มขึ้น

2. มีความเป็นไปได้ทางเศรษฐกิจ คือ เกษตรกรควรจะสามารถทำการผลิตพอเพียงที่จะเลี้ยงดูครอบครัวและมีรายได้ ตามอัตภาพ รวมทั้งมีผลตอบแทนที่เหมาะสมต่อแรงงานหรือต้นทุนการผลิตอื่น กรอบในการพิจารณาความอยู่รอดทางเศรษฐกิจนี้ไม่ควรดูเฉพาะแต่ผลผลิตโดยตรงจากฟาร์มเท่านั้น แต่รวมถึงประโยชน์อื่นด้านกว้าง เช่น การลดค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันการอนุรักษ์ทรัพยากรและลดความเสี่ยง

3. มีความยุติธรรมทางสังคม คือ มีการกระจายทรัพยากรและอำนาจให้กับประชาชนเพื่อเป็นหลักประกันว่า ประชาชนทุกคนจะได้รับการตอบสนองในด้านปัจจัยยังชีพและโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการผลิตเท่าเทียมกัน รวมทั้งมีหลักประกันสำหรับสิทธิในการใช้ที่ดินการมีเงินทุนที่พอเพียง ความช่วยเหลือด้านเทคนิค และช่องทางด้านตลาด ประชาชนทุกคนมีโอกาสที่จะเข้าร่วมในกระบวนการตัดสินใจทั้งในระดับพื้นที่และในระดับสังคมโดยรวม วิกฤตการณ์ทางสังคมไม่ว่าจะเกิดจากสาเหตุอื่นใดก็ตามอาจมีผลคุกคามต่อระบบสังคมโดยรวม ทั้งระบบเกษตรกรรมโดยรวมด้วยเช่นกัน

4. มีมนุษยธรรม คือ สิ่งมีชีวิตทั้งหมด (พืช สัตว์ และมนุษย์) มีสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่อย่างเหมาะสม มนุษย์ทุกคนควรได้รับการยอมรับอย่างเท่าเทียมกันรวมทั้งความสัมพันธ์ต่างๆ ควรตั้งอยู่บนค่านิยมที่ถูกต้องโดยเฉพาะอย่างยิ่งการไว้วางใจซึ่งกันและกัน ความซื่อสัตย์การเคารพในตนเองและผู้อื่น ความร่วมมือสามัคคีและความรักในเพื่อนมนุษย์ หลักการทางวัฒนธรรมและจิตวิญญาณของสังคมจะต้องได้รับการรักษาและพัฒนาให้ก้าวหน้าไป

5. มีความยืดหยุ่นคือ ชุมชนท้องถิ่นสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปไม่ว่าจะเป็นเงื่อนไขด้านประชากรหรือนโยบายตลาด ซึ่งความหมายจะต้องมีการพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมควบคู่กันไป

จรัญและผกาพรรณ (2546) ได้กล่าวไว้ในหนังสือการเกษตรยั่งยืนหลักการแนวทางและตัวอย่างระบบฟาร์ม ในเรื่องหลักเกณฑ์การประเมินเทคนิคทางเกษตรที่สอดคล้องกับหลักเกษตรยั่งยืนไว้ดังนี้

1. ผลิตภาพ (productivity) อาจประเมินด้วยคำถามดังต่อไปนี้

1) เทคนิคดังกล่าวสามารถตอบสนองความจำเป็นของเกษตรกรและครัวเรือนหรือไม่

2) เทคนิคนั้นสามารถสนองตอบความจำเป็นของเกษตรกรและครัวเรือนในด้านผลผลิตเพื่อแลกเปลี่ยนหรือขายเป็นเงินสดหรือไม่

3) มีพื้นที่พอเพียงเพื่อให้เกษตรกรและครัวเรือนทำการผลิตสิ่งจำเป็นหรือไม่

4) ความต้องการใช้แรงงานของเทคนิคเหมาะสมพอดีกับเกษตรกรแหล่งแรงงานและขีดความสามารถของแรงงานหรือไม่

5) เกษตรกรเข้าถึงแหล่งปัจจัยการผลิตที่จำเป็นหรือไม่

6) ความจำเป็นในการใช้เงินของเทคนิค เหมาะสมกับเกษตรกรแหล่งเงินและประสิทธิภาพของต้นทุนหรือไม่

2. ความมั่นคง (security)

1) เทคนิคช่วยลดความเสี่ยงต่อไปนี้หรือไม่

- ความล้มเหลวในการเพาะปลูก

- ความล้มเหลวด้านการเงิน

- พืชภัยต่อสุขภาพ
  - ความขาดแคลนปัจจัยการผลิตจากภายนอก
  - ความไม่เหมาะสมของพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์
- 2) เทคนิคมีความยืดหยุ่นด้านการจัดการในระดับพอเพียงหรือไม่
  - 3) เทคนิคใช้ทรัพยากรส่วนมากที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่น และปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในท้องถิ่นหรือไม่
  - 4) เทคนิคช่วยลดการพึ่งพาข้อมูลข่าวสาร ปัจจัยการผลิต เงินอุดหนุนสินเชื่อและตลาดหรือไม่

3. ความต่อเนื่อง (continuity)

- 1) เทคนิคช่วยดำรงและบำรุงคุณภาพดินหรือไม่
- 2) เทคนิคช่วยในการหมุนเวียนอาหารพืชหรือไม่
- 3) เทคนิคช่วยป้องกัน/ลดการสูญเสียโภชนะในดินหรือไม่
- 4) เทคนิคช่วยบำรุงและดำรงชีวมวลข้ามปีหรือไม่
- 5) เทคนิคใช้น้ำในลักษณะประหยัดและมีประสิทธิภาพหรือไม่
- 6) เทคนิคช่วยส่งเสริมความหลากหลายหรือไม่
- 7) เทคนิคช่วยลดผลกระทบที่เป็นพิษต่อคนและแหล่งทรัพยากรหรือไม่
- 8) เทคนิคช่วยส่งเสริมสุขภาพของคนหรือไม่
- 9) สามารถจ่ายค่าบำรุงรักษาโครงสร้างพื้นฐานด้านเศรษฐกิจและนิเวศวิทยาหรือไม่
- 10) เทคนิคก่อให้เกิดการหมุนเวียนของเงินลงทุนหรือไม่
- 11) เทคนิคมีผลเป็นกลางหรือเป็นบวกต่อระบบนอกฟาร์มหรือไม่

4. เอกลักษณ์ (identity)

- 1) เทคนิคสามารถบูรณาการเข้ากับระบบฟาร์มที่เป็นอยู่หรือไม่
- 2) สามารถใช้เทคนิคตามสภาพโครงสร้างพื้นที่ที่เป็นอยู่หรือไม่
- 3) เทคนิคเหมาะสมหรือเสริมสร้างวัฒนธรรมของสังคมเกษตรหรือไม่
- 4) เทคนิคมีความสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลหรือไม่
- 5) ก่อให้เกิดผลดีต่อเกษตรกรรายอื่นหรือไม่

5. ความสามารถปรับตัว (adaptability)

- 1) เป็นเทคนิคที่ใช้กันอยู่แล้วในหมู่เกษตรกรและขยายการใช้ออกไปได้เองหรือไม่
- 2) เทคนิคนำมาซึ่งความสำเร็จที่สังเกตได้และรวดเร็วหรือไม่
- 3) เทคนิคกระตุ้นหรือเปิดโอกาสให้เกษตรกรทดสอบและปรับใช้หรือไม่
- 4) สามารถถ่ายทอดเทคนิคสู่เกษตรกรรายอื่นๆได้ง่ายหรือไม่
- 5) สามารถถ่ายทอดความรู้และทักษะให้แก่เกษตรกรด้วยการฝึกอบรมได้ง่ายหรือไม่

ความสอดคล้องระหว่างเกษตรยั่งยืนและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดย ดร.ธันวา จิตต์สงวน ได้อธิบายไว้ในผลงานเรื่อง แนวทางและนโยบายในการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืนไว้ ดังนี้ กระบวนการพัฒนาและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ของการเกษตรแบบยั่งยืนล้วนแต่อยู่ภายใต้ปรัชญาว่าด้วยเศรษฐกิจแบบพอเพียงขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ที่ว่าด้วยกระบวนการพัฒนาที่มีเหตุ มีผล พอดีพอประมาณ เป็นระดับขั้นตอน ยึดทางสายกลาง ไม่รีบร้อน ไม่ก้าวกระโดด และมีการสร้างภูมิคุ้มกันความเสี่ยงภัยอันอาจจะเกิดขึ้นได้ในยามวิกฤต

ไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทราย

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2560) กล่าวว่า เป็นไก่พื้นเมืองที่งานปศุสัตว์ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้ดำเนินการพัฒนาปรับปรุงสายพันธุ์ภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยมีวัตถุประสงค์

1. เพื่อปรับปรุงสายพันธุ์ไก่พื้นเมืองคุณภาพดีให้มีคุณลักษณะเด่นชัดที่เป็นเอกลักษณ์
2. เพื่อสาธิตการเลี้ยงไก่พื้นเมืองแก่คณะศึกษาดูงานและผู้สนใจ
3. เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรในหมู่บ้านรอบศูนย์ฯ นำไปใช้ในการทำการเกษตรแบบผสมผสานเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและมีความสุขอย่างยั่งยืน

โดยรวบรวมพ่อแม่พันธุ์ตามพื้นที่ต่างๆ ในจังหวัดเพชรบุรี เพื่อให้ได้สายพันธุ์ไก่พื้นเมืองท้องถิ่น ที่มีลักษณะสีเขี้ยวปีกแมลงทับหรือดำ คัดเลือกลูกที่ได้จากการผสมพันธุ์ที่มีลักษณะที่ดีไว้ทำพันธุ์และส่งเสริมให้กับเกษตรกรผู้สนใจ ซึ่งได้ไก่พื้นเมืองที่เรียกว่าพันธุ์เขี้ยวห้วยทราย เป็นไก่พื้นเมืองดีของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นแหล่งศึกษาดูงานของเกษตรกรและผู้สนใจนำไปใช้เป็นตัวอย่างในการประกอบอาชีพการเลี้ยงสัตว์ปีก เกษตรกรสามารถเลี้ยงควบคู่ไปกับการเลี้ยงสัตว์ชนิดอื่นๆ ได้ ใช้เป็นแหล่งอาหารโปรตีนบริโภคในครัวเรือน เป็นการลดรายจ่ายและยังสร้างรายได้ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืน

ตารางที่ 1 ลักษณะประจำพันธุ์ของไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทราย

ลักษณะ	พ่อพันธุ์	แม่พันธุ์
1. หงอน	หงอนถั่ว	หงอนถั่ว
2. สีใบหน้า	แดง,แดงอมดำ	แดง,แดงอมดำ
3. สีตา	น้ำตาลเข้ม	น้ำตาลเข้ม
4. สีปาก	ดำ	ดำ
5. สีขนสร้อยคอ	เขี้ยว,ดำ	เขี้ยว,ดำ
6. สีขนลำตัว	ดำ, เขี้ยว	ดำ, เขี้ยว
7. สีผิวหนัง	ขาวอมเหลือง	ขาวอมเหลือง
8. สีขนหาง	ดำ, เขี้ยว	ดำ, เขี้ยว
9. สีแข้ง	เขี้ยวถึงดำ	เขี้ยวถึงดำ

ที่มา : ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2560)

สีประจำพันธุ์ของเพศผู้หรือพ่อพันธุ์

ขนพื้น ขนหาง ขนปีก ขนหลัง - สีเขี้ยวอมดำ

ขนขลิบสร้อยคอ - สีเขี้ยวอมดำ

ปาก แข็ง เล็บ	- สีดำ หรือสีกระดานชนวน บางตัวมีเดือยสีเดียวกัน
ตา	- สีน้ำตาลเข้ม
สีประจำพันธุ์ของเพศเมียหรือแม่พันธุ์	
ขนพื้น ขนหาง ขนปีก ขนหลัง	- สีเขียวอมดำ
ขนขลิบสร้อยคอ	- สีเขียวอมดำ
ปาก แข็ง เล็บ	- สีดำ หรือสีกระดานชนวน บางตัวมีเดือยสีเดียวกัน
ตา	- สีน้ำตาลเข้ม

ตารางที่ 2 ข้อมูลทางเศรษฐกิจของไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทราย

ลักษณะทางเศรษฐกิจ	เพศผู้	เพศเมีย
น้ำหนักไข่ฟองแรก (กรัม)	-	36
อายุให้ไข่ฟองแรก(วัน)	-	185
น้ำหนักตัวเมื่อไข่ฟองแรก (กรัม)	-	1,910
อัตราการให้ไข่ใน 1 ปี (ฟอง)	-	90-100
น้ำหนักตัวอายุ 12 สัปดาห์ (กรัม)	929	826
น้ำหนักตัวอายุ 16 สัปดาห์ (กรัม)	1,488	1,295
น้ำหนักตัวที่ 26 สัปดาห์ (กรัม)	2,579	2,021
น้ำหนักโตเต็มวัย (กิโลกรัม)	3.0-4.0	2.0-2.5
อัตราการเจริญเติบโต (กรัม/วัน)	15.82	12.37
ประสิทธิภาพการใช้อาหาร (FCR)	3.90	4.86

ที่มา : ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2560)

ข้อดีของไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทราย

1. ไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทรายเพื่อการบริโภคใช้เวลาเลี้ยงไม่นาน มีการอนุบาลลูกไก่พื้นเมืองระยะแรกเกิด หลังจากนั้นปล่อยให้หาอาหารกินเองตามธรรมชาติ เป็นการช่วยลดค่าอาหารได้ และให้อาหารเสริมบ้างจึงจะเจริญเติบโต หรือปล่อยให้แม่ไก่ฟักไข่และเลี้ยงลูกจนถึงระยะที่แม่และลูกไก่พื้นเมืองแยกออกจากกันโดยธรรมชาติ

2. ในปีหนึ่งๆแม่ไก่จะไข่และฟักไข่ 4 รุ่นต่อปี แม่ไก่ตัวหนึ่งจะฟักลูกออกมาประมาณ 10 ตัว ดังนั้นทั้งปีแม่ไก่ 1 ตัว จะให้ลูกประมาณ 40 ตัว ทำให้ผู้ที่เลี้ยงไก่มีไข่ไว้บริโภคตลอดปี

3. ไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทรายมีรสชาตือร่อย เนื้อไก่มีไขมันน้อย

4. ไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทรายเลี้ยงง่ายมีความต้านทานโรคสูง สามารถเลี้ยงแบบปล่อยได้ ไม่เสียเวลาเลี้ยงดูมากและหากินอาหารที่มีอยู่ตามธรรมชาติได้เอง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุวิทย์และคณะ (2558) ได้ศึกษาการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของเกษตรกร หมู่ที่ 3 ตำบลวังตะเคียน อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชายมีอายุเฉลี่ย 51.23 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีประสบการณ์เลี้ยงไก่เฉลี่ย 11.90 ปี เงินทุนและที่ดินใช้ของตนเอง พื้นที่เฉลี่ย 547.61 ตารางเมตร รายได้จากการเลี้ยงเฉลี่ย 64,297 บาท/ปี รายจ่ายจากการเลี้ยงเฉลี่ย 30,387 บาท/ปี วัตถุประสงค์หลักเพื่อจำหน่ายเนื้อ ส่วนใหญ่เลี้ยงเป็นอาชีพเสริม พันธุ์ที่เลี้ยง

คือ ไก่ไทยผสมไข่งอน ไก่ไทยผสมพม่า ไก่พันธุ์พื้นเมืองไทย แหล่งที่มาได้จากการขยายพันธุ์และสนับสนุนจากกลุ่ม จำนวนไก่พ่อพันธุ์เฉลี่ย 16.05 ตัว จำนวนแม่พันธุ์เฉลี่ย 35.94 ตัว โรงเรือนและอุปกรณ์มีการสร้างโรงเรือนมีตาข่ายคลุม น้ำท่วมไม่ถึง ห่างที่ปัก ห่างเสียงรบกวน มีที่บังลม บังแดด มีรังไข่เพียงพอ การสุขาภิบาลทำความสะอาดโรงเรือนด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อ มีการถ่ายพยาธิฉีดวัคซีนให้ไก่

กฤษญาและคณะ (2558) ได้ศึกษาสภาพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองและความพึงพอใจต่อการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของเกษตรกรผู้ประสบอุทกภัย ที่ได้รับแจกไก่พื้นเมืองในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น พบว่า เกษตรกรมีประสบการณ์การเลี้ยงไก่พื้นเมืองเฉลี่ย 11.17 ปี ส่วนใหญ่ร้อยละ 65.1 มีวัตถุประสงค์ในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองไว้เพื่อบริโภค การให้อาหารไก่พื้นเมืองเกษตรกรร้อยละ 64.3 ใช้รำและปลายข้าวให้ไก่กิน เกษตรกรมีปัญหาเรื่องสถานที่เลี้ยงไก่พื้นเมือง สำหรับการวัดความพึงพอใจต่อไก่พื้นเมืองเกษตรกรมีความพึงพอใจมากที่สุดอยู่ 2 ประเด็นคือการเจริญเติบโต (ไก่โตเร็ว) และลักษณะรูปร่าง (รูปร่างดี) ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการเลี้ยงไก่พื้นเมืองจำแนกตามเขตในอำเภอเมืองและนอกอำเภอเมือง พบว่า เกษตรกรนอกอำเภอเมือง มีความพึงพอใจต่อการเลี้ยงไก่พื้นเมืองแตกต่างกันและสูงกว่าเกษตรกรในอำเภอเมืองในบางประเด็น เช่น ความสามารถในการหากินตามธรรมชาติ (หากินเองตามธรรมชาติเก่ง) ลักษณะและรูปร่าง ลักษณะรูปร่างสวยและความกว้างของหน้าอกและรอบอก (หน้าอกกว้างรอบอกยาว)

दनัยศักดิ์และสายญาติ (2558) ได้ทำการศึกษาสภาพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองและความต้องการส่งเสริมการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของเกษตรกรในจังหวัดระยอง ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 55.3 มีอาชีพทำสวน สมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4.47 คน เกษตรกรมีประสบการณ์ในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองส่วนใหญ่ 5-10 ปี พันธุ์ไก่พื้นเมืองที่เลี้ยงมากที่สุดร้อยละ 73 คือไก่ชน เกษตรกรร้อยละ 100 มีการเพาะพันธุ์โดยวิธีผสมแบบธรรมชาติ อาหารที่ให้ไก่พื้นเมืองเป็นวัตถุดิบล้วนๆได้แก่ ข้าวเปลือกและข้าวโพด คิดเป็นร้อยละ 43 และ 65.5 ตามลำดับ โรงเรือนที่ใช้เลี้ยงไก่ ร้อยละ 62 เป็นโรงเรือนที่แยกจากตัวบ้านไม่มีตาข่ายกันนกและร้อยละ 69.5 เลี้ยงเป็นแบบกึ่งขังกึ่งปล่อย โดยร้อยละ 88 มีอุปกรณ์ใส่น้ำและอาหาร เกษตรกรร้อยละ 65.5 มีการป้องกันโรคโดยการทำวัคซีน เมื่อไก่มีอาการเจ็บป่วย ร้อยละ 39.7 จะปรึกษาเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ ส่วนการขายไก่พื้นเมืองจะขายเป็นไก่มีชีวิตเฉลี่ยกิโลกรัมละ 93.19 บาท และขายเป็นไก่ชนเพศผู้เฉลี่ยตัวละ 2,260.42 บาท ขายไก่เพศเมียเป็นแม่พันธุ์เฉลี่ยตัวละ 1,214.25 บาท ด้านปัญหาในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของเกษตรกรพบปัญหาระดับมากปัญหาเดียวคืออาหารสัตว์สำเร็จรูปมีราคาแพง สำหรับความต้องการส่งเสริมการเลี้ยงไก่พื้นเมืองด้านต่างๆได้แก่ พันธุ์ไก่พื้นเมืองการสร้างโรงเรือน การจัดการเลี้ยงดูไก่อะยะต่างๆการปรับปรุงและพัฒนาสายพันธุ์ อาหารไก่พื้นเมือง การป้องกันและรักษาโรค การจัดตั้งกองทุนยาสัตว์ประจำกลุ่ม การบริหารจัดการกลุ่ม การจัดทำมาตรฐานฟาร์ม การตลาด และการจัดประกวด ไก่พื้นเมือง อยู่ในระดับปานกลาง

อุไรและคณะ(2560) ได้ศึกษาระบบการผลิตและการตลาดไก่พื้นเมืองในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองส่วนใหญ่ เลี้ยงไก่พื้นเมืองเป็นอาชีพเสริม (ร้อยละ 99.00) เป็นเกษตรกรรายย่อยที่มีแม่พันธุ์ไม่เกิน 5 ตัว (ร้อยละ 56.75) เพื่อบริโภคภายในครัวเรือน (ร้อยละ 94.50) เนื่องจากเนื้อสัตว์อร่อย (ร้อยละ 25.07) มีประสบการณ์เลี้ยงดูไก่พื้นเมืองมากกว่า 10 ปี (ร้อยละ 76.25) โดยมีรูปแบบการปล่อยเลี้ยงอิสระทั่วไป (ร้อยละ 61.50) ไม่มีรั้วป้องกันอันตราย (ร้อยละ 58.97) และปล่อยให้จับคู่ผสมพันธุ์กันเองตามธรรมชาติ (ร้อยละ

88.75) จึงส่งผลให้ไก่พื้นเมืองส่วนใหญ่เป็นพันธุ์ลูกผสม (ร้อยละ 86.00) แม่พันธุ์ไก่พื้นเมืองให้ผลผลิตไข่เฉลี่ยปีละ 3.35 ชุดๆละ 11.20 ฟอง แม่ไก่ฟักไข่และเลี้ยงลูกเองตามธรรมชาติ (ร้อยละ 98.00) ไม่มีการจัดการอนุบาลลูกไก่ (ร้อยละ 72.50) อัตราการให้ลูกรอดชีวิตเฉลี่ยปีละ 29.66 ตัวต่อแม่ ทั้งนี้ มีโรงเรือนแข็งแรงถาวร (ร้อยละ 58.75) มีวัสดุที่ให้น้ำและอาหารเพียงพอ (ร้อยละ 80.00) มีคอนสำหรับเกาะนอน (ร้อยละ 88.75) และมีรังไข่เพียงพอ (ร้อยละ 97.25) แต่ให้หากินเองตามธรรมชาติเป็นหลักแล้วเสริมด้วยอาหารชั้นเพียงเล็กน้อย (ร้อยละ 60.50) วันละ 2 ครั้งเช้าและเย็น (ร้อยละ 80.00) ใช้สูตรอาหารเดียวกันทั้งฟาร์ม (ร้อยละ 89.00) นิยมใช้ข้าวเปลือกเป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์ (ร้อยละ 40.42) ใช้น้ำประปาในฟาร์ม (ร้อยละ 46.33) โดยมีต้นทุนการผลิตส่วนใหญ่เป็นค่าอาหารสัตว์เฉลี่ยปีละ 506.92 บาท (ร้อยละ 56.82) การปฏิบัติเมื่อนำสัตว์ปีกเข้าฟาร์มมีการกักโรคก่อน (ร้อยละ 54.00) ไม่เคยทำวัคซีน (ร้อยละ 52.00) เมื่อสัตว์ป่วยรักษาด้วยตนเอง (ร้อยละ 46.25) ส่วนใหญ่อาการขนหยองและแคะแกรน (ร้อยละ 26.64) เนื่องจากไม่เคยถ่ายพยาธิภายใน (ร้อยละ 60.50) และไม่เคยกำจัดพยาธิภายนอก (ร้อยละ 75.25) ปัญหาที่เกษตรกรประสบมากที่สุดได้แก่ ขาดความรู้ด้านการสุขาภิบาลป้องกันและรักษาโรคสัตว์ (ร้อยละ 81.00) การปรับปรุงพันธุ์ (ร้อยละ 78.00) การจัดการด้านอาหารสัตว์ (ร้อยละ 67.50) การวางแผนการผลิตและการตลาด (ร้อยละ 46.00)

ระบบการตลาดไก่พื้นเมืองในพื้นที่จังหวัดมหาสารคามเป็นตลาดที่มีการซื้อขายกันเองในชุมชนผู้ผลิตเป็นเกษตรกรรายย่อย มีวัตถุประสงค์ในการเลี้ยงไว้เพื่อบริโภคภายในครัวเรือนจึงขาดความเอาใจใส่ในการอนุบาล การสุขาภิบาล การจัดการด้านอาหารและการวางแผนการผลิตจึงทำให้ประสิทธิภาพการผลิตต่ำ ผลผลิตมีปริมาณและคุณภาพไม่แน่นอน แต่เกษตรกรยังสามารถกำหนดราคาขายได้เอง โดยจะจำหน่ายไก่พื้นเมืองมีชีวิตน้ำหนักเฉลี่ยตัวละ 1.41 กิโลกรัมๆละ 74.06 บาทให้กับผู้บริโภคส่วนใหญ่ในชุมชนในขณะที่มีผู้รวบรวมค้าขายเป็นเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองที่หันมาประกอบอาชีพเสริมเป็นผู้รวบรวมและชำแหละเอง เฉลี่ยเดือนละ 185.24 ตัว โดยจะจำหน่ายให้กับผู้ค้ารายอื่นและผู้ประกอบการร้านอาหารในราคาเฉลี่ยกิโลกรัมละ 120 บาทส่วนใหญ่จำหน่ายเองให้กับผู้บริโภคในตลาดชุมชนราคาเฉลี่ยกิโลกรัมละ 145 บาท ดังนั้น วิธีการตลาดไก่พื้นเมืองในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม จึงเริ่มจากเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองทำการผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือนเหลือจึงจำหน่ายเป็นไก่มีชีวิตให้กับผู้บริโภคในชุมชน (ร้อยละ 46.60) พ่อค้าผู้รวบรวมในชุมชน (ร้อยละ 29.49) เครือข่ายเกษตรกร (ร้อยละ 24.28) ในขณะที่ผู้ค้าขายรวบรวมรับซื้อไก่พื้นเมืองมีชีวิตมาทำการชำแหละจำหน่ายให้ผู้บริโภคโดยตรงในตลาดชุมชน (ร้อยละ 92.60) และผู้ค้าขายไก่ชำแหละสดไปจำหน่ายอีกทอดให้กับผู้บริโภคในตลาดชุมชน (ร้อยละ 3.70) และผู้ประกอบการร้านอาหาร (ร้อยละ 3.70) ทั้งนี้ ผู้รวบรวมค้าขายประสบปัญหาจากอายุและน้ำหนักไก่พื้นเมืองที่รวบรวมได้ไม่ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค (ร้อยละ 48.60)

ยรรยงและคณะ (2556) ได้กำหนดเกณฑ์การวัดระดับความยั่งยืนในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนการเลี้ยงแพะของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ภาคใต้ตอนบน เป็นคะแนนรวมทั้งหมด 100 คะแนน แบ่งระดับคะแนนในแต่ละส่วนขององค์ประกอบดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ ถ้ามีพื้นที่เลี้ยงแพะเพียงพอ จำนวนแรงงานเพียงพอ ได้ 10 คะแนน ถ้ามีการรวมกลุ่ม มีกิจกรรมการเลี้ยงแพะร่วมกับกิจกรรมปลูกพืช การประมง เลี้ยงสัตว์ ใช้ภูมิปัญญาและทรัพยากรในท้องถิ่น มีพิธีกรรมเกี่ยวกับแพะ มีรายได้จากการขายแพะได้คะแนนเต็ม 10 คะแนน ถ้าเป็นผู้นำชุมชน มีประสบการณ์ มีความรู้ผ่านการอบรม ศึกษาดูงาน

มากกว่าปีละ 2 แห่ง ได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติไม่น้อยกว่า 1 ครั้ง ได้คะแนนเต็ม 5 คะแนน (ระดับคะแนนเต็ม 25 คะแนน)

2. การบริหารการจัดการการเลี้ยงแพะในด้านต่างๆ กล่าวคือ

2.1 ด้านอาหาร ประกอบด้วย กิจกรรมความเพียงพอของแหล่งอาหารแพะจากธรรมชาติ การจัดทำแปลงพืชอาหารสัตว์ การสำรองเสบียงอาหารสัตว์ ในรูปแบบต่างๆ ความคิดหรือการวางแผน แสวงหาไม้ป่า หรือทำเลเลี้ยงสัตว์สาธารณะไว้เมื่อยามขาดแคลน ในหน้าแล้ง หรือน้ำท่วม การใช้ประโยชน์จากผลพลอยได้ ในครัวเรือน หรือไร่นา

2.2 ด้านพันธุ์และการปรับปรุงพันธุ์ ประกอบด้วยกิจกรรม การใช้พันธุ์พื้นเมืองที่แข็งแรง ทำพันธุ์ การผสมข้ามพันธุ์ การคัดเลือกพันธุ์ การจดบันทึกพันธุ์ประวัติหรือบันทึกของฟาร์ม

2.3 ด้านโรงเรือน ประกอบด้วยกิจกรรม การปลูกสร้างโรงเรือนกันแดดฝน ใช้วัสดุโรงเรือนในท้องถิ่น การกั้นบริเวณ ไม่ให้แพะทำลายทรัพย์สินผู้อื่น

2.4 ด้านสุขภาพ ประกอบด้วยกิจกรรม การฉีดวัคซีนป้องกันโรคระบาด การถ่ายพยาธิ การใช้สมุนไพรและยาสัตว์พื้นบ้าน การรักษาโรคเบื้องต้น ความสามารถในการวินิจฉัยโรค

2.5 ด้านการสนับสนุนอื่นๆ ประกอบด้วยกิจกรรม การใช้ประโยชน์จากมูลแพะ (ทำปุ๋ย ไลยูง ฯลฯ) การรวมกลุ่มเพื่อสร้างตลาดในชุมชน (ตั้งแผงลอยขายเนื้อ หรือตลาดนัดจำหน่ายแพะ) การชักชวน ให้หน่วยงานรัฐ ส่วนท้องถิ่น และเอกชน มาลงทุน ในโครงสร้างพื้นฐานหรืออุปกรณ์ ด้านการตลาดสำหรับการวัด การบริหารการจัดการในด้านต่างๆ ได้กำหนดเป็นการวัดระดับความถี่ของกิจกรรมในแต่ละข้อของแต่ละด้าน โดยกำหนดระดับคะแนนเป็น 0 หมายถึง ไม่เคยทำกิจกรรม คะแนนเป็น 1 หมายถึง กิจกรรมที่ดำเนินการน้อยครั้ง คะแนนเป็น 2 หมายถึง กิจกรรมที่ดำเนินการเป็นบางครั้ง และคะแนนเป็น 3 หมายถึง กิจกรรมที่ดำเนินการเป็นประจำ (ระดับคะแนนเต็ม 65 คะแนน) การกำหนดกิจกรรม การบริหารการจัดการในด้านต่างๆ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารของ ยอดชาย ทองไทยนันท์ (2550) เรื่อง การเลี้ยงสัตว์ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบการทบทวนเอกสารเกี่ยวกับ การเลี้ยงแพะ ของกรมปศุสัตว์

3. การประเมินเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะด้วยการแสดงความคิดเห็นในส่วนของปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนถ้าสามารถระบุปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนได้มากกว่า 3 ข้อ ได้ 5 คะแนน และการประเมินอุปสรรคถ้าระบุอุปสรรคในการเลี้ยงแพะมากกว่า 3 ข้อ ได้ 5 คะแนน (ระดับคะแนน 10 คะแนน) ทั้งนี้ คะแนนโดยรวมของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ ที่มีระดับคะแนนสูงกว่า 80 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน มีความยั่งยืนในด้านปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืน จากการศึกษาในชุมชนพบว่า มีด้านหลักรวม 4 ด้าน คือ 1.ปัจจัยทุนทางสังคมทั้งที่เป็นรูปธรรมและไม่เป็นรูปธรรม โดยปัจจัยทุนที่เป็นรูปธรรม คือ สมาชิกในชุมชนเลี้ยงสัตว์ และทรัพยากรธรรมชาติที่มีในพื้นที่รวมทั้งทุนที่มนุษย์สร้างขึ้น ปัจจัยทุนทางสังคมที่เป็นนามธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาของคนในชุมชนเลี้ยงสัตว์ 2.ปัจจัยการรวมกลุ่มและชุมชนเข้มแข็ง โดยผู้นำชุมชนเป็นผู้กระตุ้นให้สมาชิกในชุมชนเกิดความสนใจต้องการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเรื่องอาชีพการเลี้ยงสัตว์และปัญหาด้านอื่นๆของชุมชน 3.ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ชุมชน ได้แก่ ป่าชุมชน ดิน แหล่งน้ำและที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ ซึ่งทำให้ชุมชนแห่งนั้นมีความหลากหลายทางชีวภาพ มีระบบนิเวศที่ดี โดยชุมชนต้องมีกิจกรรมในการสร้างจิตสำนึกของสมาชิกเพื่อให้ใช้รักษาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าและรักษาสภาพแวดล้อม 4.ปัจจัยการสนับสนุน

จากหน่วยงานภายนอก ซึ่งเป็นการสนับสนุนในรูปแบบองค์ความรู้ หรือทุนจากภายนอกเพื่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานให้แก่ชุมชน เช่น แหล่งน้ำธรรมชาติ ระบบชลประทาน เป็นต้น

วิถาวรณและคณะ (2552) ได้กำหนดการวัดระดับความยั่งยืนของชุมชนผู้เลี้ยงสัตว์ในการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความยั่งยืนและตัวชี้วัดความสุขของชุมชนเลี้ยงสัตว์ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคะแนนรวมทั้งหมด 100 คะแนนและแบ่งระดับคะแนนในแต่ละส่วนขององค์ประกอบรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 3 องค์ประกอบคะแนนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

องค์ประกอบ	ระดับคะแนน
1) ข้อมูลทั่วไปของชุมชนผู้เลี้ยงสัตว์	10
2) ข้อมูลทั่วไปของผู้นำชุมชน	5
3) ลักษณะกิจกรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	75
3.1 ความพอประมาณ	
3.2 ความมีเหตุผล	
3.3 การมีภูมิคุ้มกัน	
3.4 การมีกระบวนการติดตามและพัฒนาอย่างเป็นพลวัตร	
4) การประเมินชุมชนผู้เลี้ยงสัตว์ด้วยตนเองในส่วนของปัจจัยและอุปสรรค	10
คะแนนรวม	100

หมายเหตุ : เกณฑ์ในการให้คะแนนแต่ละองค์ประกอบผู้วิจัยกำหนดรายละเอียดดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของชุมชนผู้เลี้ยงสัตว์ ถ้ามีแรงบันดาลใจจากภายในชุมชนในการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการจัดทำแผนชุมชนมีกิจกรรมเลี้ยงสัตว์ ร่วมกับกิจกรรมปลูกพืชการทำประมง และการทำวิสาหกิจชุมชน(จำหน่ายสินค้า) ได้คะแนนเต็ม 10 คะแนน

2. ข้อมูลผู้นำชุมชนผู้เลี้ยงสัตว์ว่า ผู้นำชุมชนฯ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์มีความรู้ผ่านการอบรม และศึกษาดูงานมากกว่าปีละ 4 แห่ง ได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติมากกว่า 2 รางวัลได้คะแนนเต็ม 5 คะแนน

3. ลักษณะกิจกรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการวัดระดับความถี่ของกิจกรรมในแต่ละข้อโดยกำหนดระดับคะแนนเป็น 0 หมายถึง ไม่เคยทำกิจกรรม คะแนนเป็น 1 หมายถึง กิจกรรมที่ดำเนินการน้อยครั้ง คะแนนเป็น 2 หมายถึงกิจกรรมที่ดำเนินการเป็นบางครั้ง และคะแนนเป็น 3 หมายถึงกิจกรรมที่ดำเนินการเป็นประจำ

4. การประเมินชุมชนด้วยตัวผู้นำเองในส่วนของปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืน ถ้าสามารถระบุปัจจัยได้มากกว่า 3 ข้อให้ 5 คะแนน และการประเมินอุปสรรคถ้าระบุอุปสรรคในการเลี้ยงสัตว์ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่า 3 ข้อให้ 5 คะแนน

ส่วนเกณฑ์ในการประเมินระดับความยั่งยืนของชุมชนผู้เลี้ยงสัตว์ที่ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใช้ค่าสถิติเปอร์เซ็นต์ไทลีในการแบ่งระดับความยั่งยืน รายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 4 เกณฑ์การประเมินระดับความยั่งยืน

ระดับคะแนน Percentile	ระดับความยั่งยืน
มากกว่าคะแนนเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 75	ยั่งยืนมาก
คะแนนเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 50 ถึง 74	ยั่งยืนปานกลาง
คะแนนเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 49 ถึง 25	ยั่งยืนน้อย
ต่ำกว่าคะแนนเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25	ไม่ยั่งยืน

การแบ่งช่วงชั้นระดับความสุข ซึ่งประกอบด้วย ความสุขแต่ละด้าน ความสุขขณะพุดคุย และความสุขรวมทั้งสามด้านรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 5 การแบ่งช่วงชั้นระดับความสุข

ระดับคะแนน	ระดับความสุขแต่ละด้าน
0-0.8	ไม่มีความสุข
0.9-1.7	ความสุขน้อยที่สุด
1.8-2.6	ความสุขน้อย
2.7-3.5	ความสุขปานกลาง
3.6-4.4	ความสุขมาก
4.5-5.3	ความสุขมากที่สุด
ระดับคะแนน	ระดับความสุขรวมทั้งหมด
1-40.8	ความสุขน้อยที่สุด
40.9-80.7	ความสุขน้อย
80.8-120.6	ความสุขปานกลาง
120.7-160.5	ความสุขมาก
160.6-270.4	ความสุขมากที่สุด
ระดับคะแนน	ระดับความสุขขณะพุดคุย
1-2.8	ความสุขน้อยที่สุด
2.9-4.7	ความสุขน้อย
4.8-6.6	ความสุขปานกลาง
6.7-8.5	ความสุขมาก
8.6-10.4	ความสุขมากที่สุด

สุวัฒน์และสมัย (2553) ได้กำหนดปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืน ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรในจังหวัดมหาสารคาม เป็นคำถามที่มีลักษณะคำตอบมาตรฐานประมาณค่า (Applied Rating Scale) แบบ Numerical Rating Scale เทียบเกณฑ์ในการแปลความหมายโดยประยุกต์ตามแบบของ (พวงรัตน์ ทวีวัฒน์, 2536) และ (บุญชม ศรีสะอาด, 2532) โดยแบ่งความคิดเห็นต่อระดับความยั่งยืน เป็น 3 ระดับ โดยใช้วิธีนำผลค่าเฉลี่ยในแต่ละประเด็นไปเทียบเกณฑ์ในการแปลความหมายและให้คะแนน ดังนี้

3 หมายถึง ระดับที่เห็นว่ามีผลต่อความยั่งยืนมาก ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.34-3.00

2 หมายถึง ระดับที่เห็นว่ามีผลต่อความยั่งยืนน้อย ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.67-2.33

1 หมายถึง ระดับที่เห็นว่าไม่มีผลต่อความยั่งยืน ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.66

ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยที่ผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยงโคนม 5 ด้านใหญ่ๆ คือ 1.ด้านผลิตภาพ (productivity) ได้แก่ 1.1 ผลผลิตน้ำนมดิบรวมที่รีดได้ (กก) 1.2 รายได้เฉลี่ยของฟาร์ม (บาท/เดือนหรือ/ปี) 1.3 ค่าเฉลี่ยอัตราการให้นมของแม่โค (กก./ตัว/วัน) 1.4 รายได้สุทธิหรือผลกำไร 1.5 ต้นทุนการผลิตต่อหน่วย (บาท/น้ำนมดิบ 1 กก.) 2. ด้านเสถียรภาพวัดจากความหลากหลายของระบบการผลิต (diversity) ได้แก่ 2.1 การรับซื้อน้ำนมดิบให้ราคาประกันตามคุณภาพ 2.2 การมีศูนย์รับน้ำนมดิบและโรงงานที่รับซื้อนมดิบในพื้นที่ 2.3 การเลี้ยงโคนมมีรายได้ที่เกิดขึ้นหลายอย่าง 2.4 การมีเครือข่ายในระบบธุรกิจการเลี้ยงโคนมในท้องถิ่น 2.5 การเลี้ยงโคนมมีกิจกรรมการผลิตหลายชนิด/ประเภท 2.6 สามารถที่จะประกอบกิจกรรมอื่นๆเสริมในเชิงยังชีพได้ 2.7 ผลกระทบที่มีต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 3 ด้านความสามารถในการปรับตัว (adaptability) ได้แก่ 3.1 การปรับปรุงคุณภาพน้ำนมดิบ 3.2 การพัฒนาความรู้จากการเข้ารับการฝึกอบรมและศึกษาดูงาน 3.3 การลดต้นทุนการผลิตจากการใช้วัสดุภายในท้องถิ่น 3.4 การยอมรับเทคโนโลยีใหม่ในการเลี้ยงโคนม 3.5 การเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการฟาร์ม 3.6 การปรับขนาดฟาร์มโคนมให้เหมาะสมกับศักยภาพการผลิต 3.7 การปรับปรุงฟาร์มเข้าสู่มาตรฐาน 4 ด้านความเสมอภาค (equality) ได้แก่ 4.1 ความวิตกกังวลกับผลกระทบจากการเปิดการค้าเสรี 4.2 การได้รับบริการส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ 4.3 การได้รับสิทธิ์และรับบริการจากสหกรณ์โคนม 4.4 การเข้าถึงแหล่งเงินทุน 4.5 การกระจายหรือแบ่งส่วนของรายได้ของระบบในท้องถิ่น 4.6 การแบ่งส่วนของรายได้ให้กับบุคลากรภายในฟาร์ม/ครอบครัว 5.ด้านความสามารถในการพึ่งตนเอง (self-reliance or self empowerment) และหรือความมั่นคงทางด้านสังคม(Social security) ได้แก่ 5.1 ความมั่นใจที่สามารถพึ่งพาสหกรณ์โคนมของตนได้ 5.2 ความรู้สึกมั่นคงในการดำรงชีพด้วยการเลี้ยงโคนมเป็นอาชีพหลัก 5.3 ความมั่นใจในนโยบายด้านการตลาดนมและผลิตภัณฑ์นม 5.4 ความมั่นใจที่สหกรณ์โคนมสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆในระบบได้ 5.5 ความมั่นใจในการส่งเสริมของกรมปศุสัตว์ 5.6 ความมั่นใจที่สามารถพึ่งตนเองได้ในเรื่องการเลี้ยงโคนม 5.7 ความมั่นใจในนโยบายภาครัฐที่มีต่อการเลี้ยงโคนม 5.8 ความมั่นใจในความร่วมมือและเป็นคู่ค้ากับ อ.ส.ค. 5.9 ความสามารถในการชำระหนี้ 5.10 ความมั่นใจในการพึ่งพาชุมชนสหกรณ์โคนมแห่งประเทศไทย 5.11 ความมั่นใจในการตรวจสอบของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ 5.12 ความมั่นใจที่สามารถหา/จัดซื้อปัจจัยการเลี้ยงได้ตามที่ต้องการ 5.13 ความมั่นใจในการส่งเสริมของกรมส่งเสริมสหกรณ์ 5.14 ความรู้สึกมั่นคงในสิทธิที่ดินในการเลี้ยงโคนม 5.15 การมีทายาทสืบทอดเจตนารมณ์ในการเลี้ยงโคนม 5.16 ความมั่นใจที่สามารถพึ่งญาติพี่น้องเมื่อประสบปัญหาต่างๆ 5.17 การมีแรงงานทดแทน

บทที่ 3

วิธีการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เพื่อการเก็บรวบรวมและศึกษาข้อมูลตามวัตถุประสงค์ โดยข้อมูลหตุยภูมิจากเอกสารทางวิชาการ และผลงานวิจัยจากผู้เกี่ยวข้อง และเก็บข้อมูลปฐมภูมิด้วยการสำรวจจากเกษตรกร โดยมีรายละเอียดดังนี้

1 พื้นที่ทำการการศึกษา

พื้นที่ทำการการศึกษาในครั้งนี้ได้แก่ พื้นที่รับผิดชอบของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริอยู่ในพื้นที่ตำบลห้วยทรายเหนือ , ตำบลไร่ใหม่พัฒนา , ตำบลสามพระยา, ตำบลชะอำ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี

2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1) ประชากรที่ใช้ศึกษาเป็นผู้ที่ได้รับการสนับสนุนพันธุ์ไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายจากงานปศุสัตว์ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในปีงบประมาณ 2560 จำนวน 200 ราย

2.2) กลุ่มเกษตรกรตัวอย่างที่จะดำเนินการเก็บข้อมูลคำนวณโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป อ่างในบุญธรรม กิจปริตดาบริสุทธิ์ (2546) ที่มีความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง 0.05 ดังนี้

$$n = \frac{N}{1+N(0.05)^2}$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากร (จำนวน 200ราย)

e = ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง เท่ากับร้อยละ 5 หรือ (0.05)

การแทนค่าในสูตร จำนวนตัวอย่าง (n) ที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้

$$n = \frac{200}{1+200(0.05)^2}$$

จำนวนกลุ่มตัวอย่าง = 133 ราย เพิ่มจำนวนเป็น 136 ราย เพื่อจำนวนตัวอย่างที่เท่ากันในแต่ละตำบลๆละ 34 ราย

2.3) การสุ่มตัวอย่างประชากรโดยใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (simple random sample) คัดเลือกผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายในพื้นที่ตำบลต่าง ๆ ในพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นตัวแทนของทั้งพื้นที่ตามสัดส่วนจำนวนผู้ที่ได้รับการสนับสนุนไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายในปีงบประมาณ 2560 ได้กลุ่มตัวอย่างที่จะทำการศึกษาดังนี้

1. ตำบลไร่ใหม่พัฒนา อำเภอชะอำ จำนวน 50 ราย จำนวนตัวอย่าง 34 ตัวอย่าง
2. ตำบลสามพระยา อำเภอชะอำ จำนวน 50 ราย จำนวนตัวอย่าง 34 ตัวอย่าง
3. ตำบลห้วยทรายเหนือ อำเภอชะอำ จำนวน 50 ราย จำนวนตัวอย่าง 34 ตัวอย่าง

4. ตำบลชะอำ อำเภอชะอำ จำนวน 50 ราย จำนวนตัวอย่าง 34 ตัวอย่าง

3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือแบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) มีลักษณะคำถามปลายปิด (Close-ended Question) และคำถามปลายเปิด (Open-ended Question) ประกอบด้วย 5 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมบางประการของเกษตรกร

ส่วนที่ 2 สภาพการเลี้ยงการจัดการไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายปัญหาและอุปสรรค

ส่วนที่ 3 ความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย

ส่วนที่ 4 ความต้องการรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย

ส่วนที่ 5 ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายของเกษตรกร

เมื่อสร้างแบบสอบถามแล้วนำไปทดสอบกับเกษตรกรที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายจำนวน 30 ราย เพื่อทดสอบความตรงในเนื้อหา (content validity) และมีการปรับปรุงโดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้มีความเชื่อถือ (Reliability) ที่จะใช้กับกลุ่มเป้าหมายต่อไป

4) การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลคณะผู้ศึกษาวิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับเกษตรกรโดยตรงตามแบบสอบถาม โดยมีเจ้าหน้าที่งานปศุสัตว์และงานขยายผล ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยได้ทำการชี้แจงการใช้แบบสอบถามและดำเนินการเก็บข้อมูลในช่วงเดือนพฤษภาคม – กรกฎาคม 2561

5) การวิเคราะห์ข้อมูลและอธิบายผล

หลังจากตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป และแสดงค่าสถิติดังนี้

5.1) ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าสูงสุด-ต่ำสุด (Max-Min) ค่าเฉลี่ย (arithmetic means) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviations) ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคลของเกษตรกร ประกอบด้วย เพศ , อายุ , สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา , สถานภาพทางสังคม , ประสบการณ์การเลี้ยง , จำนวนแรงงาน , รายรับรายจ่ายจากการเลี้ยงไก่พื้นเมือง , การรับรู้ข่าวสารการเกษตร และข้อมูลสภาพการเลี้ยงการจัดการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ในการเลี้ยง , จำนวนไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายที่เลี้ยง , รายได้ต่อปีจากการจำหน่ายไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย , วิธีจำหน่ายไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายของเกษตรกร , ลักษณะโรงเรือนที่เกษตรกรใช้เลี้ยง , รูปแบบการเลี้ยง , แหล่งอาหารและน้ำที่ใช้เลี้ยง , การทำวัคซีนป้องกันโรค , การกำจัดพยาธิ , อัตราการเจ็บป่วยและตาย , วิธีการผสมพันธุ์ , วิธีการฟักไข่ของเกษตรกร , การทำบันทึกรายรับรายจ่าย

5.2) การวิเคราะห์ข้อมูลระดับปัญหาของเกษตรกรในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทราย ในด้านต่างๆ โดยกำหนดข้อมูลคะแนนเป็น 3 ระดับ โดยการหาความกว้างของอันตรภาคชั้นสร้างตามมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert Scale) ตามวิธีของ (สุชาติ,2546) ดังนี้

$$\begin{aligned}\text{ช่วงกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด}-\text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{3-1}{3} \\ &= 0.66\end{aligned}$$

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบดังนี้

ไม่มีปัญหา ให้คะแนนเท่ากับ 1

มีปัญหาเล็กน้อย ให้คะแนนเท่ากับ 2

มีปัญหามาก ให้คะแนนเท่ากับ 3

เกณฑ์การแปลความหมายเพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ยในช่วงคะแนนดังต่อไปนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.00-1.66 ไม่มีปัญหา

ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.67-2.33 มีปัญหาเล็กน้อย

ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.34-3.00 มีปัญหามาก

5.3) การวิเคราะห์ข้อมูลระดับความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทราย ในด้านต่างๆ โดยกำหนดข้อมูลคะแนนเป็น 5 ระดับ โดยการหาความกว้างของอันตรภาคชั้นสร้างตามมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert Scale) ตามวิธีของ (สุชาติ, 2546) ดังนี้

$$\begin{aligned}\text{ช่วงกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด}-\text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{5-1}{5} \\ &= 0.80\end{aligned}$$

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบดังนี้

พึงพอใจน้อยที่สุด ให้คะแนนเท่ากับ 1

พึงพอใจน้อย ให้คะแนนเท่ากับ 2

พึงพอใจปานกลาง ให้คะแนนเท่ากับ 3

พึงพอใจมาก ให้คะแนนเท่ากับ 4

พึงพอใจมากที่สุด ให้คะแนนเท่ากับ 5

เกณฑ์การแปลความหมายเพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ยในช่วงคะแนนดังต่อไปนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.00-1.80 พึงพอใจน้อยที่สุด

ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60 พึงพอใจน้อย

ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40 พึงพอใจปานกลาง

ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.41-4.20 พึงพอใจมาก

ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.21-5.00 พึงพอใจมากที่สุด

5.4) การวิเคราะห์ข้อมูลระดับความต้องการรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทรายโดยกำหนดข้อมูลคะแนนเป็น 3 ระดับ โดยการหาความกว้างของอันตรภาคชั้นสร้างตามมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert Scale) ตามวิธีของ (สุชาติ,2546) ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ช่วงกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{3 - 1}{3} \\ &= 0.66 \end{aligned}$$

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบดังนี้

มีความต้องการน้อย ให้คะแนนเท่ากับ 1

มีความต้องการปานกลาง ให้คะแนนเท่ากับ 2

มีความต้องการมาก ให้คะแนนเท่ากับ 3

เกณฑ์การแปลความหมายเพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ยในช่วงคะแนนดังต่อไปนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.00-1.66 มีความต้องการน้อย

ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.67-2.33 มีความต้องการปานกลาง

ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.34-3.00 มีความต้องการมาก

5.5) การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทรายของเกษตรกร เป็นคำถามที่มีลักษณะคำตอบมาตรฐานประมาณค่า (Applied Rating Scale) แบบ Numerical Rating Scale เทียบกับเกณฑ์ในการแปลความหมายโดยประยุกต์ตามแบบของ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์,2536) และ(บุญชม ศรีสะอาด,2532) ได้แบ่งระดับปัญหาหรือเห็นว่ามีผลต่อความยั่งยืนเป็น 3 ระดับ โดยใช้วิธีนำผลค่าเฉลี่ยในแต่ละประเด็นไปเทียบเกณฑ์ในการแปลความหมายและให้คะแนนดังนี้

3 หมายถึง มีผลต่อความยั่งยืนมาก ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.34-3.00

2 หมายถึง มีผลต่อความยั่งยืนน้อย ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.67-2.33

1 หมายถึง ไม่มีผลต่อความยั่งยืน ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.66

5.6) เปรียบเทียบระดับปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทรายกับข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมบางประการ และสภาพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทรายบางประการของเกษตรกรที่แตกต่างกัน ใช้ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของแต่ละข้อนำมาเปรียบเทียบความแตกต่างโดยใช้สถิติ t-test , F-test และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยใช้วิธีของ Scbeffe test ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ขึ้นไป

6. จัดทำรายงานและเผยแพร่

หลังจากวิเคราะห์ข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ดำเนินการเขียนรายงานการศึกษาและเผยแพร่ผลการศึกษา

บทที่ 4 ผลการศึกษาและวิจารณ์

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ข้อมูลพื้นฐานเศรษฐกิจและสังคมบางประการของเกษตรกร 2) สภาพการเลี้ยงการจัดการไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทรายปัญหาและอุปสรรค 3) ความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทราย 4) ความต้องการรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทราย 5) ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทรายของเกษตรกร โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มประชากร 136 ราย ผลการศึกษาปรากฏตามรายละเอียดต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมบางประการของเกษตรกร (ภาคผนวกตารางที่ 1)

เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทรายจากกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 64.7 เพศหญิง ร้อยละ 35.3 ช่วงอายุของเกษตรกรที่เลี้ยงจำแนกได้ดังนี้ อายุ 20 - 40 ปี ร้อยละ 40.4 อายุ 41- 60 ปี ร้อยละ 44.1 อายุ 61 ปีขึ้นไป ร้อยละ 15.5 ค่าเฉลี่ยอายุ 45.5 ปี เกษตรกรนับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 80.8 ศาสนาอิสลาม ร้อยละ 19.2 สถานภาพโสด ร้อยละ 33 สมรส ร้อยละ 67 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.4 คน จำนวนพื้นที่ถือครองสูงสุด 33ไร่ ต่ำสุด 0.5 ไร่เฉลี่ย 4.05 ไร่ การศึกษามากที่สุด พบว่าร้อยละ 55.8 ศึกษาในระดับประถมศึกษา รองลงมา ระดับมัธยมศึกษา ระดับประกาศนียบัตรชั้นสูงและปริญญาตรี ร้อยละ 30.8 , 6.7 และ 6.7 ตามลำดับ สถานภาพทางสังคมเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งทางสังคม ร้อยละ 88.2 เป็นกรรมการหมู่บ้าน ร้อยละ 5.9 สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร้อยละ 3.7 และผู้ใหญ่บ้าน ร้อยละ 2.2 แรงงานส่วนใหญ่มีแรงงานในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง จำนวน 1 คน และแรงงานในครอบครัวเฉลี่ย 1.27 คน การประกอบอาชีพของเกษตรกร พบว่าร้อยละ 38.9 มีอาชีพทำไร่ ทำนา รองลงมาคือ รับจ้าง , ค้าขาย , เลี้ยงสัตว์ และทำงานราชการ ร้อยละ 25 , 15.4 , 13.2 และ 7.5 ตามลำดับ เกษตรกรส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง 1-5 ปี สูงสุด 21 ปี ต่ำสุด 1 ปี เฉลี่ย 5.7 ปี เกษตรกรได้รับรู้ข่าวสารการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทรายจากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์มากที่สุด ร้อยละ 32.4 รองลงมา ได้แก่ เกษตรกรด้วยกันเอง , ผู้นำชุมชน , อาสาปศุสัตว์ ร้อยละ 27.9 , 23.5 , 16.2 ตามลำดับ

จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า เกษตรกรที่เลี้ยงไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทราย มีอายุเฉลี่ย 45.5 ปี ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าการศึกษาของ อูโร แสนคุณท้าวและคณะ (2560) ศึกษากระบวนการผลิตและการตลาดไก่พื้นเมืองในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม พบว่าอายุเฉลี่ยของเกษตรกรอยู่ที่ 52.37 ปี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ที่เลี้ยงไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทราย มีอาชีพหลักที่หลากหลาย อาจเป็นผู้ที่สนใจในการเลี้ยงใหม่ ไม่ใช่เกษตรกรที่เลี้ยงไก่พื้นเมืองอยู่เดิมสืบทอดกันเรื่อยมา ซึ่งถือว่าเป็นแนวโน้มที่ดี เพราะว่าเกษตรกรที่มีอายุไม่มากเกินไปจะสามารถเข้าถึงและรับรู้เทคโนโลยีไปพัฒนาการการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทรายให้มีประสิทธิภาพของตนเองมากยิ่งขึ้น ผู้ที่เลี้ยงไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทรายมี

อาชีพหลักที่หลากหลาย ได้แก่ ทำไร่ทำนา , รับจ้าง , ค่าขาย , เลี้ยงสัตว์ , และทำงานราชการ เป็นการสะท้อนให้เห็นว่าไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทรายเป็นที่ต้องการในการเลี้ยงของบุคคลหลากหลายอาชีพ ซึ่งอาจเป็นเพราะเลี้ยงง่าย มีความแข็งแรง ฟักลูกและเลี้ยงลูกได้เอง มีภูมิต้านทานโรคที่ดี สามารถหากินเองได้ตามธรรมชาติ มีการจัดการการเลี้ยงที่ไม่ยุ่งยาก ใช้เวลาและแรงงานไม่มากในการเลี้ยง จึงเหมาะที่จะเลี้ยงเป็นอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ และเพื่อบริโภคเป็นแหล่งอาหารโปรตีนในครอบครัว

ตอนที่ 2 สภาพการเลี้ยงการจัดการไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทราย ปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยง (ภาคผนวกตารางที่ 2,3)

จากข้อมูลการสำรวจเกษตรกรเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทราย พบว่า มีพ่อพันธุ์จำนวน 1-2 ตัว มากที่สุด ร้อยละ 74.3 รองลงมาจำนวน 2-4 ตัว ร้อยละ 17.6 และจำนวน 5 ตัวขึ้นไป ร้อยละ 8.1 เฉลี่ยพ่อพันธุ์ 2.2 ตัวต่อครัวเรือน , แม่พันธุ์จำนวน 1-10 ตัว ร้อยละ 54.5 จำนวน 11-20 ตัว ร้อยละ 38.9 และจำนวน 20 ตัวขึ้นไป ร้อยละ 6.6 เฉลี่ยแม่พันธุ์จำนวน 12.2 ตัว , ลูกไก่อายุมากกว่า 2 เดือน จำนวน 1-10 ตัว ร้อยละ 43.4 จำนวน 11-20 ตัว ร้อยละ 38.9 และจำนวน 20 ตัวขึ้นไป ร้อยละ 17.7 เฉลี่ยลูกไก่อายุมากกว่า 2 เดือน จำนวน 18.3 ตัว และลูกไก่อายุไม่เกิน 2 เดือน จำนวน 1-10 ตัว ร้อยละ 30 จำนวน 11-20 ตัว ร้อยละ 40 และจำนวน 20 ตัวขึ้นไป ร้อยละ 30 เฉลี่ยลูกไก่อายุไม่เกิน 2 เดือน จำนวน 22.7 ตัว จำนวนไก่ที่เลี้ยงสูงสุด 202 ตัว ต่ำสุด 7 ตัว สอดคล้องกับรายงานของดุษฎี เ็นใจและสายญาติ สินนาค (2558) ได้ศึกษาการศึกษาสภาพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองและความต้องการส่งเสริมการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของเกษตรกรในจังหวัดระยอง พบว่าเกษตรกรเลี้ยงพ่อพันธุ์เฉลี่ย 3.7 ตัว แม่พันธุ์เฉลี่ย 9.81 ตัว ลูกไก่พื้นเมือง-ไก่พื้นเมืองรุ่นเพศผู้เฉลี่ย 13.15 ตัว และลูกไก่พื้นเมืองเพศเมีย-ไก่พื้นเมืองสาวเฉลี่ย 18.42 ตัว

จากผลการศึกษา จะเห็นได้ว่าเกษตรกรเลี้ยงไก่พ่อพันธุ์เฉลี่ย 2.2 ตัว และแม่พันธุ์เฉลี่ย 12.2 ตัว ต่อครัวเรือน ซึ่งมีอัตราส่วนพ่อพันธุ์ต่อแม่พันธุ์โดยประมาณที่ 1 ต่อ 6 ตัว แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรได้ให้ความสำคัญและตระหนักในหลักการผสมพันธุ์ไก่พื้นเมืองของตนเองอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยสัดส่วนที่เหมาะสมตัวผู้ต่อตัวเมียในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองแบบปล่อยจะต้องใช้ไก่ตัวผู้คุมฝูงในอัตราส่วนตัวผู้ 1 ต่อไก่ตัวเมีย 5-8 ตัว ถ้ามีไก่ตัวผู้ในอัตราส่วนที่มากกว่านี้อาจทำให้ไก่ตัวเมียไม่ได้รับการผสมพันธุ์ได้เนื่องจากการแก่งแย่งตัวเมีย (ประภากร ธาราฉาย, 2560)

โดยเกษตรกรมีวัตถุประสงค์ในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทรายเพื่อจำหน่ายเพื่อการบริโภคและบริโภคในครัวเรือนมากที่สุดร้อยละ 60.2 , บริโภคในครัวเรือน ร้อยละ 22.8 , ขายเป็นไก่ชน ร้อยละ 8.9 และขายเป็นพ่อแม่พันธุ์ร้อยละ 8.1 โดยเกษตรกรจำหน่ายเพื่อการบริโภคไก่มีชีวิตเฉลี่ยกิโลกรัมละ 86.6 บาท , ไก่ชนเฉลี่ยราคาตัวละ 1,420 บาท , พ่อพันธุ์เฉลี่ยราคาตัวละ 378.5 บาท , แม่พันธุ์เฉลี่ยราคาตัวละ 292.1 บาท สอดคล้องกับมานพ กุศลยังและอิทธิพัทธ์ จำรัสบุญศิริ (2555) ได้ศึกษาสายพันธุ์และสภาพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดอุดรธานี พบว่า วัตถุประสงค์ของการเลี้ยงเกษตรกรร้อยละ 54.0 เลี้ยงไว้บริโภคและจำหน่ายเป็นรายได้เสริม รองลงมา ร้อยละ 30.6 เลี้ยงไว้บริโภคจำหน่ายและนำไปเป็นไก่ชน ร้อยละ 14.7 เลี้ยงไว้บริโภค และร้อยละ 0.7 เลี้ยงไว้จำหน่าย

จากผลการศึกษา จะเห็นได้ว่าวัตถุประสงค์ในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายของเกษตรกรจำหน่ายเพื่อการบริโภคและบริโภคในครัวเรือนมากที่สุดร้อยละ 60.2 แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายไว้เพื่อจำหน่ายสร้างรายได้ให้กับครอบครัว และในขณะเดียวกันก็ลดรายจ่าย ด้วยการบริโภคไก่ที่เลี้ยงไว้ ซึ่งถือเป็นแหล่งอาหารโปรตีนที่สร้างความมั่นคงทางอาหารให้กับครัวเรือนของตนเองโดยไม่ต้องซื้อหา นอกจากนี้เนื้อของไก่พื้นเมืองมีรสชาติดีเป็นที่นิยมบริโภคของประชาชนทั่วไปแล้ว ยังมีความสามารถในการแข่งขันเชิงการค้าต่อผู้ สามารถฝึกฝนให้เป็นไก่ในเกมส์กีฬาเพิ่มมูลค่าให้กับผู้เลี้ยงได้อีกทางหนึ่งด้วย

เกษตรกรมีรายได้จากการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายเฉลี่ยต่อปี 8,859 บาท รายจ่ายจากการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายเฉลี่ยต่อปี 4,011 บาท เกษตรกรร้อยละ 50.7 จะขายไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย โดยมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อ รองลงมาคือ นำไปขายที่ตลาด , บริโภคเอง , เพื่อนบ้านมาขอซื้อร้อยละ 19.9 , 19.2 และ 10.2 ตามลำดับ โรงเรือนที่เกษตรกรใช้เลี้ยงส่วนใหญ่ร้อยละ 53 แยกออกมาจากตัวบ้านไม่มีตาข่ายกันนก รองลงมาคือร้อยละ 30.9 แยกออกมาจากตัวบ้านมีตาข่ายกันนก ร้อยละ 9.5 อยู่ใต้ถุนบ้านมีตาข่ายกันนก และร้อยละ 6.6 อยู่ใต้ถุนบ้านไม่มีตาข่ายกันนก

จากผลการศึกษา เกษตรกรส่วนใหญ่มีโรงเรือนแยกออกจากตัวบ้าน เกือบครึ่งมีตาข่ายสำหรับกันนก แสดงว่าเกษตรกรให้ความสำคัญในการจัดการด้านโรงเรือนแยกโรงเรือนกับตัวบ้านเป็นสัดส่วน เป็นการป้องกันโรคจากการเลี้ยงไก่ที่จะติดต่อสู่คน และสามารถป้องกันสัตว์พาหะนำโรคหรือสัตว์ที่เป็นศัตรูตามธรรมชาติได้

รูปแบบการเลี้ยงมากที่สุดร้อยละ 53.7 เลี้ยงแบบกึ่งขังกึ่งปล่อย รองลงมาร้อยละ 25.7 เลี้ยงแบบขังคอก และร้อยละ 20.6 เลี้ยงแบบปล่อยลาน อุปกรณ์ในการเลี้ยงส่วนใหญ่ ร้อยละ 88.3 มีอุปกรณ์ใส่น้ำใส่อาหาร และร้อยละ 11.7 ไม่มีอุปกรณ์ใส่น้ำใส่อาหาร ภาชนะที่เกษตรกรใส่น้ำให้ไก่กินมากที่สุดร้อยละ 66.2 ใช้กระปุกน้ำ กระจ่าง ล้อย่าง และ ภาชนะอื่นๆ ร้อยละ 19.8 , 10.3 และ 3.7 ตามลำดับ แหล่งอาหารที่ให้ไก่กินมากที่สุด ร้อยละ 30.9 มาจากวัตถุดิบอาหารสัตว์ เช่น ข้าวโพด ข้าวเปลือก ปลายข้าว มากที่สุด รองลงมา คือ ซึ้ออาหารสำเร็จรูปจากร้านขายอาหารสัตว์ , ปล่อยหากินและให้อาหารเสริมเป็นครั้งคราว , อาหารสำเร็จรูปผสมวัตถุดิบอาหารสัตว์ , ปล่อยหากินตามธรรมชาติและอาหารผสมเอง ร้อยละ 19.1 , 17.6 , 10.4 , 12.5 , 9.5 ตามลำดับ ซึ่งแตกต่างจากผลการศึกษาของมานพ กุศลยัง และอิทธิพัทธ์ จำรัสบุญศิริ (2555) พบว่า การให้อาหารไก่พื้นเมือง เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 92.0 ปล่อยให้หากินเองตามธรรมชาติและเสริมข้าวเปลือกหรือปลายข้าว ให้กินในตอนเช้า-เย็น ไม่มีการเสริมอาหารชั้นเพราะไม่ต้องการให้เกิดต้นทุนการผลิต ร้อยละ 8.0 เลี้ยงในคอกด้วยวัตถุดิบที่หาได้ในท้องถิ่นได้แก่ รำ ปลายข้าว ข้าวเปลือก

จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า เกษตรกรได้ให้ความสำคัญกับการจัดการด้านอาหารสัตว์ เพื่อให้ไก่ที่เลี้ยงได้รับสารอาหารที่ครบถ้วน ซึ่งจะส่งผลให้ไก่มีผลผลิตและอัตราการเติบโตที่ดี ประหยัดเวลาในการเลี้ยง สามารถจำหน่ายไก่ได้เร็วขึ้น โดยมีส่วนน้อยที่ยังเลี้ยงไก่แบบปล่อยให้หากินเองตามธรรมชาติแบบดั้งเดิม ซึ่งอาจเป็นเพราะเกษตรกรได้รับความรู้เทคโนโลยีการเลี้ยงการจัดการที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ จากการฝึกอบรมของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง การติดตามตรวจเยี่ยม

ให้คำแนะนำของเจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และจากแหล่งอื่นๆ เช่น อินเทอร์เน็ต ซึ่งปัจจุบันเข้าถึงได้ง่ายและแพร่หลายมาก จึงให้ความสำคัญและตระหนักที่จะปรับเปลี่ยนการเลี้ยงไก่พื้นเมืองจากเดิม

แหล่งน้ำที่ใช้เลี้ยงไก่มากที่สุดร้อยละ 34.6 เกษตรกรจะใช้จากบ่อขุดที่ขุดไว้ ร่องลงมาใช้น้ำประปา น้ำบาดาล และ น้ำจากลำคลอง ร้อยละ 30.1 , 18.4 , 16.9 ตามลำดับ เกษตรกรทำวัคซีนป้องกันโรคให้ไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย ร้อยละ 56.6 ที่เหลือร้อยละ 43.4 ไม่ได้ทำวัคซีน โดยวัคซีนที่ทำ ได้แก่ วัคซีนโรคนิวคาสเซิลบวกโรคหลอดลมอักเสบ ร้อยละ 56.6 วัคซีนโรคคหิวหวัด ร้อยละ 41.1 และวัคซีนโรคฝีดาษร้อยละ 17.6 เกษตรกรร้อยละ 40.5 ไม่มีการกำจัดพยาธิภายใน และร้อยละ 59.5 มีการกำจัดพยาธิภายใน โดยวิธีกำจัดพยาธิ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 59.3 ใช้น้ำยาแผนปัจจุบัน และร้อยละ 40.7 ใช้น้ำยาสมุนไพร เกษตรกรร้อยละ 55.14 ไม่มีการกำจัดพยาธิภายนอกนอกนั้นร้อยละ 44.8 มีการถ่ายพยาธิภายนอก โดยวิธีกำจัดพยาธิพบว่าร้อยละ 50.8 ใช้น้ำยาแผนปัจจุบัน ร้อยละ 49.2 ใช้น้ำยาสมุนไพร ในรอบปีที่ผ่านมาไก่ที่เกษตรกรเลี้ยงไว้ร้อยละ 72.1 ไม่เคยเจ็บป่วย ไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายในรอบปีที่ผ่านมา ร้อยละ 72.7 ไม่มีการตาย ที่เหลือร้อยละ 27.3 มีการตาย สาเหตุการตายเกิดจากศัตรูตามธรรมชาติ (สนับ , งูกัด) มากที่สุดร้อยละ 64.6 ร่องลงมาคือเกิดจากโรคต่างๆ ได้แก่ โรคนิวคาสเซิล , โรคหลอดลมอักเสบ , โรคคหิวหวัด , โรคฝีดาษและอื่นๆ ร้อยละ 32.4 กรณีไก่เจ็บป่วยหรือมีปัญหาด้านสุขภาพ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 61 ปรึกษากับเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ ร่องลงมาปรึกษาร้านขายยาและปรึกษาอาสาปศุสัตว์ ร้อยละ 22.1 และ 16.9 ตามลำดับ ส่วนการรักษาพยาบาลไก่เมื่อเจ็บป่วย พบว่ามากที่สุด ร้อยละ 32.4 เกษตรกรทำการรักษาเอง ร่องลงมา ไม่ได้รักษา , เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์รักษาและอาสาปศุสัตว์เป็นผู้รักษา ร้อยละ 30.1 , 25.0 และ 12.5 ตามลำดับ วิธีการผสมพันธุ์ของเกษตรกรทั้งหมดจะใช้น้ำผสมธรรมชาติ จะมีการนำพ่อพันธุ์มาปรับปรุงพันธุ์เพียง ร้อยละ 34.5 อัตราส่วนพ่อพันธุ์ต่อแม่พันธุ์ในการผสมพันธุ์ มากที่สุด ร้อยละ 44.9 ใช้อัตราส่วน 1: 5-6 ร่องลงมา ใช้อัตราส่วน 1: 7-8 และ 1: 9 ขึ้นไป ร้อยละ 44.1 และ 11 ตามลำดับ วิธีการฟักไข่ของเกษตรกร พบว่า ร้อยละ 90.4 ให้แม่ไก่ฟักโดยวิธีธรรมชาติ ที่เหลือร้อยละ 9.6 ใช้วิธีการฟักไข่โดยตู้ฟัก การจัดทำบันทึกรายรับรายจ่ายในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายของเกษตรกร พบว่าร้อยละ 60.3 ไม่มีการจดบันทึก

จากผลการศึกษา เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 56.6 มีการทำวัคซีนเพื่อป้องกันโรคต่างจากการศึกษาของมานพ กุศลยังและอิทธิพัทธ์ จำรัสบุญศิริ (2555) พบว่า เกษตรกรร้อยละ 45.3 ได้ให้วัคซีนป้องกันโรคระบาดไก่เป็นบางครั้ง โดยรับบริการจากเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ ร้อยละ 32.7 ไม่เคยให้วัคซีนแก่ไก่พื้นเมือง และอุไร แสนคุณท้าวและคณะ(2560) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 52.0 ไม่เคยทำวัคซีนป้องกันโรค ร่องลงมาร้อยละ 36.7 เคยทำเป็นบางครั้งเฉพาะช่วงที่มีการระบาดของโรค และมีเพียงส่วนน้อยที่ทำวัคซีนเป็นประจำ คิดเป็นร้อยละ 11.2 แสดงให้เห็นว่าเมื่อเกษตรกรได้รับความรู้จากการฝึกอบรมก่อนที่จะได้รับไก่ไปเลี้ยง ทำให้มีความตระหนักและให้ความสำคัญในการป้องกันโรคโดยการทำวัคซีนเพิ่มขึ้น ส่งผลให้สาเหตุการตายที่เกิดจากโรคระบาดร้ายแรง โดยเฉพาะโรคนิวคาสเซิล , โรคหลอดลมอักเสบ , โรคคหิวหวัด , โรคฝีดาษและอื่นๆ มีเพียงร้อยละ 8.9 เท่านั้น ซึ่งส่วนใหญ่เมื่อเกษตรกรมีปัญหาด้านสุขภาพสัตว์ จะมีการปรึกษากับเจ้าหน้าที่

กรมปศุสัตว์ ดังนั้น กรมปศุสัตว์จึงควรให้ความสำคัญในการฝึกอบรมเพื่อให้ความรู้กับเจ้าหน้าที่ เพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญในการให้ความรู้กับเกษตรกรในด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านการเลี้ยงและการจัดการ การพัฒนาปรับปรุงพันธุ์ และการป้องกันรักษาโรค ทำให้การให้คำแนะนำกับเกษตรกรเมื่อนำไปปฏิบัติจะมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้การประกอบอาชีพเลี้ยงไก่พื้นเมืองของเกษตรกรประสบความสำเร็จในที่สุด (दनัยศักดิ์ เย็นใจและสายญาติ สิ้นนาค 2558)

ในด้านปรับปรุงพันธุ์มีเกษตรกรเพียง ร้อยละ 34.5 ที่นำพ่อเข้ามาปรับปรุงพันธุ์ภายในฝูง ส่วนที่เหลือร้อยละ 65.5 ไม่มีการปรับปรุงพันธุ์ ซึ่งอาจเกิดจากเกษตรกรขาดความรู้ด้านการปรับปรุงพันธุ์ และไม่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาสายพันธุ์ในฝูงของตนเอง และไม่ตระหนักถึงผลเสียที่จะเกิดขึ้นตามมา เช่นปัญหาการผสมพันธุ์แบบเลือดชิดภายในฟาร์ม ซึ่งจะทำให้ไม่มีการเจริญเติบโตไม่ดี แคระแกรนและตายในที่สุด จึงควรเน้นการส่งเสริมให้ความรู้ด้านการปรับปรุงพันธุ์ให้มากขึ้น ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับอำนาจ เลี้ยวธารากุล (2553) รายงานว่าสภาพการเลี้ยงของเกษตรกรทั่วไปที่มีรูปแบบการเลี้ยงกึ่งขังกึ่งปล่อยให้หากินและผสมพันธุ์กันเองตามธรรมชาติโดยไม่สนใจจะคัดแยกสายพันธุ์ ทำให้ไม่สามารถแยกแยะพันธุ์แท้ของลูกไก่ที่เกิดมาได้แม้ว่าจะมีลักษณะภายนอกบ่งชี้ว่าเป็นพันธุ์แท้ก็ตาม ส่งผลทำให้อัตราการเจริญเติบโตต่ำ ไข่ฟองเล็ก และให้ผลผลิตไข่ต่ำ แต่มีคุณสมบัติด้านการดำรงชีพและการเลี้ยงลูกโดยธรรมชาติดีกว่าไก่พันธุ์การค้า

จากการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทรายของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง โดยเลือกตอบตามระดับปัญหา 3 ระดับ คือ ระดับมีปัญหามาก ระดับปัญหาน้อย และระดับไม่มีปัญหา พบว่าเกษตรกร มีระดับปัญหา 3 ปัญหา คือ 1) ขาดเงินทุนในการสร้างโรงเรือน (2.43) 2) อาหารมีราคาแพง (2.55) 3) ไม่มีที่จำหน่ายวัคซีน (2.37) ระดับปัญหาน้อย 3 ปัญหา คือ 1) อุปกรณ์ในการเลี้ยงไม่เพียงพอ (2.33) 2) อาหารคุณภาพไม่ดี (1.80) 3) ขาดความรู้ในการป้องกันโรค (1.77) นอกจากนั้นอยู่ในระดับที่ไม่มีปัญหา คือ 1) อาหารหาซื้อยาก (1.45) 2) ขาดแคลนน้ำในการใช้เลี้ยง (1.52) 3) น้ำที่ใช้เลี้ยงไม่สะอาด (1.47)

ซึ่งจากผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทรายของเกษตรกร พบสภาพปัญหาในระดับมาก ได้แก่

1) ขาดเงินทุนในการสร้างโรงเรือน จากผลการศึกษา สภาพโรงเรือนที่ใช้เลี้ยงไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทรายของเกษตรกร พบว่าโรงเรือนที่เกษตรกรใช้เลี้ยงส่วนใหญ่ร้อยละ 53 แยกออกมาจากตัวบ้านไม่มีตาข่ายกันนก รองลงมาคือร้อยละ 30.9 แยกออกมาจากตัวบ้านมีตาข่ายกันนก จะเห็นได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ มีการสร้างโรงเรือนเพื่อใช้เลี้ยงไก่ ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่ดีที่เกษตรกรได้ให้ความสำคัญและตระหนักถึงการจัดการฟาร์มที่ดี โดยราคาค่าวัสดุก่อสร้างที่ใช้สร้างโรงเรือนเลี้ยงไก่ในปัจจุบันมีราคาค่อนข้างสูง เกษตรกรอาจมองว่าการสร้างโรงเรือนเลี้ยงไก่นั้นต้องลงทุนสูงและขาดเงินในการลงทุน

2) อาหารมีราคาแพง ทั้งนี้เป็นเพราะเกษตรกรนิยมใช้อาหารสำเร็จรูปเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทราย เนื่องจากสะดวกทำให้การให้อาหารไม่ยุ่งยาก เพิ่มประสิทธิภาพการให้ผลผลิตได้ดีกว่าอาหารประเภทอื่นๆ สอดคล้องกับการศึกษาของ สุวิช และคณะ (2558) พบว่า เกษตรกรมีการเสริม

อาหารสำเร็จรูปให้ไก่พื้นเมืองร้อยละ 55.6 เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการเจริญเติบโต และช่วยให้พ่อแม่พันธุ์ สามารถผสมพันธุ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3) ไม่มีที่จำหน่ายวัคซีน โดยในพื้นที่ไม่มีร้านค้าจำหน่ายวัคซีนป้องกันโรคสัตว์ปีก เกษตรกรส่วนใหญ่ทำวัคซีนป้องกันโรคโดยได้รับการสนับสนุนวัคซีนจากสำนักงานปศุสัตว์อำเภอ ซึ่งมีสนับสนุนให้ในปริมาณที่จำกัดไม่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกร และเกษตรกรส่วนใหญ่อยู่ไกลจากที่ตั้งสำนักงานปศุสัตว์อำเภอ ทำให้ไม่สะดวกในการขอรับสนับสนุนวัคซีน สอดคล้องกับการศึกษาของมานพ กุศลยงและอิทธิพัทธ์ จำรัสบุญศิริ (2555) การให้วัคซีนป้องกันโรคระบาดไก่พื้นเมือง พบว่า เกษตรกรร้อยละ 45.3 ได้ให้วัคซีนป้องกันโรคระบาดไก่เป็นบางครั้ง โดยรับบริการจากเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ ร้อยละ 32.7 ไม่เคยให้วัคซีนแก่ไก่ เนื่องจากเห็นว่ามิไก่อ้วนไม่มาก ไม่สะดวกในการซื้อวัคซีนและอุปกรณ์การทำวัคซีน สำหรับแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีศูนย์บริการกระจายวัคซีนป้องกันโรคสัตว์สำหรับเกษตรกร โดยจัดตั้งให้ครอบคลุมทุกตำบลอาจจะสนับสนุนให้ฟรีสำหรับเกษตรกรรายย่อย หรือจำหน่ายในราคาถูก เพื่อให้เกษตรกรรายย่อยได้มีโอกาสได้เข้าถึงวัคซีนและเป็นการแก้ไขปัญหาการเกิดโรคระบาดสัตว์อีกทางหนึ่งด้วย

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทราย

(ภาคผนวกตารางที่ 4)

จากการศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทรายของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง โดยเลือกตอบตามระดับความพึงพอใจ 5 ระดับ คือ พึงพอใจมากที่สุด พึงพอใจมาก พึงพอใจปานกลาง พึงพอใจน้อยและพึงพอใจน้อยที่สุด พบว่า เกษตรกรมีระดับความพึงพอใจมากที่สุด 5 ประเด็น คือ 1) ลักษณะรูปร่างและโครงสร้าง (4.36) 2) ความแข็งแรงและการอยู่รอด (4.32) 3) ความทนทานต่อโรค (4.27) 4) ความกว้างของหน้าอกและรอบอก (4.27) 5) ความสามารถในการหากินตามธรรมชาติ (4.22) นอกจากนี้เกษตรกรมีระดับความพึงพอใจมากใน 3 ประเด็น คือ 1) อัตราการฟักไข่ (4.09) 2) อัตราการไข่ (4.04) 3) การเจริญเติบโต (3.93)

จากผลการศึกษา จะเห็นได้ว่าไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทรายมีลักษณะเป็นไก่พื้นเมืองพันธุ์แท้ที่มีคุณสมบัติของไก่พื้นเมืองไว้ทุกประการ ไม่มีการผสมพันธุ์ไก่เนื้อ หรือไก่ไข่เข้าไปในสายพันธุ์ อีกทั้ง ยังมีการคัดเลือกไก่พ่อแม่พันธุ์ที่มีลักษณะรูปร่างใหญ่มาใช้ในการคัดเลือกพันธุ์ จึงทำให้เกษตรกรนำไปเลี้ยงแล้วมีความพึงพอใจมากที่สุดในประเด็นดังกล่าว ซึ่งไก่พื้นเมืองได้รับการปรับปรุงพันธุ์ขึ้นมาโดยอาศัยพื้นฐานของธรรมชาติ จึงทำให้มีความต้านทานโรคและเจริญเติบโตได้ดีในสภาพการเลี้ยงดูของเกษตรกรรายย่อย (สวัสดี และคณะ, 2541) นอกจากนี้ไก่พื้นเมืองยังมีราคาแพงกว่าไก่เนื้อ ประมาณ ร้อยละ 25 – 30 จึงให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจสูงกว่า ขณะที่ต้นทุนการผลิตต่ำหรือเกือบไม่มีเลย เพราะสามารถกินเศษอาหารที่เหลือจากครัวเรือนข้าวเปลือกตกหล่นหลังการเก็บเกี่ยว รวมทั้งหนอนและแมลงในธรรมชาติ นอกจากนี้ยังมีรสชาติที่ดีกว่าไก่พันธุ์เนื้อจากต่างประเทศ และเป็นอาหารโปรตีนที่ดีที่สุดของเกษตรกรรายย่อย (อภิชัย, 2541)

ตอนที่ 4 ความต้องการรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขีย ห้วยทราย (ภาคผนวกตารางที่ 5)

จากการศึกษาความต้องการรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียห้วยทรายของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง โดยเลือกตอบตามระดับความต้องการ 3 ระดับ คือ ต้องการมาก ต้องการปานกลาง และต้องการน้อย พบว่า ความต้องการระดับปานกลาง ได้แก่ 1) หลักการปรับปรุงพันธุ์ (2.26) 2) การรักษาโรคโดยใช้สมุนไพร (2.25) 3) ความรู้เรื่องโรคต่างๆ (2.24) 4) การผสมอาหารใช้เอง (2.22) 5) การปรับปรุงและพัฒนาสายพันธุ์ (2.18) 6) การเลือกซื้อวัตถุดิบ (2.17) 7) การทำวัคซีน (2.14) 8) การคัดเลือกพ่อพันธุ์ไก่พื้นเมืองเขียห้วยทราย (2.07) 9) การเลี้ยงดูพ่อแม่พันธุ์ (2.07) 10) การเลี้ยงคอกอนุบาลลูกไก่ (2.03) 11) การรักษาโรคโดยใช้ยาแผนปัจจุบัน (2.01) 12) การคัดเลือกแม่พันธุ์ไก่พื้นเมืองเขียห้วยทราย (1.99) 13) การเลี้ยงไก่พื้นเมืองรุ่นหนุ่ม-สาว (1.93) 14) การผสมเทียม (1.90) 15) การสร้างโรงเรือนและการออกแบบโรงเรือน (1.73) ในขณะที่ความต้องการน้อย ได้แก่ 1) การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย (1.63) และ 2) ทำการบันทึกประวัติไก่พื้นเมือง (1.60)

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง มีความต้องการความรู้ในด้านต่างๆ ในระดับปานกลางและน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกษตรกรจะได้รับการฝึกอบรมและศึกษาดูงานการเลี้ยงจากงานปศุสัตว์ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริก่อนที่จะนำไปเลี้ยง และเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จะได้รับการเยี่ยมเยียนจากเจ้าหน้าที่ขยายผลประจำตำบลและเจ้าหน้าที่งานปศุสัตว์ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริอยู่เป็นประจำและต่อเนื่อง ทำให้เกษตรกรได้รับความรู้และข้อมูลข่าวสารต่างๆ จึงมีความต้องการความรู้ในระดับปานกลาง อย่างไรก็ตาม ความต้องการความรู้ในด้านหลักการปรับปรุงพันธุ์ , ความรู้เรื่องโรคต่างๆ , การรักษาโรคโดยใช้สมุนไพร , วิธีการผสมอาหารใช้เอง เป็นความต้องการที่มีแนวโน้มที่จะอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อการเลี้ยงและผลผลิต มีผลต่อการเพิ่มรายได้และลดต้นทุนในการเลี้ยง ซึ่งจะทำให้เกษตรกรมีผลตอบแทนจากการเลี้ยงเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น จึงจำเป็นต้องให้ความรู้กับเกษตรกรในด้านดังกล่าวอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับเกษตรกรในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียห้วยทรายให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งควรเน้นในด้านปรับปรุงพันธุ์ โดยเฉพาะปัญหาการผสมพันธุ์แบบเลือดชิดภายในฟาร์ม ซึ่งจะทำให้ไก่มีการเจริญเติบโตไม่ดีแคระแกรนและตายในที่สุด ความรู้เรื่องโรคต่างๆและการรักษาโรคโดยใช้สมุนไพร เพื่อลดการสูญเสียผลผลิตในฟาร์มและลดค่าใช้จ่ายในการป้องกันและรักษาโรค ความรู้เรื่องวิธีผสมอาหารใช้เองเพื่อลดต้นทุนในการผลิตของเกษตรกร

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียห้วยทรายของเกษตรกร (ภาคผนวกตารางที่ 6)

ผลการศึกษามีค่าเฉลี่ยรวมระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียห้วยทรายของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง โดยเลือกตอบตามระดับปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืน 3 ระดับ คือ มีผลมาก มีผลน้อย และไม่มีผลจำนวน 4 ด้าน เกษตรกรเห็นว่าปัจจัยที่มีผลมาก

ได้แก่ ด้านผลิตภาพ และด้านเสถียรภาพวัดจากความหลากหลายของระบบการผลิต ปัจจัยที่มีผลน้อย ได้แก่ ด้านความสามารถในการปรับตัว และด้านความสามารถในการพึ่งตนเองหรือความมั่นคงทางสังคม

5.1 ด้านผลิตภาพ เกษตรกรเห็นว่าเป็นปัจจัยที่มีผลมากในทุกเรื่อง ได้แก่) 1) รายได้เฉลี่ยของการเลี้ยงไก่พื้นเมือง (บาท/เดือนหรือปี) (2.52) 2) รายได้สุทธิหรือผลกำไร (2.52) 3) จำนวนไก่พื้นเมืองที่ผลิตได้ (ตัว/เดือนหรือปี) (2.38) 4) ต้นทุนการผลิตต่อหน่วย (บาท/ตัว) (2.36)

จากผลการศึกษา จะเห็นได้ว่าปัจจัยทั้ง 4 ปัจจัยที่เกษตรกรเห็นว่าเป็นปัจจัยที่มีผลมากล้วนเป็นปัจจัยที่มีผลกับรายได้ของเกษตรกรทั้งสิ้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรได้ให้ความสำคัญและตระหนักในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชิงช่วยเหลือภัย เพื่อเป็นรายได้ให้กับครอบครัวเพิ่มมากขึ้น จากการเลี้ยงเพื่อเป็นอาหารบริโภคในครัวเรือน ถ้ามีปริมาณมากจึงนำส่วนที่เหลือจากการบริโภคมาจำหน่ายเป็นรายได้ ดังนั้นหากมีการส่งเสริมการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชิงช่วยเหลือภัยอย่างจริงจังและต่อเนื่องจะเป็นอาชีพทางเลือกของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่ได้อีกอาชีพหนึ่ง เพราะใช้เงินทุนน้อย ดูแลจัดการง่าย ทนทานต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศและทนต่อการเป็นโรคได้ดี นอกจากนี้เนื้อของไก่พื้นเมืองยังได้รับความนิยม เนื่องจากเป็นเนื้อที่มีรสชาติดี มีคุณภาพมีกรดไขมันชนิดไม่อิ่มตัวสูง (Jaturasithaet *al.*, 2008) ซึ่งตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคที่ห่วงใยสุขภาพในยุคปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

5.2 ด้านเสถียรภาพวัดจากความหลากหลายของระบบการผลิต เกษตรกรเห็นว่าเป็นปัจจัยที่มีผลมากได้แก่ 1) การจำหน่ายไก่พื้นเมืองเชิงช่วยเหลือภัยได้หลายรูปแบบ เช่น ขายเป็นเนื้อบริโภค , ไก่ชน , ไก่สวยงาม (2.75) 2) การมีแหล่งรับซื้อไก่พื้นเมืองเชิงช่วยเหลือภัยเป็นประจำ/ตลอดเวลา (2.65) 3) ประสบการณ์ในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง (2.64) 4) การเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชิงช่วยเหลือภัยสามารถประกอบเป็นอาชีพเสริมกับอาชีพอื่นได้ (2.63) 5) การมีเครือข่ายระบบธุรกิจการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชิงช่วยเหลือภัยในท้องถิ่น (2.39) ปัจจัยที่มีผลน้อยได้แก่ 1) การเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชิงช่วยเหลือภัยทำให้เกิดขึ้นหลายอย่าง (2.25) และ 2) การเลี้ยงไก่พื้นเมืองมีกิจกรรมการผลิตหลายชนิด/ประเภท (2.01) โดยในส่วนที่เกษตรกรเห็นว่าไม่มีผลต่อความยั่งยืนได้แก่ 1) ผลกระทบจากการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชิงช่วยเหลือภัยที่มีต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (1.49)

จากผลการศึกษา พบว่าปัจจัยทั้ง 4 ปัจจัย ที่เกษตรกรเห็นว่าเป็นปัจจัยที่มีผลมากล้วนแต่เป็นปัจจัยที่มีผลในด้านความมั่นคงในอาชีพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองและด้านการตลาดทั้งสิ้น ในส่วนปัจจัยที่มีผลน้อยจำนวน 2 ปัจจัย อาจเป็นเพราะเกษตรกรเห็นว่าปัจจัยดังกล่าวมีผลกระทบไม่มากในด้านความมั่นคงในอาชีพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองและด้านการตลาด และปัจจัยที่ไม่มีผลจำนวน 1 ปัจจัย อาจเป็นเพราะเกษตรกรเห็นว่า การเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชิงช่วยเหลือภัยใช้พื้นที่ในการเลี้ยงไม่มากเลี้ยงในพื้นที่ของเกษตรกรเองและเลี้ยงจำนวนไม่มาก ทำให้ปัจจัยดังกล่าวไม่มีผลต่อความยั่งยืน โดยจากผลการศึกษาดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรยังมีความตระหนักและกังวลในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชิงช่วยเหลือภัย ส่วนใหญ่เป็นปัจจัยที่มีผลในด้านความมั่นคงในอาชีพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองและด้านการตลาด ซึ่งอย่างไรก็ตามแม้ว่าเนื้อไก่พื้นเมืองจะมีรสชาติอร่อย สะอาด ปลอดภัย และเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคแต่เนื่องจากมีราคาที่สูงและหาซื้อได้ยากกว่าไก่เนื้อ จึงอาจส่งผลทำให้

แนวโน้มความรู้สึกรู้สึกชื่นชอบของประชาชนที่เคยบริโภคแล้วอยากรับประทานอีกลดลง (อุไร แสนคุณ ท้าวและคณะ, 2560) ดังนั้นจึงควรส่งเสริมสนับสนุน และพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตการสร้าง เครือข่ายระบบธุรกิจไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทรายในท้องถิ่น การแปรรูปผลิตภัณฑ์และการบริโภค ไก่พื้นเมือง นอกจากนี้ไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทรายยังมีความสามารถในชั้นเชิงการต่อสู้สามารถฝึกฝน ให้เป็นไก่ในเกมส์กีฬาได้ อีกทั้งยังมีสีสันที่สวยงาม ส่งผลให้เพิ่มมูลค่าในตัวเองเป็นอย่างดี ตลอดจน ร่วมกันสร้างอัตลักษณ์ให้ไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทรายเป็นสินค้าเกษตรของชุมชนที่สะอาดปลอดภัย ได้มาตรฐาน หาซื้อง่ายสะดวกต่อการนำไปบริโภค โดยสร้างการรับรู้เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนเห็นคุณค่า และความสำคัญของไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทรายในฐานะสัตว์เศรษฐกิจที่มีศักยภาพในการนำมาเลี้ยง เพื่อเป็นอาชีพสร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัวได้อย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่เกษตรกรสามารถผลิตพันธุ์ได้เองพึ่งพาอาหารในท้องถิ่น สามารถปรับวิธีการเลี้ยงให้เข้าสู่ระบบ ปล่อยเลี้ยงอิสระ (Free-range system) และระบบอินทรีย์ (Organic) เพื่อเพิ่มมูลค่าและตอบสนอง ต่อความต้องการอาหารปลอดภัยของผู้บริโภค

5.3 ด้านความสามารถในการปรับตัว เกษตรกรเห็นว่าเป็นปัจจัยที่มีผลมากมีเพียงข้อเดียว ได้แก่ 1) การลดต้นทุนการผลิต เช่น การใช้วัสดุในท้องถิ่น (2.36) โดยในภาพรวมเกษตรกร เห็นว่า มีผลน้อย ได้แก่ 1) การลดต้นทุนการผลิตต่อหน่วย (บาท/ตัว) (2.25) 2) การปรับปรุงพันธุ์ (2.11) 3) การพัฒนาความรู้จากการเข้ารับการฝึกอบรมและการศึกษาดูงาน (2.09) 4) การได้รับบริการ ส่งเสริมจากภาครัฐ (2.05) 5) การเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการฟาร์ม (2.03) และมีปัจจัยที่ เกษตรกรเห็นว่าไม่มีผลคือ 1) การปรับปรุงฟาร์มเข้าสู่ระบบมาตรฐาน (1.61)

จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่เกษตรกรเห็นว่ามีผลมากได้แก่ การลดต้นทุนการผลิต เช่น การใช้วัสดุในท้องถิ่นสอดคล้องกับผลการศึกษาในด้านปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง เขี้ยวห้วยทราย คืออาหารมีราคาแพงเป็นปัญหาในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะเกษตรกรนิยมใช้อาหาร สำเร็จรูปใช้เลี้ยงไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทราย เนื่องจากสะดวกทำให้การให้อาหารไม่ยุ่งยาก เพิ่ม ประสิทธิภาพการให้ผลผลิตได้ดีกว่าอาหารประเภทอื่นๆ ทั้งนี้หากมีการให้ความรู้แก่เกษตรกรในด้านการ ใช้วัสดุคุดิบอาหารสัตว์ที่มีอยู่ในท้องถิ่น หาง่าย ราคาถูก นำมาประกอบสูตรอาหารใช้เลี้ยงไก่ โดยให้มีโปรตีนสูงเทียบเท่ากับอาหารสำเร็จรูปหรือมีการจัดการเพาะเลี้ยงอาหารเสริมจำพวกปลวก หรือแมลงเพิ่มเติม อาจทำให้ใช้เวลาและต้นทุนในการเลี้ยงของเกษตรกรลดลงได้ ในส่วนปัจจัยที่มี ผลน้อยจำนวน 5 ปัจจัย อาจเป็นเพราะว่าปัจจัยดังกล่าวเป็นปัจจัยที่เกษตรกรได้ดำเนินการและ ได้รับการบริการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอยู่ตามสมควรแล้ว จึงเห็นว่าปัจจัยดังกล่าวมีผลต่อความ ยั่งยืนน้อย และปัจจัยที่ไม่มีผลจำนวน 1 ปัจจัย อาจเป็นเพราะเกษตรกรเห็นว่า เลี้ยงไก่ในจำนวนไม่ มากและต้องใช้เงินทุนในการดำเนินการค่อนข้างสูง อีกทั้งเป็นระบบมาตรฐานตามความสมัครใจ ไม่มีผลกับการจำหน่ายไก่พื้นเมืองของเกษตรกร

5.4 ด้านความสามารถในการพึ่งตนเองและหรือความมั่นคงทางสังคม เกษตรกรเห็นว่ามีผล มากในเรื่อง 1) ความมั่นใจในคุณภาพของไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทราย เช่น เลี้ยงง่าย , ตัวใหญ่ , ฝึกไข่ ได้เอง , มีความทนทานต่อโรค (2.43) 2) ความมั่นใจในไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทรายเป็นที่ต้องการของ ตลาดไก่พื้นเมือง (2.43) โดยปัจจัยที่เกษตรกรเห็นว่ามีผลน้อย ได้แก่ 1) ความมั่นใจในการส่งเสริม

และบริการในด้านต่างๆของหน่วยงานภาครัฐ (2.43) 2) ความมั่นใจในการพึ่งตนเองได้ในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย (2.22) 3) ความรู้สึกมั่นคงในการดำรงชีพด้วยการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย เป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริม (1.89) 4) ความมั่นใจในนโยบายภาครัฐที่มีต่ออาชีพการเลี้ยงสัตว์ปีก (1.88) และมีปัจจัยที่เกษตรกรเห็นว่าไม่มีผลคือ ความมั่นใจที่สามารถหาหรือจัดซื้อปัจจัยที่เกี่ยวกับการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายได้อย่างสะดวก (1.60)

จากผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่เกษตรกรเห็นว่ามีผลมากได้แก่ ความมั่นใจในคุณภาพของไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย เช่น เลี้ยงง่าย , ตัวใหญ่ , พักไข่ได้เอง , มีความทนทานต่อโรค และความมั่นใจในไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายเป็นที่ต้องการของตลาดไก่พื้นเมือง ทั้งนี้จากการทำงานปศุสัตว์ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้ดำเนินการพัฒนาปรับปรุงสายพันธุ์ไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายให้เป็นไก่พื้นเมืองแท้ที่มีคุณสมบัติของไก่พื้นเมืองไว้ทุกประการ ไม่มีการผสมพันธุ์ไก่เนื้อหรือไก่ไข่ เข้าไปในสายพันธุ์ อีกทั้งยังมีการคัดเลือกไก่พ่อแม่พันธุ์ที่มีลักษณะรูปร่างใหญ่มาใช้ในการคัดเลือกพันธุ์ ซึ่งทำให้เกษตรกรที่นำไปเลี้ยงเกิดความมั่นใจคุณภาพของไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย และจากการที่ไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายเป็นไก่พื้นเมืองแท้ที่มีคุณสมบัติของไก่พื้นเมืองไว้ทุกประการ จึงทำให้เกษตรกรมีความมั่นใจว่าไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายเป็นที่ต้องการของตลาดไก่พื้นเมือง ซึ่งจากผลการศึกษาสภาพการเลี้ยงการจัดการไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยง พบว่าเกษตรกรจำหน่ายในราคาไก่มีชีวิตเฉลี่ยกิโลกรัมละ 86.6 บาท ซึ่งสูงกว่าราคาไก่เนื้อมีชีวิตที่กิโลกรัมละ 39.37 บาท (สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดเพชรบุรี, 2561) จำหน่ายเป็นไก่ชนเฉลี่ยราคาตัวละ 1,420 บาท และจำหน่ายเป็นพ่อโดยพ่อพันธุ์เฉลี่ยราคาตัวละ 378.5 บาท แม่พันธุ์เฉลี่ยราคาตัวละ 292.1 บาท

ตอนที่ 6 การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย (ภาคผนวกตารางที่ 7-9)

เปรียบเทียบกับ เพศ ระดับการศึกษา รายได้จากการเลี้ยงไก่และช่วงอายุ พบประเด็นที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ($p < 0.05$) จำนวน 17 เรื่อง โดยสรุป ประเด็นที่สำคัญ (ภาคผนวกตารางที่ 7-10) ดังนี้

6.1 เกษตรกรเพศชายมีความเห็นว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายมากกว่าเกษตรกรเพศหญิง ในเรื่อง การปรับปรุงพันธุ์การลดต้นทุนการผลิตต่อหน่วย (บาท/ตัว) และความมั่นใจในนโยบายภาครัฐที่มีต่ออาชีพการเลี้ยงสัตว์ปีก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ($p < 0.05$) ผลการศึกษาคั้งนี้ พบว่าเกษตรกรเพศชายมีความเห็นว่าการปรับปรุงพันธุ์ การลดต้นทุนการผลิตต่อหน่วย (บาท/ตัว) และความมั่นใจในนโยบายภาครัฐที่มีต่ออาชีพการเลี้ยงสัตว์ปีก เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนมากกว่าเกษตรกรเพศหญิง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าเกษตรกรเพศชายโดยส่วนใหญ่เป็นผู้นำครอบครัวและผู้นำในการประกอบอาชีพจะเป็นผู้มีโอกาสได้รับรู้ข้อมูล ข่าวสาร จากการประชุม ฝึกอบรม การเสวนาในกลุ่มเกษตรกรด้วยกันเอง หรือติดตามจากสื่อต่างๆ เช่น สื่อโซเชียล , โทรทัศน์ , วิทยุ จึงให้ความสำคัญกับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นและมีความตระหนักมากกว่าเกษตรกรเพศหญิง

6.2 เกษตรกรที่จบระดับประถมศึกษาที่มีความคิดเห็นว่าการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทรายมากกว่าเกษตรกรที่จบสูงกว่าระดับประถมศึกษา ในเรื่องรายได้สุทธิหรือผลกำไรการจำหน่ายไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทรายได้หลายรูปแบบ เช่น ขายเป็นเนื้อบริโภค , ไก่ชน , ไก่สวยงาม การมีเครือข่ายระบบธุรกิจการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทรายในท้องถิ่น การพัฒนาความรู้จากการเข้ารับการฝึกอบรมและการศึกษาดูงาน ความมั่นใจในการส่งเสริมและบริการในด้านต่างๆของหน่วยงานภาครัฐแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ($p < 0.05$) โดยเกษตรกรที่จบสูงกว่าระดับประถมศึกษาที่มีความคิดเห็นว่าการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทรายมากกว่าเกษตรกรที่จบระดับประถมศึกษาในเรื่องการปรับปรุงพันธุ์ และความมั่นใจในนโยบายภาครัฐที่มีต่ออาชีพการเลี้ยงสัตว์ปีก มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ($p < 0.05$) ผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่าเกษตรกรเกือบทั้งหมดที่จบระดับประถมศึกษาที่มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทราย เห็นว่าเป็นปัจจัยที่มีผลมากกว่าเกษตรกรที่จบระดับสูงกว่าประถมศึกษาขึ้นไปในหลายเรื่อง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ายังมีความวิตกกังวลกับการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทรายอยู่จึงให้ความสำคัญต่อประเด็นดังกล่าว

6.3 เกษตรกรที่มีรายได้จากการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทรายมากกว่า คือ เกษตรกรที่มีรายได้เกินกว่า 10,000 บาทต่อปี และเกษตรกรที่มีรายได้ระหว่าง 5,000-10,000 บาท ทั้ง 2 ระดับมีความเห็นว่า รายได้เฉลี่ยของการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทราย และการปรับปรุงพันธุ์ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนมากกว่า เกษตรกรที่มีรายได้ไม่เกิน 5,000 บาทต่อปี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ($p < 0.05$) เกษตรกรที่มีรายได้มากที่สุดคือ เกษตรกรที่รายได้เกิน 10,000 ต่อปีขึ้นไป มีค่าระดับความคิดเห็นที่แตกต่างต่อปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนมากกว่าเกษตรกรมีรายได้ระหว่าง 5,000 - 10,000 บาท และเกษตรกรที่มีรายได้ไม่เกิน 5,000 บาทต่อปี ในเรื่องการจำหน่ายไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทรายได้หลายรูปแบบ เช่น ขายเป็นเนื้อบริโภค , ไก่ชน , ไก่สวยงาม และการลดต้นทุนในการผลิต เช่นการใช้วัสดุท้องถิ่น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ($p < 0.05$) โดยเกษตรกรมีรายได้ระหว่าง 5,000 - 10,000 บาท และเกษตรกรที่มีรายได้ไม่เกิน 5,000 บาทต่อปี มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นในเรื่องการจำหน่ายไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทรายได้หลายรูปแบบ เช่น ขายเป็นเนื้อบริโภค , ไก่ชน , ไก่สวยงามและการลดต้นทุนในการผลิต เช่นการใช้วัสดุท้องถิ่น ไม่แตกต่างกันทางสถิติ ผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่า เกษตรกรที่มีช่วงรายได้สูงกว่ามีความคิดเห็นว่าการปัจจัยในเรื่องรายได้เฉลี่ยของการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทราย (บาท/ปี) การปรับปรุงพันธุ์ การจำหน่ายไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทรายได้หลายรูปแบบ เช่น ขายเป็นเนื้อบริโภค , ไก่ชน , ไก่สวยงาม และการลดต้นทุนในการผลิต เช่น การใช้วัสดุท้องถิ่น เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืน มากกว่าเกษตรกรที่มีระดับรายได้ต่ำกว่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าเกษตรกรที่มีรายได้สูงกว่ามีการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทรายในจำนวนที่มากกว่า มีผลผลิตรายได้หรือเงินทุนหมุนเวียนและปริมาณงานที่มากกว่า จึงได้ตระหนักและให้ความสำคัญมากกว่าเกษตรกรที่มีช่วงรายได้ต่ำกว่าในเรื่องปัจจัยดังกล่าว

6.4 เกษตรกรช่วงอายุ มากกว่า 60 ปีขึ้นไป มีความเห็นว่า การมีแหล่งรับซื้อไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทรายเป็นประจำ/ตลอดเวลา และการมีเครือข่ายระบบธุรกิจการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทรายในท้องถิ่น เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนมากกว่า เกษตรกรช่วงอายุ 40 - 60 ปี และ

เกษตรกรช่วงอายุ 20 – 40 ปี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ($p < 0.05$) แต่เกษตรกรช่วงอายุ 40 – 60 ปี และช่วงอายุ 20 – 40 ปี มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นไม่แตกต่างกันทางสถิติในเรื่องปัจจัยดังกล่าว ในส่วนปัจจัยเรื่องการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายสามารถประกอบเป็นอาชีพเสริมกับอาชีพอื่นได้ เกษตรกรช่วงอายุ มากกว่า 60 ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นว่าเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนมากกว่า เกษตรกรช่วงอายุ 40 – 60 ปี และเกษตรกรช่วงอายุ 20 – 40 ปี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ($p < 0.05$) โดยเกษตรกรช่วงอายุ 40 – 60 ปี มีความคิดเห็นว่าเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนมากกว่าเกษตรกรช่วงอายุ 20 – 40 ปี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ($p < 0.05$) ด้วยเช่นกัน

ผลการศึกษาคั้งนี้จะเห็นได้ว่า เกษตรกรที่มีช่วงอายุที่มากกว่ามีความคิดเห็น ในเรื่องการมีแหล่งรับซื้อไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายเป็นประจำ/ตลอดเวลา การมีเครือข่ายระบบธุรกิจการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายในท้องถิ่นและการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายสามารถประกอบเป็นอาชีพเสริมกับอาชีพอื่นได้ เป็นปัจจัยที่ผลต่อความยั่งยืนมากกว่าเกษตรกรที่มีระดับอายุต่ำกว่า ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย ผู้สูงอายุสามารถเลี้ยงได้ เป็นงานที่ไม่ต้องใช้แรงงานมาก การจัดการการเลี้ยงไม่ยุ่งยาก สามารถเลี้ยงอยู่กับบ้านได้ และประกอบเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริมกับอาชีพอื่นได้ จึงตระหนักและให้ความสำคัญกับปัจจัยดังกล่าว

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผล

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทรายของเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ข้อมูลพื้นฐานเศรษฐกิจและสังคมบางประการของเกษตรกร 2) สภาพการเลี้ยงการจัดการไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทรายปัญหาและอุปสรรค 3) ความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทราย 4) ความต้องการรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทราย 5) ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทรายของเกษตรกร โดยสามารถนำผลการศึกษามาใช้เพื่อการขยายผลในการส่งเสริมและพัฒนาการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทรายของเกษตรกรและถ่ายทอดองค์ความรู้เทคโนโลยีที่เหมาะสมให้กับเกษตรกร ซึ่งจะทำให้การเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทรายมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลดีขึ้น การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษา สอบถามกลุ่มประชากรตัวอย่าง จำนวน 136 ราย จากนั้นเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป อธิบายผลการศึกษาใช้ค่าสถิติ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุดและค่าต่ำสุด ค่า t-test ค่า F-test และทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ย ใช้ Scheffe test ซึ่งสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมบางประการของเกษตรกร

เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทราย พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 64.7 ค่าเฉลี่ยอายุของเกษตรกรที่เลี้ยง 45.5 ปี เกษตรกรนับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 80.8 ศาสนาอิสลาม ร้อยละ 19.2 สมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.4 คน จำนวนพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 4.05 ไร่ การศึกษาพบว่า ร้อยละ 55.8 ศึกษาในระดับประถมศึกษามากที่สุด สถานภาพทางสังคมเกษตรกรส่วนใหญ่ ไม่มีตำแหน่งทางสังคมร้อยละ 88.2 จำนวนแรงงานที่ใช้เลี้ยงเป็นแรงงานในครอบครัวเฉลี่ย 1.27 คน การประกอบอาชีพของเกษตรกร พบว่าร้อยละ 38.9 มีอาชีพทำไร่ทำนา รองลงมาคือ รับจ้าง , ค่าขาย , เลี้ยงสัตว์ , และทำงานราชการ ร้อยละ 25 , 15.4 , 13.2 และ 7.5 ตามลำดับ เกษตรกรมีประสบการณ์ในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองสูงสุด 21 ปี ต่ำสุด 1 ปี เฉลี่ย 5.7 ปี

2. สภาพการเลี้ยงการจัดการไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทราย ปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยง

สภาพการเลี้ยงการจัดการ พบว่าเกษตรกรเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทรายเฉลี่ยพ่อพันธุ์ จำนวน 2.2 ตัว , แม่พันธุ์จำนวน 12.2 ตัว , ลูกไก่อายุมากกว่า 2 เดือน จำนวน 18.3 ตัว ลูกไก่อายุไม่เกิน 2 เดือน จำนวน 22.7 ตัว จำนวนไก่ที่เลี้ยงสูงสุด 202 ตัว ต่ำสุด 7 ตัว เกษตรกรมีวัตถุประสงค์ในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทราย เพื่อจำหน่ายเพื่อการบริโภคและบริโภคในครัวเรือน มากที่สุดร้อยละ 60.2 จำหน่ายในราคาไก่มีชีวิตเฉลี่ยกิโลกรัมละ 86.6 บาท , บริโภคในครัวเรือน ร้อยละ 22.8 , ขายเป็นไก่น ร้อยละ 8.9 เฉลี่ยราคาตัวละ 1,420 บาท และขายเป็นพ่อแม่พันธุ์ร้อยละ 8.1 โดยพ่อพันธุ์เฉลี่ยราคาตัวละ 378.5 บาท แม่พันธุ์เฉลี่ยราคาตัวละ 292.1 บาท

เกษตรกรมีรายได้จากการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายเฉลี่ยต่อปี 8,859 บาท รายจ่ายจากการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายเฉลี่ยต่อปี 4,011 บาท เกษตรกรจะขายไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย โดยมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อมากที่สุดร้อยละ 50.7 รองลงมานำไปขายที่ตลาด ร้อยละ 19.9, บริโภคเอง ร้อยละ 19.2 , เพื่อนบ้านมาขอซื้อร้อยละ 10.2 โรงเรือนที่เกษตรกรใช้เลี้ยงส่วนใหญ่ ร้อยละ 53 แยกออกมาจากตัวบ้านไม่มีตาข่ายกันนก รองลงมาคือร้อยละ 30.9 แยกออกมาจากตัวบ้านมีตาข่ายกันนก ร้อยละ 9.5 อยู่ใต้ถุนบ้านมีตาข่ายกันนก และร้อยละ 6.6 อยู่ใต้ถุนบ้านไม่มีตาข่ายกันนก รูปแบบการเลี้ยงร้อยละ 53.7 เลี้ยงแบบกึ่งขังกึ่งปล่อยมากที่สุด อุปกรณ์ในการเลี้ยง ร้อยละ 88.3 มีอุปกรณ์ใส่น้ำใส่อาหาร อาหารที่ให้ไก่กิน ร้อยละ 30.9 มาจากวัตถุดิบอาหารสัตว์ล้วน ๆ เช่น ข้าวโพด ข้าวเปลือก ปลายข้าว มากที่สุด รองลงมาคือ ร้อยละ 19.1 ซื้ออาหารสำเร็จรูปจากร้านขายอาหารสัตว์ , ปล่อยหากินและให้อาหารเสริมเป็นครั้งคราว , อาหารสำเร็จรูปผสมวัตถุดิบอาหารสัตว์ , ปล่อยหากินตามธรรมชาติ , อาหารผสมเอง ร้อยละ 17.6 , 10.4 , 12.5 , 9.5 ตามลำดับ เกษตรกรมีการทำวัคซีนป้องกันโรคให้ไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย ร้อยละ 56.6 ที่เหลือร้อยละ 43.4 ไม่ได้ทำวัคซีน โดยวัคซีนที่ทำ ได้แก่ วัคซีนโรคนิวคาสเซิลบวมโรคหลอดลมอักเสบ ร้อยละ 56.6 วัคซีนโรคอหิวาต์ ร้อยละ 41.1 และวัคซีนโรคฝีดาษร้อยละ 17.6 ในรอบปีที่ผ่านมาไก่ที่เกษตรกรเลี้ยงไว้ ร้อยละ 72.1 ไม่เคยเจ็บป่วย ร้อยละ 27.9 เคยเจ็บป่วย ไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายในรอบปีที่ผ่านมา ร้อยละ 72.7 ไม่มีการตาย ที่เหลือร้อยละ 27.3 มีการตาย สาเหตุการตายเกิดจากศัตรูตามธรรมชาติ (สุนัข , งูกัด) มากที่สุดร้อยละ 64.6 รองลงมาคือ เกิดจากโรคต่างๆ ได้แก่ โรคนิวคาสเซิล , โรคหลอดลมอักเสบ , โรคอหิวาต์ , โรคฝีดาษและอื่นๆ ร้อยละ 32 กรณีไก่เจ็บป่วยหรือมีปัญหาด้านสุขภาพ พบว่าส่วนใหญ่ร้อยละ 61 ปรึกษากับเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ วิธีการผสมพันธุ์ของเกษตรกรทั้งหมดจะใช้การผสมธรรมชาติ มีการนำพ่อพันธุ์มาปรับปรุงพันธุ์ ร้อยละ 34.5 ส่วนที่เหลือร้อยละ 65.5 ไม่มีการปรับปรุงพันธุ์ อัตราส่วนพ่อพันธุ์ต่อแม่พันธุ์ในการผสมพันธุ์ ร้อยละ 44.9 ใช้อัตราส่วน 1: 5-6 รองลงมาใช้อัตราส่วน 1: 7-8 และ 1: 9 ขึ้นไป ร้อยละ 44.1 และ 11 ตามลำดับ วิธีการฟักไข่ของเกษตรกร พบว่าร้อยละ 90.4 ให้แม่ไก่ฟักโดยวิธีธรรมชาติ การจัดทำบันทึกการขายรายจ่ายในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายของเกษตรกร พบว่าร้อยละ 60.3 ไม่มีการจดบันทึก ปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรมีระดับปัญหา มาก 3 ปัญหา คือ 1) อาหารมีราคาแพง (2.63) 2) ขาดเงินทุนในการสร้างโรงเรือน (2.52) 3) ไม่มีที่จำหน่ายวัคซีน (2.37) ระดับปัญหาน้อย 3 ปัญหา คือ 1) อุปกรณ์ในการเลี้ยงไม่เพียงพอ (2.33) 2) อาหารคุณภาพไม่ดี (1.80) 3) ขาดความรู้ในการป้องกันโรค (1.77) นอกจากนั้นอยู่ในระดับที่ไม่มีปัญหา คือ 1) ขาดแคลนน้ำในการใช้เลี้ยง (1.66) 2) น้ำที่ใช้เลี้ยงไม่สะอาด (1.66) 3) อาหารหาซื้อยาก (1.59)

3. ความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย

ความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย พบว่าเกษตรกรมีระดับพึงพอใจมากที่สุด 5 ประเด็น ได้แก่ 1) ลักษณะรูปร่างและโครงสร้าง (4.36) 2) ความแข็งแรงและการอยู่รอด (4.32) 3) ความทนทานต่อโรค (4.27) 4) ความกว้างของหน้าอกและรอบอก (4.27) 5) ความสามารถในการหากินตามธรรมชาติ (4.22) นอกจากนั้นเกษตรกรมีระดับความพึงพอใจมากใน 3 ประเด็น คือ 1) อัตราการฟักไข่ (4.09) 2) อัตราการไข่ (4.04) 3) การเจริญเติบโต (3.93)

4. ความต้องการรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย

ความต้องการรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายของเกษตรกร พบว่าระดับความต้องการมากไม่พบจากการศึกษาครั้งนี้ แต่พบความต้องการระดับปานกลาง ได้แก่ 1) หลักการปรับปรุงพันธุ์ (2.26) 2) การรักษาโรคโดยใช้สมุนไพร (2.25) 3) ความรู้เรื่องโรคต่างๆ (2.24) 4) การผสมอาหารใช้เอง (2.22) 5) การปรับปรุงและพัฒนาสายพันธุ์ (2.18) 6) การเลือกซื้อวัตถุดิบ (2.17) 7) การทำวัคซีน (2.14) 8) การคัดเลือกพ่อพันธุ์ไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย (2.07) 9) การเลี้ยงดูพ่อแม่พันธุ์ (2.07) 10) การเลี้ยงดูอนุบาลลูกไก่ (2.03) 11) การรักษาโรคโดยใช้ยาแผนปัจจุบัน (2.01) 12) การคัดเลือกแม่พันธุ์ไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย (1.99) 13) การเลี้ยงไก่พื้นเมืองรุ่นหนุ่ม-สาว (1.93) 14) การผสมเทียม (1.90) 15) การสร้างโรงเรือนและการออกแบบโรงเรือน (1.73) ในขณะที่ความต้องการน้อย ได้แก่ 1) การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย (1.63) และ 2) ทำการบันทึกประวัติไก่พื้นเมือง (1.60)

5 ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายของเกษตรกร

ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรเห็นว่าปัจจัยที่มีผลมาก ได้แก่ ด้านผลผลิตภาพและด้านด้านเสถียรภาพวัดจากความหลากหลายของระบบการผลิต ปัจจัยที่มีผลน้อย ได้แก่ ด้านความสามารถในการปรับตัวและด้านความสามารถในการพึ่งตนเองและหรือความมั่นคงทางสังคม

5.1 ด้านผลผลิตภาพ เกษตรกรเห็นว่าปัจจัยที่มีผลมาก ในทุกเรื่อง ได้แก่) 1) รายได้เฉลี่ยของการเลี้ยงไก่พื้นเมือง (บาท/เดือนหรือปี) (2.52) 2) รายได้สุทธิหรือผลกำไร (2.52) 3) จำนวนไก่พื้นเมืองที่ผลิตได้ (ตัว/เดือนหรือปี) (2.38) 4) ต้นทุนการผลิตต่อหน่วย (บาท/ตัว) (2.36)

5.2 ด้านเสถียรภาพวัดจากความหลากหลายของระบบการผลิต เกษตรกรเห็นว่าปัจจัยที่มีผลมากได้แก่ 1) การจำหน่ายไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายได้หลายรูปแบบ เช่น ขายเป็นเนื้อบริโภค , ไก่ชน , ไก่สวยงาม (2.75) 2) การมีแหล่งรับซื้อไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายเป็นประจำ/ตลอดเวลา (2.65) 3) ประสบการณ์ในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง (2.64) 4) การเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายสามารถประกอบเป็นอาชีพเสริมกับอาชีพอื่นได้ (2.63) 5) การมีเครือข่ายระบบธุรกิจการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายในท้องถิ่น (2.39) ปัจจัยที่มีผลน้อยได้แก่ 1) การเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายทำให้มีรายได้เกิดขึ้นหลายอย่าง (2.25) และ 2) การเลี้ยงไก่พื้นเมืองมีกิจกรรมการผลิตหลายชนิด/ประเภท (2.01) โดยในส่วนที่เกษตรกรเห็นว่าไม่มีผลต่อความยั่งยืนได้แก่ 1) ผลกระทบจากการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายที่มีต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (1.49)

5.3 ด้านความสามารถในการปรับตัว เกษตรกรเห็นว่าปัจจัยที่มีผลมากมีเพียงข้อเดียว ได้แก่ 1) การลดต้นทุนการผลิต เช่น การใช้วัสดุในท้องถิ่น (2.36) โดยในภาพรวมเกษตรกรเห็นว่า มีผลน้อย ได้แก่ 1) การลดต้นทุนการผลิตต่อหน่วย (บาท/ตัว) (2.25) 2) การปรับปรุงพันธุ์ (2.11) 3) การพัฒนาความรู้จากการเข้ารับการฝึกอบรมและการศึกษาดูงาน (2.09) 4) การได้รับบริการส่งเสริมจากภาครัฐ (2.05) 5) การเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการฟาร์ม (2.03) และมีปัจจัยที่

เกษตรกรเห็นว่าไม่มีผลคือ 1) การปรับปรุงฟาร์มเข้าสู่ระบบมาตรฐาน (1.61)

5.4 ด้านความสามารถในการพึ่งตนเองและหรือความมั่นคงทางสังคม เกษตรกรเห็นว่ามีผลมากในเรื่อง 1) ความมั่นใจในคุณภาพของไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย เช่น เลี้ยงง่าย , ตัวใหญ่ , ฟักไข่ได้เอง , มีความทนทานต่อโรค (2.43) 2) ความมั่นใจในไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายเป็นที่ต้องการของตลาดไก่พื้นเมือง (2.43) โดยปัจจัยที่เกษตรกรเห็นว่ามีผลน้อย ได้แก่ 1) ความมั่นใจในการส่งเสริมและบริการในด้านต่างๆของหน่วยงานภาครัฐ (2.43) 2) ความมั่นใจในการพึ่งตนเองได้ในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย (2.22) 3) ความรู้สึกมั่นคงในการดำรงชีพด้วยการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริม (1.89) 4) ความมั่นใจในนโยบายภาครัฐที่มีต่ออาชีพการเลี้ยงสัตว์ปีก (1.88) และมีปัจจัยที่เกษตรกรเห็นว่าไม่มีผลคือ 1) ความมั่นใจที่สามารถหาหรือจัดซื้อปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายได้อย่างสะดวก (1.60)

6. การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย

เปรียบเทียบกับ เพศ ระดับการศึกษา รายได้จากการเลี้ยงไก่ และช่วงอายุ พบประเด็นที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ($p < 0.05$) จำนวน 17 เรื่อง โดยสรุป ประเด็นที่สำคัญดังนี้

6.1 เกษตรกรเพศชาย มีความเห็นว่าปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายมากกว่าเกษตรกรเพศหญิงในเรื่อง การปรับปรุงพันธุ์ การลดต้นทุนการผลิตต่อหน่วย และความมั่นใจในนโยบายภาครัฐที่มีต่ออาชีพการเลี้ยงสัตว์ปีก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ($p < 0.05$)

6.2 เกษตรกรที่จบระดับประถมศึกษา มีความคิดเห็นว่าปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายมากกว่าเกษตรกรที่จบสูงกว่าระดับประถมศึกษา ในเรื่องรายได้สุทธิหรือผลกำไรจากการจำหน่ายไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายได้หลายรูปแบบ เช่น ขายเป็นเนื้อบริโภค , ไก่ชน , ไก่สวยงาม การมีเครือข่ายระบบธุรกิจการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายในท้องถิ่น การพัฒนาความรู้จากการเข้ารับการฝึกอบรมและการศึกษาดูงาน ความมั่นใจในการส่งเสริมและบริการในด้านต่างๆ ของหน่วยงานภาครัฐแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ($p < 0.05$) โดยเกษตรกรที่จบสูงกว่าระดับประถมศึกษา มีความคิดเห็นว่าปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายมากกว่าเกษตรกรที่จบระดับประถมศึกษา ในเรื่องการปรับปรุงพันธุ์และความมั่นใจในนโยบายภาครัฐที่มีต่ออาชีพการเลี้ยงสัตว์ปีกมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ($p < 0.05$)

6.3 เกษตรกรที่มีรายได้จากการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายมากกว่า คือ เกษตรกรที่มีรายได้เกินกว่า 10,000 บาทต่อปี และกลุ่มเกษตรกรที่มีรายได้ระหว่าง 5,000 – 10,000 บาท มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นไม่แตกต่างกันทางสถิติ แต่ทั้ง 2 ระดับ มีความเห็นว่า รายได้เฉลี่ยของการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย และการปรับปรุงพันธุ์ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนมากกว่าเกษตรกรที่มีรายได้ไม่เกิน 5,000 บาทต่อปี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ($p < 0.05$) เกษตรกรที่มีรายได้มากที่สุดคือ เกษตรกรที่รายได้เกิน 10,000 ต่อปีขึ้นไป มีค่าระดับความคิดเห็นที่แตกต่างเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนมากกว่าเกษตรกรมีรายได้ระหว่าง 5,000 – 10,000 บาท และเกษตรกรที่มีรายได้ไม่เกิน 5,000 บาทต่อปี ในเรื่องการจัดจำหน่ายไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย

ได้หลายรูปแบบ เช่น ขายเป็นเนื้อบริโภค , ไก่ชน , ไก่สวยงาม และ การลดต้นทุนในการผลิต เช่น การใช้วัสดุท้องถิ่น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ($p < 0.05$) โดยเกษตรกรมีรายได้ระหว่าง 5,000 – 10,000 บาท และเกษตรกรที่มีรายได้ไม่เกิน 5,000 บาทต่อปี มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นในเรื่องการจำหน่ายไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายได้หลายรูปแบบ เช่น ขายเป็นเนื้อบริโภค , ไก่ชน , ไก่สวยงามและการลดต้นทุนในการผลิต เช่นการใช้วัสดุท้องถิ่น ไม่แตกต่างกันทางสถิติ

6.4 เกษตรกรช่วงอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป มีความเห็นว่าการมีแหล่งรับซื้อไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายเป็นประจำ/ตลอดเวลา และการมีเครือข่ายระบบธุรกิจการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายในท้องถิ่นเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนมากกว่าเกษตรกรช่วงอายุ 40 – 60 ปี และเกษตรกรช่วงอายุ 20 – 40 ปี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ($p < 0.05$) แต่เกษตรกรช่วงอายุ 40 – 60 ปี กับเกษตรกรช่วงอายุ 20 – 40 ปี มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นไม่แตกต่างกันทางสถิติในเรื่องปัจจัยดังกล่าว ในส่วนปัจจัยเรื่องการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายสามารถประกอบเป็นอาชีพเสริมกับอาชีพอื่นได้ เกษตรกรช่วงอายุ มากกว่า 60 ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นว่าเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนมากกว่าเกษตรกรช่วงอายุ 40 – 60 ปี และเกษตรกรช่วงอายุ 20 – 40 ปี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ($p < 0.05$) โดยเกษตรกรช่วงอายุ 40 – 60 ปี มีความคิดเห็นว่าเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนมากกว่าเกษตรกรช่วงอายุ 20 – 40 ปี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ($p < 0.05$) ด้วยเช่นกัน

ก. ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

1. เกษตรกรที่เลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายส่วนใหญ่เลี้ยงเป็นอาชีพเสริม มีความสามารถพึ่งตนเองในการเลี้ยงได้ในระดับปานกลาง มีประสบการณ์ในการเลี้ยงมากพอสมควร ทำให้สามารถพัฒนาเป็นอาชีพหลักได้ โดยเน้นเสริมสร้างความรู้ในด้านต่างๆ โดยเฉพาะการปรับปรุงพันธุ์ ปัญหาการผสมพันธุ์แบบเลือดชิดภายในฟาร์ม ซึ่งจะทำให้ไก่มีการเจริญเติบโตไม่ดีแคระแกรนและตายในที่สุด การสุขภาพ การป้องกันโรค เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรแนะนำส่งเสริมให้เกษตรกรปฏิบัติเลี้ยงดูตามหลักวิชาการอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการเลี้ยงมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น

2. เกษตรกรควรมีการปรับขยายการเลี้ยง จากขนาดฟาร์มเล็กให้ปรับเข้าสู่ฟาร์มขนาดกลางหรือใหญ่ เพื่อเพิ่มปริมาณผลผลิตให้มากขึ้น ทั้งนี้ให้เหมาะสมกับศักยภาพการผลิตของเกษตรกรแต่ละราย

3. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลจากตัวอำเภอ จัดตั้งกองทุนวัคซีนและเวชภัณฑ์สำหรับสัตว์ประจำหมู่บ้าน และหรือจัดมีศูนย์บริการกระจายวัคซีนป้องกันโรคสัตว์สำหรับเกษตรกร โดยจัดตั้งให้ครอบคลุมทุกตำบลอาจจะสนับสนุนให้ฟรีสำหรับเกษตรกรรายย่อยหรือจำหน่ายในราคาถูกลง เพื่อให้เกษตรกรรายย่อยได้มีโอกาสได้เข้าถึงวัคซีนและเป็นการแก้ไขปัญหาการเกิดโรคระบาดสัตว์อีกทางหนึ่งด้วย

4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริม สนับสนุน ในการลดต้นทุนการผลิตการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย เพราะเกษตรกรนิยมใช้อาหารสำเร็จรูปใช้เลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย เนื่องจากสะดวกไม่ยุ่งยาก เพิ่มประสิทธิภาพการให้ผลผลิตได้ดีกว่าอาหารประเภทอื่นๆ ทั้งนี้หากมีการให้

ความรู้แก่เกษตรกรในด้านการใช้วัตถุดิบอาหารสัตว์ที่มีอยู่ในท้องถิ่น หาง่าย ราคาถูก นำมาประกอบสูตรอาหารใช้เลี้ยงไก่ โดยให้มีโปรตีนสูงเทียบเท่ากับอาหารสำเร็จรูปหรือมีการจัดการเพาะเลี้ยงอาหารเสริมจำพวกปลวกหรือแมลงเพิ่มเติม อาจทำให้ใช้เวลาและต้นทุนในการเลี้ยงของเกษตรกรลดลงได้

5. ไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทราย เป็นไก่พื้นเมืองแท้ที่มีคุณสมบัติของไก่พื้นเมืองไว้ทุกประการ ซึ่งมีโอกาสทางการตลาดสูงมาก เมื่อเปรียบเทียบกับไก่เนื้อลูกผสม ทำให้เกษตรกรมีความมั่นใจว่าไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทรายเป็นที่ต้องการของตลาดไก่พื้นเมือง มั่นใจในคุณภาพของไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทราย เช่น เลี้ยงง่าย , ตัวใหญ่ , ฟักไข่ได้เอง , มีความทนทานต่อโรค ดังนั้นในการส่งเสริมการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทรายต่อไปในอนาคต จึงควรส่งเสริมให้ไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทรายเป็นไก่พื้นเมืองแท้ ที่มีคุณสมบัติไก่พื้นเมืองไว้ทุกประการ ไม่มีการผสมพันธุ์ไก่เนื้อ หรือไก่ไข่ เข้าไปในสายพันธุ์ รวมทั้งการคัดเลือกไก่พ่อแม่พันธุ์ที่มีลักษณะรูปร่างใหญ่มาใช้ในการคัดเลือกพันธุ์ ซึ่งทำให้เกษตรกรที่นำไปเลี้ยงเกิดความมั่นใจคุณภาพของไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทราย

6. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตการสร้างสรรค์เครือข่ายระบบธุรกิจไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทรายในท้องถิ่น การแปรรูปผลิตภัณฑ์และการบริโภค ร่วมกันสร้างอัตลักษณ์ให้ไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทรายเป็นสินค้าเกษตรของชุมชนที่สะอาด ปลอดภัย ได้มาตรฐาน หาซื้อง่าย สะดวกต่อการนำไปบริโภคในฐานะสัตว์เศรษฐกิจที่มีศักยภาพในการนำมาเลี้ยงเพื่อเป็นอาชีพสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรได้อย่างยั่งยืนสามารถปรับวิธีการเลี้ยงให้เข้าสู่ระบบปล่อยเลี้ยงอิสระ (Free-range system) และระบบอินทรีย์ (Organic) เพื่อเพิ่มมูลค่าและตอบสนองต่อความต้องการอาหารปลอดภัยของผู้บริโภค

7. เกษตรกรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทราย จำเป็นจะต้องตระหนักและคำนึงถึงประสิทธิภาพการผลิตต่อหน่วยและประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการฟาร์ม เช่น ประสิทธิภาพการเจริญเติบโตของไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทราย อัตราการฟัก อัตราการเลี้ยงรอดของลูกไก่ การลดต้นทุนด้านอาหารสัตว์ รายได้เฉลี่ย การปรับขนาดฟาร์มให้เหมาะสม การตลาด เป็นต้น เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการตั้งค่าเป้าหมายกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทรายต่อไป

ข. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาสมรรถภาพการผลิตของแม่ไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทรายที่เลี้ยงโดยเกษตรกร เช่น อัตราเฉลี่ยการไข่ต่อชุดและต่อชุดต่อปี อัตราการฟักออกเป็นตัวต่อชุด เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาการเลี้ยงของเกษตรกรต่อไป

2. ควรมีการศึกษาวินัยเชิงลึกถึงปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทรายของเกษตรกร เพื่อให้ทราบว่าปัจจัยนั้นมีผลต่อความยั่งยืนได้มากน้อยเพียงใด

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎา เจริญผล , มนต์ชัย ดวงจินดา , บัญญัติ เหล่าไพบูลย์ , พิชญ์รัตน์ แสนไชยสุริยา , ยุพิน ผาสุก และสจี กันหาเรียง. 2558. สภาพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองและความพึงพอใจต่อการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของเกษตรกรผู้ประสบอุทกภัยที่ได้รับแจกไก่พื้นเมืองในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น แหล่งที่มา:www.ag2.kku.ac.th/kaj/PDF.cmf?filename=P101%20Ext_021.pdf&id=1969&keeptrack=2 15 กุมภาพันธ์ 2561
- จรัญ จันทลักษณ์และผกาพรรณ สกุลมัน. 2546. การเกษตรยั่งยืนหลักการแนวทางและตัวอย่างระบบฟาร์ม. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- दनัยศักดิ์ เย็นใจและสายญาติ สินนาค. 2558. การศึกษาสภาพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองและความต้องการส่งเสริมการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของเกษตรกรในจังหวัดระยอง.สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด ระยอง กรมปศุสัตว์ (อัดสำเนา)
- ธันวา จิตติสงวน. 2547. เอกสารประกอบการอบรมหลักสูตร “Sustainable Agricultural Production Through Agricultural Extension Approaches” ระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน - 10 ธันวาคม 2547 (อัดสำเนา)
- บุญชม ศรีสะอาด. 2532. วิธีทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1. กรุงเทพฯ. ภาควิชาพื้นฐานของการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- บุญธรรม กิจปริตาบริสุทธ์. 2546. สถิติวิเคราะห์เพื่อการวิจัย. โรงพิมพ์จามจุรีโปรดิกท์, กรุงเทพฯ.
- ประภากร ธาราฉาย. 2560. การผลิตสัตว์ปีก แหล่งที่มา:www.as.mju.ac.th/EBook/t_prapakorn /สศ241/บทที่-12-การเลี้ยงไก่พื้นเมือง.pdf 25 กรกฎาคม 2562.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2536. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคม พิมพ์ครั้งที่ 5 ฟิงเกอร์ปรี้น แอนด์ มีเดีย, กรุงเทพฯ
- มานพ กุศลยังและอิทธิพัทธ์ จำรัสบุญศิริ. 2555. การศึกษาสายพันธุ์และสภาพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดอุดรธานี. สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดอุดรธานี กรมปศุสัตว์(อัดสำเนา)
- มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน(ประเทศไทย). 2547. บทเรียนและประสบการณ์การพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนโดยเกษตรกรและองค์กรชุมชนกรณีโครงการนำร่องเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนของเกษตรกรรายย่อย. โรงพิมพ์แจแอนด์ 67 กราฟฟิคดีไซน์ , กรุงเทพฯ.
- ยรรยง บุญรัตน์ , เฉลิมศักดิ์ รัตน์ะ , สมศักดิ์ นवलสม , ภมรินทร์ โชคสุทินสกุล และกฤษณพร แพกุล. 2556. ปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนการเลี้ยงแพะของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ภาคใต้ตอนบน. สำนักงานปศุสัตว์เขต 8 สุราษฎร์ธานี กรมปศุสัตว์ (อัดสำเนา)
- ยอดชาย ทองไทยนนท์. 2550. การเลี้ยงสัตว์ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. สำนักผู้เชี่ยวชาญกรมปศุสัตว์.
- วิฑูรย์ ปัญญากุล. 2547. เกษตรยั่งยืนวิถีการเกษตรเพื่ออนาคต. พิมพ์ครั้งที่ 2. มูลนิธิสายใยแผ่นดิน , กรุงเทพฯ
- วิภาวรรณ ปาณะพล , วรางคณา โตรส และยุภา ชูดำ 2552. การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความยั่งยืนและตัวชี้วัดความสุขของชุมชนเลี้ยงสัตว์ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. สำนักพัฒนาการปศุสัตว์และถ่ายทอดเทคโนโลยี กรมปศุสัตว์ (อัดสำเนา)

- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ . 2560. **โครงการส่งเสริมและพัฒนาการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย**. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.
- สวัสดี ธรรมบุตร , บุญศักดิ์ เกลียวกมลทัต , อัมพร ธรรมบุตร และศิริพันธ์ โมรากบ. 2541. **คู่มือการเลี้ยงไก่พื้นเมือง**.กรมปศุสัตว์, กรุงเทพฯ.
- สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดเพชรบุรี. 2561.**รายงานข้อมูลสินค้าปศุสัตว์ที่เกษตรกรขายได้ ณ หน้าฟาร์มและจำนวนสัตว์ถูกฆ่า**.สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดเพชรบุรี กรมปศุสัตว์.(อัดสำเนา)
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2546. **ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์**. สำนักพิมพ์เฟื่องฟ้า พรินต์ติ้งจำกัด, กรุงเทพฯ.
- สุวัฒน์ มัตราช และสมัย ศรีหาญ. 2553.**ปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรในจังหวัดมหาสารคาม**. จังหวัดมหาสารคาม.(อัดสำเนา)
- สุวิทย์ คุ่มคงสินธุ์ , จินดา ขลิบทอง , ศิริลักษณ์ วงส์พิเชษฐ์. 2558.**การเลี้ยงไก่พื้นเมืองของเกษตรกรหมู่ที่ 3 ตำบลวังตะเคียน อำเภอหนองมะโรงจังหวัดชัยนาท**. แหล่งที่มา : [www. stu.ac. th/thai/grand_study/Masters](http://www.stu.ac.th/thai/grand_study/Masters) . 16 กุมภาพันธ์ 2561
- อภิชัย รัตนวราหะ. 2541. **ไก่พื้นเมือง : สัตว์เศรษฐกิจระดับชาวบ้าน**. สำนักพิมพ์มติชน , กรุงเทพฯ.
- อำนวยการ เลี้ยวธารากุล. 2553. **ไก่พื้นเมือง : โอกาสบนเวทีวัฒนธรรม**.แหล่งที่มา : [www. bree ding. dld.go.th/poultry/images/stories/pradu_ hangdum/native%20chicken.pdf](http://www.breedindg.dld.go.th/poultry/images/stories/pradu_hangdum/native%20chicken.pdf). 16 กุมภาพันธ์ 2561
- อุไร แสนคุณท้าว , ชัชวาล ประเสริฐ และเกชา นนตา. 2560. **การศึกษาระบบการผลิตและการตลาดไก่พื้นเมืองในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม**.ศูนย์วิจัยและพัฒนาการปศุสัตว์ที่ 4, มหาสารคาม
- Jaturasitha,S., Srikanchai,T., Kreuzer.M and Wicke.M. 2008. Differences in carcass and meat characteristics between chicken indigenous to Northern Thailand (Blackboned and Thai native) and importer extensive breeds (Buesse and Rhode Island rod)

ภาคผนวก

ภาคผนวกตารางที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมบางประการของเกษตรกร

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน (n=136)	ร้อยละ
1. เพศ		
- ชาย	88	64.7
- หญิง	48	35.3
2. อายุ		
- 20 - 40 ปี	55	40.4
- 41 - 60 ปี	60	44.1
- 61 ปีขึ้นไป (เฉลี่ยอายุ 45.5 ปี)	21	15.5
3. การนับถือศาสนา		
- พุทธ	110	80.8
- อิสลาม	26	19.2
4. สถานภาพการสมรส		
- โสด	45	33.0
- สมรส	91	67.0
5. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (คน/ครัวเรือน)		
- 1-3 คน	22	16.1
- 4-6 คน	106	78.1
- มากกว่า 6 คน	8	5.8
(เฉลี่ย 4.4 คน สูงสุด 8 คน ต่ำสุด 1 คน)		
6. พื้นที่ถือครอง (ไร่/ครัวเรือน)		
- ไม่มีพื้นที่ถือครอง	16	11.8
- มีพื้นที่ถือครองไม่เกิน 10 ไร่	105	77.2
- มีพื้นที่ถือครองมากกว่า 10 ไร่	15	11.0
(เฉลี่ย 4.05 ไร่ สูงสุด 33 ไร่ ต่ำสุด 0.5 ไร่)		
7. ระดับการศึกษา		
- ระดับประถมศึกษา	76	55.8
- ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	42	30.8
- ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	9	6.7
- ระดับปริญญาตรีและสูงกว่า	9	6.7

ภาคผนวกตารางที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมบางประการของเกษตรกร (ต่อ)

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน (n=136)	ร้อยละ
8. สถานภาพทางสังคม		
- ไม่มีตำแหน่ง	120	88.2
- กรรมการหมู่บ้าน	8	5.9
- สมาชิก อ.บ.ต.	5	3.7
- ผู้ใหญ่บ้าน	3	2.2
9. จำนวนแรงงานในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง (คน/ครัวเรือน)		
- 1 คน	104	76.4
- 2 คน	26	19.1
- มากกว่า 2 คน	6	4.5
(เฉลี่ย 1.27 คน สูงสุด 3 คน ต่ำสุด 1 คน)		
10. อาชีพหลัก		
- ทำไร่ ทำนา	53	38.9
- รับจ้าง	34	25.0
- ค้าขาย	21	15.4
- เลี้ยงสัตว์	18	13.2
- รับราชการ	10	7.5
11. ประสบการณ์ในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง		
- 1-5 ปี	80	58.8
- 6-10 ปี	40	29.4
- 11 ปีขึ้นไป	16	11.8
(เฉลี่ย 5.7 ปี สูงสุด 21 ปี ต่ำสุด 1 ปี)		
12. การรับรู้ข่าวสารการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชิงวิทยุกระจายเสียง		
- เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์	44	32.4
- เกษตรกรด้วยกันเอง	38	27.9
- ผู้นำชุมชน	32	23.5
- อาสาปศุสัตว์	22	16.2

ภาคผนวกตารางที่ 2 สภาพการเลี้ยงการจัดการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทราย

สภาพการเลี้ยงการจัดการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทราย	จำนวน (n=136)	ร้อยละ
2.1 จำนวนไก่พ่อพันธุ์ (ตัว/ครีวเรือน)		
- 1-2 ตัว	101	74.3
- 2-4 ตัว	24	17.6
- 5 ตัวขึ้นไป	11	8.1
(เฉลี่ย 2.2 ตัว สูงสุด 10 ตัว ต่ำสุด 1 ตัว)		
2.2 จำนวนไก่แม่พันธุ์ (ตัว/ครีวเรือน)		
- 2-10 ตัว	74	54.5
- 11-20 ตัว	53	38.9
- 21 ตัวขึ้นไป	9	6.6
(เฉลี่ย 12.2 ตัว สูงสุด 70 ตัว ต่ำสุด 2 ตัว)		
2.3 จำนวนลูกไก่อายุมากกว่า 2 เดือน (ตัว/ครีวเรือน)		
- 5-10 ตัว	59	43.4
- 11-20 ตัว	53	38.9
- 21 ตัวขึ้นไป	9	17.7
(เฉลี่ย 18.3 ตัว สูงสุด 130 ตัว ต่ำสุด 5 ตัว)		
2.4 จำนวนลูกไก่อายุน้อยกว่า 2 เดือน (ตัว/ครีวเรือน)		
- 1-10 ตัว	41	30.0
- 11-20 ตัว	54	40.0
- 21 ตัวขึ้นไป	41	30.0
(เฉลี่ย 22.7 ตัว สูงสุด 200 ตัว ต่ำสุด 5 ตัว)		
2.5 วัตถุประสงค์ในการเลี้ยง		
- จำหน่ายเพื่อการบริโภคและบริโภคในครีวเรือน	82	60.2
(เฉลี่ยราคาไก่มีชีวิตที่เกษตรกรจำหน่ายได้ราคาก็โลกรัมละ 86.6 บาท)		
- บริโภคในครีวเรือน	31	22.8
- จำหน่ายเป็นไก่ชน	12	8.9
(เฉลี่ยราคาไก่ที่เกษตรกรจำหน่ายเป็นไก่ชนราคาตัวละ 1,420 บาท)		
- จำหน่ายเป็นพ่อแม่พันธุ์	11	8.1
(เฉลี่ยราคาพ่อพันธุ์ที่เกษตรกรจำหน่ายได้ตัวละ 378.5 บาท , แม่พันธุ์ราคาตัวละ 292.1 บาท)		

ภาคผนวกตารางที่ 2 สภาพการเลี้ยงการจัดการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทราย (ต่อ)

สภาพการเลี้ยงการจัดการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทราย	จำนวน (n=136)	ร้อยละ
2.6 รายได้ต่อปีจากการจำหน่ายไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทราย		
- ต่ำกว่า 5,000 บาท	54	39.7
- 5,000-10,000 บาท	52	38.2
- 10,000 บาทขึ้นไป	32	22.1
(รายได้ต่อการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทรายเฉลี่ยต่อปี 8,859 บาท)		
2.7 วิธีจำหน่ายไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทรายของเกษตรกร		
- มีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อ	69	50.7
- นำไปขายที่ตลาด	27	19.9
- บริโภคเอง	26	19.2
- เกษตรกรรายอื่นมาซื้อ	14	10.2
2.8 โรงเรียนที่เกษตรกรใช้เลี้ยง		
- แยกจากตัวบ้านไม่มีตาข่ายกั้นนก	72	53.0
- แยกจากตัวบ้านมีตาข่ายกั้นนก	42	30.9
- อยู่ใต้ถุนบ้านมีตาข่ายกั้นนก	13	9.5
- อยู่ใต้ถุนบ้านไม่มีตาข่ายกั้นนก	9	6.6
2.9 รูปแบบการเลี้ยง		
- กิ่งขังกิ่งปล่อย	73	53.7
- ขังคอก	35	25.7
- ปล่อยลาน	28	20.6
2.10 อุปกรณ์ในการเลี้ยง		
- มีอุปกรณ์ใส่อาหารและน้ำ	120	88.3
- ไม่มีอุปกรณ์ใส่อาหารและน้ำ	16	11.7
2.11 ภาชนะที่ใส่น้ำให้ไก่กิน		
- กระปุกน้ำ	90	66.2
- กระจ่าง	27	19.8
- ล้อยาง	14	10.3
- อื่นๆ	5	3.7

ภาคผนวกตารางที่ 2 สภาพการเลี้ยงการจัดการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทราย (ต่อ)

สภาพการเลี้ยงการจัดการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทราย	จำนวน (n=136)	ร้อยละ
2.12 อาหารที่ให้ไก่กินมาจากแหล่งใด		
- วัตถุดิบอาหารสัตว์ล้วนๆ เช่น ข้าวเปลือก ข้าวโพด	42	30.9
- ซื้ออาหารสำเร็จรูปจากร้านขายอาหารสัตว์	26	19.1
- ปล่อยหากินและให้อาหารเสริมเป็นครั้งคราว	24	17.6
- ปล่อยหากินเองตามธรรมชาติ	17	12.5
- อาหารสำเร็จรูปผสมวัตถุดิบ	14	10.4
- อาหารผสมเอง	13	9.5
2.13 แหล่งน้ำที่ใช้เลี้ยงไก่		
- จากบ่อขุดที่ไว้	47	34.6
- น้ำประปา	41	30.1
- น้ำบาดาล	25	18.4
- น้ำจากลำคลอง	23	16.9
2.14 การทำวัคซีนป้องกันโรค		
- ทำ	77	56.6
- ไม่ทำ	59	43.4
2.15 วัคซีนป้องกันโรคที่ทำ		
<u>นิวคลีอัสเซลล์บวกหลอมลมอักเสบ</u>		
- ทำ	77	56.6
- ไม่ทำ	59	43.4
<u>อหิวาต์</u>		
- ไม่ทำ	80	58.9
- ทำ	56	41.1
<u>ฝีดาษ</u>		
- ไม่ทำ	112	82.4
- ทำ	24	17.6

ภาคผนวกตารางที่ 2 สภาพการเลี้ยงการจัดการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทราย (ต่อ)

สภาพการเลี้ยงการจัดการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทราย	จำนวน (n=136)	ร้อยละ
2.16. การกำจัดพยาธิภายใน		
- กำจัด	81	59.5
- ไม่กำจัด	55	40.5
<u>วิธีกำจัด</u>		
- ยาแผนปัจจุบัน	48	59.3
- ยาสมุนไพร	33	40.7
2.17. การกำจัดพยาธิภายนอก (เห็บ เหา ไร)		
- ไม่กำจัด	75	55.1
- กำจัด	61	44.8
<u>วิธีกำจัด</u>		
- ยาแผนปัจจุบัน	31	50.8
- ยาสมุนไพร	30	49.2
2.18 การเจ็บป่วยของไก่ในรอบปี		
- ไม่เคยเจ็บป่วย	98	72.1
- เคยเจ็บป่วย	38	27.9
2.19 การตายของไก่ในรอบปี		
- ไม่มีการตาย	99	72.7
- มีการตาย	37	27.3
<u>สาเหตุการตาย</u>		
- ศัตรูตามธรรมชาติ (สุนัข , งูกัด)	25	69.6
- เกิดจากโรคต่างๆ	12	32.4
2.20. เมื่อไก่เจ็บป่วยหรือมีปัญหาสุขภาพปรึกษากับ		
- เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์	83	61.0
- ร้านขายยาสัตว์	30	22.1
- อาสาปศุสัตว์	23	16.9

ภาคผนวกตารางที่ 2 สภาพการเลี้ยงการจัดการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทราย (ต่อ)

สภาพการเลี้ยงการจัดการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทราย	จำนวน (n=136)	ร้อยละ
2.21 บุคคลที่ทำการรักษาเมื่อไก่เจ็บป่วย		
- รักษาเอง	44	32.4
- ไม่ได้รักษา	41	30.1
- เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์	34	25.0
- อาสาปศุสัตว์	17	12.5
2.22 วิธีการผสมพันธุ์		
- ผสมธรรมชาติ	100	100
- ผสมเทียม	0	0.0
2.23 การใช้พ่อพันธุ์ในการปรับปรุงพันธุ์		
- ไม่มี	89	65.5
- มี	47	34.5
2.24 อัตราส่วนพ่อพันธุ์ต่อแม่พันธุ์ในการผสมพันธุ์		
- 1 : 5-6	61	44.9
- 1 : 7-8	60	44.1
- 1 : 9 ขึ้นไป	15	11.0
2.25 วิธีการฟักไข่		
- ให้แม่ไก่ฟักโดยวิธีธรรมชาติ	123	90.4
- ใช้ตู้ฟัก	13	9.6
2.26 การจัดทำบันทึกรายรับรายจ่ายในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง		
- ได้บันทึก	82	60.3
- ไม่ได้บันทึก	54	39.7

ภาคผนวกตารางที่ 3 ระดับปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทราย (n=136)

ปัญหาการและอุปสรรคในการเลี้ยง	เฉลี่ย	S.D.	ระดับปัญหา
1. โรงเรือนและอุปกรณ์			
1.1 ขาดเงินทุนในการสร้างโรงเรือน	2.43	0.69	มาก
1.2 อุปกรณ์การเลี้ยงไม่เพียงพอ	2.23	0.75	น้อย
2. อาหารและการให้อาหาร			
2.1 อาหารมีราคาแพง	2.55	0.68	มาก
2.2 อาหารคุณภาพไม่ดี	1.67	0.77	น้อย
2.3 อาหารหาซื้อยาก	1.45	0.57	ไม่มีปัญหา
3. ปัญหาด้านน้ำให้ไก่กิน			
3.1 ขาดแคลนน้ำในการเลี้ยง	1.52	0.63	ไม่มีปัญหา
3.2 น้ำไม่สะอาด	1.47	0.57	ไม่มีปัญหา
4. การควบคุมและป้องกันโรค			
4.1 ไม่มีที่จำหน่ายวัคซีน	2.37	0.78	มาก
4.2 ขาดความรู้ในการป้องกันโรค	1.77	0.61	น้อย

หมายเหตุ ค่าเฉลี่ย คำนวณจากระดับปัญหา มาก = 3 , น้อย = 2 และไม่มีปัญหา = 1

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.66	ไม่มีปัญหา
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.67-2.33	มีปัญหาน้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.34-3.00	มีปัญหามาก

ภาคผนวกตารางที่ 4 ระดับความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทราย
(n=136)

ความพึงพอใจในการเลี้ยง	เฉลี่ย	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ลักษณะรูปร่างและโครงสร้างดี	4.36	0.69	มากที่สุด
2. ความแข็งแรงและการอยู่รอด	4.32	0.73	มากที่สุด
3. ความกว้างหน้าอกและรอบอก	4.27	0.72	มากที่สุด
4. มีความทนทานต่อโรค	4.27	0.68	มากที่สุด
5. มีความสามารถในการหากินตามธรรมชาติ	4.22	0.67	มากที่สุด
6. อัตราการฟัก	4.09	0.85	มาก
7. อัตราการให้ไข่	4.04	0.78	มาก
8. การเจริญเติบโต	3.93	0.78	มาก

หมายเหตุ ค่าเฉลี่ยคำนวณจากระดับพึงพอใจ มากที่สุด = 5 , มาก = 4 , ปานกลาง = 3 , น้อย = 2 และน้อยที่สุด = 1

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.80	พึงพอใจน้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.81-2.60	พึงพอใจน้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.61-3.40	พึงพอใจปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.41-4.20	พึงพอใจมาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.21-5.00	พึงพอใจมากที่สุด

ภาคผนวกตารางที่ 5 ระดับความต้องการรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีองค์ความรู้ด้านการเลี้ยง
ไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทราย (n=136)

ความต้องการด้านความรู้ต่างๆ	เฉลี่ย	S.D.	ระดับความต้องการ
1. ด้านพันธุ์ไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทราย			
1.1 การคัดเลือกพ่อพันธุ์ไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทราย	2.07	0.67	ปานกลาง
1.2 การคัดเลือกแม่พันธุ์ไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทราย	1.99	0.67	ปานกลาง
1.3 การปรับปรุงและพัฒนาสายพันธุ์	2.18	0.63	ปานกลาง
2. ด้านโรงเรือน			
2.1 การสร้างโรงเรือนและการออกแบบโรงเรือน	1.73	0.72	ปานกลาง
3. ด้านการจัดการฟาร์ม			
3.1 การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย	1.63	0.69	น้อย
3.2 การบันทึกประวัติไก่พื้นเมือง	1.60	0.64	น้อย
4. ด้านการจัดการและเลี้ยงดูไก่พื้นเมืองในระยะต่างๆ			
4.1 การเลี้ยงดูอนุบาลลูกไก่	2.03	0.76	ปานกลาง
4.2 การเลี้ยงดูไก่พื้นเมืองรุ่นหนุ่ม-สาว	1.93	0.75	ปานกลาง
4.3 การเลี้ยงดูพ่อแม่พันธุ์	2.07	0.75	ปานกลาง
5. ด้านการปรับปรุงและพัฒนาสายพันธุ์			
5.1 หลักการปรับปรุงพันธุ์	2.26	0.78	ปานกลาง
5.2 การผสมเทียม	1.90	0.79	ปานกลาง
6. ด้านอาหารไก่พื้นเมือง			
6.1 การผสมอาหารใช้เอง	2.22	0.80	ปานกลาง
6.2 การเลือกวัตถุดิบใช้เลี้ยงไก่	2.17	0.78	ปานกลาง
7. ด้านการป้องกันและรักษาโรค			
7.1 การทำวัคซีน	2.14	0.76	ปานกลาง
7.2 ความรู้เรื่องโรคต่างๆ	2.24	0.76	ปานกลาง
7.3 การรักษาโรคโดยใช้ยาแผนปัจจุบัน	2.01	0.80	ปานกลาง
7.4 การรักษาโรคโดยใช้สมุนไพร	2.25	0.66	ปานกลาง

หมายเหตุ ค่าเฉลี่ย คำนวณจากระดับความต้องการ มาก = 3 , ปานกลาง = 2 และน้อย = 1

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.66   ต้องการน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.67-2.33   ต้องการปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.34-3.00   ต้องการมาก

ภาคผนวกตารางที่ 6 ระดับที่มีผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทราย (n=136)

ปัจจัย	เฉลี่ย	S.D.	ระดับผล
1. ด้านผลิตภาพ	2.45	0.68	มีผลมาก
1.1 รายได้เฉลี่ยของการเลี้ยงไก่พื้นเมือง (บาท/เดือนหรือปี)	2.52	0.63	มีผลมาก
1.2 รายได้สุทธิหรือผลกำไร	2.52	0.68	มีผลมาก
1.3 จำนวนไก่พื้นเมืองที่ผลิตได้ (ตัว/เดือนหรือปี)	2.39	0.75	มีผลมาก
1.4 ต้นทุนการผลิตต่อหน่วย (บาท/ตัว)	2.36	0.75	มีผลมาก
2. ด้านเสถียรภาพวัดจากความหลากหลายของระบบการผลิต	2.36	0.59	มีผลมาก
2.1 การจำหน่ายไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทรายได้หลายรูปแบบ เช่น ขายเป็นเนื้อบริโภค , ไก่ชน , ไก่สวยงาม	2.75	0.53	มีผลมาก
2.2 การมีแหล่งรับซื้อไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทรายเป็นประจำ/ตลอดเวลา	2.65	0.54	มีผลมาก
2.3 ประสบการณ์ในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง	2.65	0.59	มีผลมาก
2.4 การเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทรายสามารถประกอบเป็นอาชีพเสริมกับอาชีพอื่นได้	2.64	0.76	มีผลมาก
2.5 การมีเครือข่ายระบบธุรกิจการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทรายในท้องถิ่น	2.40	0.72	มีผลมาก
2.6 การเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทรายทำให้มีรายได้เกิดขึ้นหลายอย่าง	2.26	0.69	มีผลน้อย
2.7 การเลี้ยงไก่พื้นเมืองมีกิจกรรมการผลิตหลายชนิด/ประเภท2.01	0.97		มีผลน้อย
2.8 ผลกระทบจากการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทรายที่มีต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	1.49	0.81	ไม่มีผล
3. ด้านความสามารถในการปรับตัว	2.08	0.72	มีผลน้อย
3.1 การลดต้นทุนการผลิต เช่น การใช้วัสดุในท้องถิ่น	2.37	0.72	มีผลมาก
3.2 การลดต้นทุนการผลิตต่อหน่วย (บาท/ตัว)	2.26	0.67	มีผลน้อย
3.3 การปรับปรุงพันธุ์	2.11	0.76	มีผลน้อย
3.4 การพัฒนาความรู้จากการเข้ารับการฝึกอบรมและการศึกษาดูงาน	2.10	0.84	มีผลน้อย
3.5 การได้รับบริการส่งเสริมจากภาครัฐ	2.05	0.80	มีผลน้อย
3.6 การเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการฟาร์ม	2.04	0.79	มีผลน้อย
3.7 การปรับปรุงฟาร์มเข้าสู่ระบบมาตรฐาน	1.61	0.82	ไม่มีผล

ภาคผนวกตารางที่ 6 ระดับที่มีผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทราย (n=136) (ต่อ)

ปัจจัย	เฉลี่ย	S.D.	ระดับผล
4. ด้านความสามารถในการพึ่งตนเองและหรือความมั่นคงทางสังคม	2.06	0.71	มีผลน้อย
4.1 ความมั่นใจในคุณภาพของไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทราย เช่น เลี้ยงง่าย , ตัวใหญ่ , ฟักไข่ได้เอง , มีความทนทานต่อโรค	2.43	0.69	มีผลมาก
4.2 ความมั่นใจในไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทรายเป็นที่ต้องการ ของตลาดไก่พื้นเมือง	2.43	0.70	มีผลมาก
4.3 ความมั่นใจในการพึ่งตนเองได้ในการเลี้ยง ไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทราย	2.23	0.82	มีผลน้อย
4.4 ความมั่นใจในการส่งเสริมและบริการในด้านต่างๆ ของหน่วยงานภาครัฐ	1.93	0.85	มีผลน้อย
4.5 ความรู้สึกมั่นคงในการดำรงชีพด้วยการเลี้ยงไก่พื้นเมือง เชียงใหม่ห้วยทรายเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริม	1.90	0.81	มีผลน้อย
4.6 ความมั่นใจในนโยบายภาครัฐที่มีต่ออาชีพ การเลี้ยงสัตว์ปีก	1.88	0.77	มีผลน้อย
4.7 ความมั่นใจที่สามารถหาหรือจัดซื้อปัจจัยที่เกี่ยวกับการ เลี้ยงไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทรายได้อย่างสะดวก	1.60	0.71	ไม่มีผล

หมายเหตุ ค่าเฉลี่ย คำนวณจากระดับผล มาก = 3 , น้อย = 2 และไม่มีผล = 1

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.66 ไม่มีผล

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.67-2.33 มีผลน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.34-3.00 มีผลมาก

ภาคผนวกตารางที่ 7 เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง
เขี้ยวห้วยทรายจำแนกเพศ

ปัจจัย	เพศ				ค่า t
	ชาย (n=88)		หญิง (n=48)		
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	
1. ด้านผลิตภาพ					
1.1 จำนวนไก่พื้นเมืองที่ผลิตได้ (ตัว/เดือนหรือปี)	2.19	0.80	2.19	0.79	0.03
1.2 รายได้เฉลี่ยของการเลี้ยงไก่พื้นเมือง (บาท/เดือนหรือปี)	2.56	0.60	2.54	0.62	0.13
1.3 รายได้สุทธิหรือผลกำไร	2.57	0.58	2.25	0.56	1.63
1.4 ต้นทุนการผลิตต่อหน่วย (บาท/ตัว)	2.48	0.73	2.17	0.75	1.45
2. ด้านเสถียรภาพวัดจากความหลากหลายของระบบการผลิต					
2.1 การมีแหล่งรับซื้อไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทรายเป็น ประจำ /ตลอดเวลา	2.31	0.72	2.17	0.75	1.05
2.2 การจำหน่ายไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทรายได้หลาย รูปแบบ เช่นขายเป็นเนื้อบริโภค , ไก่ชน , ไก่สวยงาม	2.49	0.71	2.52	0.62	0.27
2.3 การเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทรายทำให้ มีรายได้เกิดขึ้นหลายอย่าง	2.27	0.80	1.71	0.71	1.08
2.4 การมีเครือข่ายระบบธุรกิจการเลี้ยงไก่พื้นเมือง เขี้ยวห้วยทรายในท้องถิ่น	2.33	0.71	2.21	0.74	0.92
2.5 การเลี้ยงไก่พื้นเมืองมีกิจกรรมการผลิตหลาย ชนิด/ประเภท	2.05	0.86	1.71	0.68	0.47
2.6 การเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทรายสามารถ ประกอบเป็นอาชีพเสริมกับอาชีพอื่นได้	2.05	0.66	2.04	0.74	0.02
2.7 ผลกระทบจากการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทราย ที่มีต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	1.56	0.76	1.60	0.76	0.34
2.8 ประสบการณ์ในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง	2.58	0.67	2.04	0.74	0.40

ภาคผนวกตารางที่ 7 เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง
เขี้ยวห้วยทรายจำแนกเพศ (ต่อ)

ปัจจัย	เพศ				ค่า t
	ชาย (n=88)		หญิง (n=48)		
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	
3. ด้านความสามารถในการปรับตัว					
3.1 การปรับปรุงพันธุ์	2.20	0.73	2.17	0.75	0.28*
3.2 การพัฒนาความรู้จากการเข้ารับการฝึกอบรม และการศึกษาดูงาน	2.18	0.85	2.02	0.91	1.00
3.3 การลดต้นทุนการผลิต เช่น การใช้วัสดุ ในท้องถิ่น	2.38	0.78	2.35	0.76	0.15
3.4 การลดต้นทุนการผลิตต่อหน่วย (บาท/ตัว)	2.11	0.67	2.08	0.71	0.24*
3.5 การเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการฟาร์ม	2.03	0.79	2.06	0.78	0.20
3.6 การปรับปรุงฟาร์มเข้าสู่ระบบมาตรฐาน	1.58	0.78	1.79	0.82	1.45
3.7 การได้รับบริการส่งเสริมจากภาครัฐ	2.05	0.80	2.08	0.79	0.26
4. ด้านความสามารถในการพึ่งตนเองและหรือความมั่นคงทางสังคม					
4.1 ความรู้สึกมั่นคงในการดำรงชีพด้วยการ เลี้ยงไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทรายเป็นอาชีพ หลักหรืออาชีพเสริม	2.36	0.79	1.90	0.83	0.08
4.2 ความมั่นใจในคุณภาพของไก่พื้นเมืองเขี้ยว ห้วยทรายเช่น เลี้ยงง่าย , ตัวใหญ่ , ฟักไข่ได้เอง , มีความทนทานต่อโรค	2.07	0.96	1.77	0.83	2.02
4.3 ความมั่นใจในไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทราย เป็นที่ต้องการของตลาดไก่พื้นเมือง	2.30	0.80	2.19	0.82	0.74
4.4 ความมั่นใจในการส่งเสริมและบริการใน ด้านต่างๆของหน่วยงานภาครัฐ	1.89	0.85	1.94	0.86	0.33
4.5 ความมั่นใจในการพึ่งตนเองได้ในการเลี้ยง ไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทราย	2.26	0.82	2.15	0.82	0.78

ภาคผนวกตารางที่ 7 เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยงไก่
พื้นเมืองเชียงใหม่ห้วยทรายจำแนกเพศ (ต่อ)

ปัจจัย	เพศ				ค่า t
	ชาย (n=88)		หญิง (n=48)		
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	
4.6 ความมั่นใจที่สามารถหาหรือจัดซื้อปัจจัย ที่เกี่ยวกับการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชียงใหม่ ทรายได้อย่างสะดวก	1.92	0.76	1.60	0.87	0.33
4.7 ความมั่นใจในนโยบายภาครัฐที่มีต่ออาชีพการ เลี้ยงสัตว์ปีก	2.27	0.97	1.90	0.78	2.47*

หมายเหตุ * แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $p < 0.05$

ภาคผนวกตารางที่ 8 เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยงไก่
พื้นเมืองเขียวห้วยทรายจำแนกตามระดับการศึกษา

ปัจจัย	ระดับการศึกษา				ค่า t
	ประถมศึกษา (n=76)		>ประถมศึกษา (n=60)		
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	
1. ด้านผลิตภาพ					
1.1 จำนวนไก่พื้นเมืองที่ผลิตได้ (ตัว/เดือนหรือปี)	2.30	0.77	2.71	0.70	1.16
1.2 รายได้เฉลี่ยของการเลี้ยงไก่พื้นเมือง (บาท/เดือนหรือปี)	2.26	0.75	2.73	0.62	2.14
1.3 รายได้สุทธิหรือผลกำไร	2.38	0.69	2.40	0.80	2.06*
1.4 ต้นทุนการผลิตต่อหน่วย (บาท/ตัว)	2.63	0.63	2.71	0.74	1.79
2. ด้านเสถียรภาพวัดจากความหลากหลายของระบบการผลิต					
2.1 การมีแหล่งรับซื้อไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายเป็น ประจำ/ตลอดเวลา	2.37	0.76	2.53	0.68	1.33
2.2 การจำหน่ายไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายได้หลาย รูปแบบ เช่นขายเป็นเนื้อบริโภค , ไก่ชน , ไก่สวยงาม	1.91	0.77	1.55	0.85	2.53*
2.3 การเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายทำให้ มีรายได้เกิดขึ้นหลายอย่าง	2.11	0.78	1.92	0.79	1.39
2.4 การมีเครือข่ายระบบธุรกิจการเลี้ยงไก่พื้นเมือง เขียวห้วยทรายในท้องถิ่น	2.14	0.80	1.92	0.79	1.66*
2.5 การเลี้ยงไก่พื้นเมืองมีกิจกรรมการผลิตหลาย ชนิด/ประเภท	1.82	0.84	1.83	0.85	0.12
2.6 การเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายสามารถ ประกอบเป็นอาชีพเสริมกับอาชีพอื่นได้	1.97	0.75	2.38	0.71	1.00
2.7 ผลกระทบจากการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย ที่มีต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	1.66	0.79	1.83	0.80	0.06
2.8 ประสบการณ์ในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง	2.77	0.82	2.40	0.72	1.13

ภาคผนวกตารางที่ 8 เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง
 เชียงหวัยทรายจำแนกตามระดับการศึกษา (ต่อ)

ปัจจัย	ระดับการศึกษา				ค่า t
	ประถมศึกษา (n=76)		>ประถมศึกษา (n=60)		
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	
3. ด้านความสามารถในการปรับตัว					
3.1 การปรับปรุงพันธุ์	2.22	0.78	2.23	0.61	1.88*
3.2 การพัฒนาความรู้จากการเข้ารับการ ฝึกอบรมและการศึกษาดูงาน	2.92	0.45	2.10	0.77	2.19*
3.3 การลดต้นทุนการผลิต เช่น การใช้วัสดุในท้องถิ่น	2.83	0.48	2.40	0.69	0.04
3.4 การลดต้นทุนการผลิตต่อหน่วย (บาท/ตัว)	2.60	0.50	2.38	0.58	1.12
3.5 การเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการฟาร์ม	2.42	0.91	2.56	0.82	1.15
3.6 การปรับปรุงฟาร์มเข้าสู่ระบบมาตรฐาน	1.92	1.00	1.94	0.82	1.09
3.7 การได้รับบริการส่งเสริมจากภาครัฐ	2.08	0.80	2.12	0.80	0.27
4. ด้านความสามารถในการพึ่งตนเองและหรือความมั่นคงทางสังคม					
4.1 ความรู้สึกมั่นคงในการดำรงชีพด้วยการ เลี้ยงไก่พื้นเมืองเชียงหวัยทรายเป็นอาชีพ หลักหรืออาชีพเสริม	1.83	0.82	2.29	0.78	1.48
4.2 ความมั่นใจในคุณภาพของไก่พื้นเมือง เชียงหวัยทรายเป็น เลี้ยงง่าย , ตัวใหญ่ , ฟักไข่ได้เอง , มีความทนทานต่อโรค	2.20	0.73	2.48	0.73	0.02
4.3 ความมั่นใจในไก่พื้นเมืองเชียงหวัยทรายเป็น เป็นที่ต้องการของตลาดไก่พื้นเมือง	2.29	0.75	2.54	0.77	0.42
4.4 ความมั่นใจในการส่งเสริมและบริการ ในด้านต่างๆ ของหน่วยงานภาครัฐ	2.11	1.00	1.98	0.58	2.34*
4.5 ความมั่นใจในการพึ่งตนเองได้ในการ เลี้ยงไก่พื้นเมืองเชียงหวัยทรายเป็น	2.22	0.81	2.63	0.79	0.55

ภาคผนวกตารางที่ 8 เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง
 เชียงหวัยทรายจำแนกตามระดับการศึกษา (ต่อ)

ปัจจัย	ระดับการศึกษา				ค่า t
	ประถมศึกษา (n=76)		>ประถมศึกษา (n=60)		
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	
4.6 ความมั่นใจที่สามารถหาหรือจัดซื้อปัจจัย ที่เกี่ยวกับการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชียงหวัย ทรายได้อย่างสะดวก	1.79	0.77	2.00	0.78	0.07
4.7 ความมั่นใจในนโยบายภาครัฐที่มีต่อ อาชีพการเลี้ยงสัตว์ปีก	2.25	0.70	2.29	0.71	1.78*

หมายเหตุ * แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $p < 0.05$

ภาคผนวกตารางที่ 9 เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง
เขี้ยวห้วยทรายจำแนกตามระดับรายได้

ปัจจัย	รายได้จากการเลี้ยงไก่(บาท/ปี)						ค่าf
	<5,000 (n=54) Mean S.D.	5,000-10,000 (n=50) Mean S.D.	>10,000 (n=32) Mean S.D.				
1. ด้านผลิตภาพ							
1.1 จำนวนไก่พื้นเมืองที่ผลิตได้ (ตัว/เดือนหรือปี)	2.24	0.80	2.44	0.70	2.50	0.67	1.30
1.2 รายได้เฉลี่ยของการเลี้ยงไก่พื้นเมือง (บาท/เดือนหรือปี)	2.31*	0.72	2.65*	0.61	2.66*	0.48	3.69*
1.3 รายได้สุทธิหรือผลกำไร	2.56	0.66	2.63	0.67	2.56	0.67	0.00
1.4 ต้นทุนการผลิตต่อหน่วย (บาท/ตัว)	2.17	0.93	2.27	0.84	2.75	0.67	5.43
2. ด้านเสถียรภาพวัดจากความหลากหลายของระบบการผลิต							
2.1 การมีแหล่งรับซื้อไก่พื้นเมืองเขี้ยว ห้วยทรายเป็นประจำ /ตลอดเวลา	2.11	0.77	2.25	0.76	1.91	0.82	1.46
2.2 การจำหน่ายไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทราย ได้หลายรูปแบบ เช่นขายเป็นเนื้อบริโภค , ไก่ชน , ไก่สวยงาม	2.41*	0.74	2.40*	0.77	2.72*	0.46	3.09*
2.3 การเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทรายทำให้ มีรายได้เกิดขึ้นหลายอย่าง	1.89	0.72	1.90	0.61	1.97	0.65	0.26
2.4 การมีเครือข่ายระบบธุรกิจการเลี้ยงไก่พื้นเมือง เขี้ยวห้วยทรายในท้องถิ่นเกิดขึ้นหลายอย่าง	2.22	0.79	2.29	0.74	2.19	0.82	0.04
2.5 การเลี้ยงไก่พื้นเมืองมีกิจกรรมการผลิตหลาย ชนิด/ประเภท	1.72	0.81	1.94	0.86	2.00	0.88	1.20
2.6 การเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทรายสามารถ ประกอบเป็นอาชีพเสริมกับอาชีพอื่นได้	1.98	0.74	2.17	0.69	2.38	0.75	2.96
2.7 ผลกระทบจากการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทราย ที่มีต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	1.67	0.80	1.69	0.80	1.63	0.79	0.02
2.8 ประสพการณ์ในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง	2.44	0.69	2.27	0.84	2.16	0.88	1.66

ภาคผนวกตารางที่ 9 เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง
เขี้ยวห้วยทรายจำแนกตามระดับรายได้ (ต่อ)

ปัจจัย	รายได้จากการเลี้ยงไก่ (บาท/ปี)						
	<5,000 (n=54) Mean	S.D.	5,000-10,000 (n=50) Mean	S.D.	>10,000 (n=32) Mean	S.D.	
3. ด้านความสามารถในการปรับตัว							
3.1 การปรับปรุงพันธุ์	1.81*	0.89	2.15*	0.76	2.34*	0.70	4.54*
3.2 การพัฒนาความรู้จากการเข้ารับการ ฝึกอบรมและการศึกษาดูงาน	2.06	0.88	2.13	0.85	2.06	0.84	0.01
3.3 การลดต้นทุนการผลิต เช่น การใช้วัสดุ ในท้องถิ่น	2.63*	0.59	2.58*	0.61	2.16*	0.81	5.38*
3.4 การลดต้นทุนการผลิตต่อหน่วย (บาท/ตัว)	2.28	0.66	2.40	0.69	2.16	0.72	0.70
3.5 การเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการฟาร์ม	1.96	0.85	2.21	0.77	2.13	0.75	0.88
3.6 การปรับปรุงฟาร์มเข้าสู่ระบบมาตรฐาน	2.02	0.84	2.13	0.67	1.97	0.59	0.24
3.7 การได้รับบริการส่งเสริมจากภาครัฐ	2.17	0.80	2.08	0.81	1.97	0.82	0.67
4. ด้านความสามารถในการพึ่งตนเองและหรือความมั่นคงทางสังคม							
4.1 ความรู้สึกมั่นคงในการดำรงชีพด้วยการ เลี้ยงไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทรายเป็นอาชีพ หลักหรืออาชีพเสริม	1.72	0.81	2.00	0.78	2.06	0.84	2.08
4.2 ความมั่นใจในคุณภาพของไก่พื้นเมือง เขี้ยวห้วยทรายเช่น เลี้ยงง่าย , ตัวใหญ่ , ฟักไข่ได้เอง , มีความทนทานต่อโรค	2.04	0.80	2.27	0.74	2.34	0.65	1.84
4.3 ความมั่นใจในไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทราย เป็นที่ต้องการของตลาดไก่พื้นเมือง	2.20	0.79	2.25	0.78	2.22	0.79	0.00
4.4 ความมั่นใจในการส่งเสริมและบริการใน ด้านต่างๆของหน่วยงานภาครัฐ	2.19	0.99	2.00	0.88	2.00	0.88	0.85
4.5 ความมั่นใจในการพึ่งตนเองได้ในการเลี้ยง ไก่พื้นเมืองเขี้ยวห้วยทราย	2.20	0.83	2.29	0.82	2.22	0.83	0.02

ภาคผนวกตารางที่ 9 เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง
 เชียงหวัยทรายจำแนกตามระดับรายได้ (ต่อ)

ปัจจัย	รายได้จากการเลี้ยงไก่(บาท/ปี)						ค่าf
	<5,000 (n=54) Mean S.D.	5,000-10,000 (n=50) Mean S.D.	>10,000 (n=32) Mean S.D.				
4.6 ความมั่นใจที่สามารถหาหรือจัดซื้อปัจจัย ที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชียง หวัยทรายได้อย่างสะดวก	1.61	0.74	1.90	0.78	1.88	0.79	1.79
4.7 ความมั่นใจในนโยบายภาครัฐที่มีต่ออาชีพ การเลี้ยงสัตว์ปีก	1.87	0.78	1.92	0.77	1.91	0.78	0.02

หมายเหตุ * แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $p < 0.05$

ภาคผนวกตารางที่ 10 เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยง
ไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายจำแนกตามระดับช่วงอายุ

ปัจจัย	ช่วงอายุ(ปี)						ค่าf
	20-40		40-60		>60		
	(n=56)	(n=60)	(n=20)				
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	
1. ด้านผลิตภาพ							
1.1 จำนวนไก่พื้นเมืองที่ผลิตได้ (ตัว/เดือนหรือปี)	2.37	0.81	2.65	0.75	1.95	0.83	1.67
1.2 รายได้เฉลี่ยของการเลี้ยงไก่พื้นเมือง (บาท/เดือนหรือปี)	2.56	0.60	2.75	0.48	2.60	0.68	0.26
1.3 รายได้สุทธิหรือผลกำไร	2.54	0.64	2.83	0.44	2.60	0.68	0.86
1.4 ต้นทุนการผลิตต่อหน่วย (บาท/ตัว)	2.54	0.57	2.65	0.61	2.50	0.76	0.50
2. ด้านเสถียรภาพวัดจากความหลากหลายของระบบการผลิต							
2.1 การมีแหล่งรับซื้อไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย เป็นประจำ /ตลอดเวลา	2.19*	0.87	2.35*	0.88	2.70*	0.66	4.00*
2.2 การจำหน่ายไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย ได้หลายรูปแบบ เช่นขายเป็นเนื้อบริโภค , ไก่ชน , ไก่สวยงาม	2.35	0.78	2.42	0.85	2.40	0.64	0.94
2.3 การเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายทำให้ มีรายได้เกิดขึ้นหลายอย่าง	1.83	0.80	1.90	0.83	2.00	0.79	0.92
2.4 การมีเครือข่ายระบบธุรกิจการเลี้ยงไก่พื้นเมือง เขียวห้วยทรายในท้องถิ่นเกิดขึ้นหลายอย่าง	2.37*	0.62	2.44*	0.94	2.70*	0.73	3.37*
2.5 การเลี้ยงไก่พื้นเมืองมีกิจกรรมการผลิตหลาย ชนิด/ประเภท	1.87	0.83	2.00	0.86	1.90	0.85	0.10
2.6 การเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายสามารถ ประกอบเป็นอาชีพเสริมกับอาชีพอื่นได้	1.96*	0.75	2.13*	0.85	2.40	*0.60	3.29*
2.7 ผลกระทบจากการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย ที่มีต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	1.85	1.00	2.29	0.66	1.75	0.85	1.26
2.8 ประสบการณ์ในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง	2.43	0.72	2.58	0.71	2.15	0.88	0.65

ภาคผนวกตารางที่ 10 เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยงไก่
พื้นเมืองเขียวห้วยทรายจำแนกตามระดับช่วงอายุ (ต่อ)

ปัจจัย	ช่วงอายุ(ปี)						ค่าf
	20-40 (n=56) Mean S.D.		40-60 (n=60) Mean S.D.		>60 (n=20) Mean S.D.		
3. ด้านความสามารถในการปรับตัว							
3.1 การปรับปรุงพันธุ์	2.19	0.70	2.38	0.72	2.10	0.79	0.05
3.2 การพัฒนาความรู้จากการเข้ารับกร ฝึกอบรมและการศึกษาดูงาน	2.50	0.82	2.42	0.78	2.45	0.89	2.29
3.3 การลดต้นทุนการผลิต เช่น การใช้วัสดุในท้องถิ่น	2.43	0.69	2.63	0.50	2.40	0.68	0.02
3.4 การลดต้นทุนการผลิตต่อหน่วย (บาท/ตัว)	2.31	0.64	2.48	0.56	2.25	0.72	0.01
3.5 การเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการฟาร์ม	2.00	0.80	2.40	0.75	2.10	0.85	0.55
3.6 การปรับปรุงฟาร์มเข้าสู่ระบบมาตรฐาน	2.20	0.83	2.52	0.76	1.90	0.91	1.05
3.7 การได้รับบริการส่งเสริมจากภาครัฐ	2.09	0.78	2.29	0.79	2.15	0.81	0.15
4. ด้านความสามารถในการพึ่งตนเองและหรือความมั่นคงทางสังคม							
4.1 ความรู้สึกมั่นคงในการดำรงชีพด้วย การเลี้ยงไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทรายเป็น อาชีพหลักหรืออาชีพเสริม	2.04	0.82	2.00	0.79	1.95	0.83	0.90
4.2 ความมั่นใจในคุณภาพของไก่พื้นเมือง เขียวห้วยทรายเช่น เลี้ยงง่าย , ตัวใหญ่ , ฟักไข่ได้เอง , มีความทนทานต่อโรค	2.19	0.73	2.54	0.57	2.10	0.85	0.88
4.3 ความมั่นใจในไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย เป็นที่ต้องการของตลาดไก่พื้นเมือง	2.20	0.79	2.54	0.66	2.40	0.75	0.72
4.4 ความมั่นใจในการส่งเสริมและบริการใน ด้านต่างๆของหน่วยงานภาครัฐ	1.87	0.85	2.31	0.82	2.05	0.76	1.04
4.5 ความมั่นใจในการพึ่งตนเองได้ในการเลี้ยง ไก่พื้นเมืองเขียวห้วยทราย	2.19	0.85	2.46	0.79	2.10	0.85	0.04

ภาคผนวกตารางที่ 10 เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง
เขี้ยวห้วยทรายจำแนกตามระดับช่วงอายุ (ต่อ)

ปัจจัย	ช่วงอายุ(ปี)						ค่าf
	20-40 (n=56)		40-60 (n=60)		>60 (n=20)		
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	
4.6 ความมั่นใจที่สามารถหาหรือจัดซื้อปัจจัย ที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงไก่พื้นเมือง เขี้ยวห้วยทรายได้อย่างสะดวก	1.78	0.79	2.19	0.74	1.90	0.85	0.95
4.7 ความมั่นใจในนโยบายภาครัฐที่มี ต่ออาชีพการเลี้ยงสัตว์ปีก	2.13	0.75	2.23	0.85	2.15	0.67	0.42

หมายเหตุ * แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $p < 0.05$